Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
8 A
44

[redacted]

~~[illegible]~~

~~20 B 38~~

~~B-20-38~~

14-26, a, 20

PROBLEMATA ARISTOTELIS AC PHILOSOPHORVM

Medicorúmque complurium:

Marci Antonij Zimaræ Sanctipetrinatis Problemata, vnà cum trecentis Ariſtotelis & Auerroïs Propoſitionibus.

Item Alexandri Aphrodiſei, ſuper Quæſtionibus nonnullis Phyſicis, Solutionum Liber, Angelo Politiano interprete.

IOTECA NAZ.
ROMA
TTORIO EMANUEL

LVGDVNI,

Apud Theobaldum Paganum.

1557.

IN ARISTOTELIS AC PHILOSOPHORVM, MEDICORÚMQUE complurium Problemata, Præfatio.

Omnes homines naturaliter ſcire deſiderant, vt ſcribit Ariſtoteles, princeps Philoſophorum, primo Metaphyſicæ. cuius cauſa poteſt reddi talis, quia omne ens naturaliter appetit ſuam perfectionem, & ſimiliter conatur ſimile fieri primo Enti, diuino & immortali, inquantum poteſt. Sed ſcientia eſt de perfectione intellectus, ergo omnes homines naturaliter ſcire deſiderant. Rurſus & alia ratio eſt: nam quodcunque ens naturaliter appetit bonum, vt ſe conſeruare poſſit in rerum natura. Sed omnis notitia ſcientiam progignens eſt de numero bonorum honorabilium, vt patet primo de animo. Ergo naturaliter omnis homo deſiderat ſcire, & ex conſequenti omnis ſcientia (inquantum intellectui humano capi poteſt) eſt appetenda. Quamuis igitur quælibet ſcientia ſit perſcrutanda, magis tamen illa, quæ eſt nobilior & communior aliis ſcientiis.

Sed philoſophica ſcientia confert maximas delectationes, vt patet decimo Ethicorum. Ergo præ cæteris ſcientiis philoſophica diligentius eſt inquirenda, etiam propter alias cauſas. Nam præſens ſcientia, eſt ſimilis ſcientiæ philoſophicæ: quia ipſa illuſtrat animam, ac oblectationem habet in vita, vt ait Ariſtoteles in libro de pomo & morte: quia quæ etiam intantum illuſtrãt hominem, vt ipſum primo Enti diuino, immortali ſimilem facere laboret, teſte Seneca in epiſtola: Hoc mihi philoſophia promittit ſummopere, vt me Deo parem reddat. Libet igitur de animalibus, præſertim de corpore humano, & pluribus codicibus Problemata colligere.

*

PROBLEMA PRIMVM EST TALE.

*

Q*Varitur, quare inter omnia animalia homo habet faciem verſus cœlum eleuatam?*

Reſpondetur multipliciter: Primò, quòd eſt ex voluntate ipſius Creatoris. Et quamuis illa reſponſio ſit vera, non tamen videtur firma in propoſito: quia ſic facilè eſt omnia diſſoluere.

Secundò reſpondetur, quòd omnis artifex opus ſuum primum communiter facit deterius, & poſt hoc opus ſuum, ſecundum facit melius. Et ſic Deus creauit bruta animalia primò, quibus dedit faciem depreſſam ad terram inclinatam: & ſecundò creauit homines, vt patet in Geneſi, quibus dedit figuram honeſtam, & ad cœlum eleuatam. Sed illa reſpõſio non videtur iterum valere ad propoſitum, ex quo eſt Theologica. & primò derogat bonitati Dei, quæ ſua opera quantum eſt ex ſua natura, ſemper facit bona.

Tertiò reſpondetur, quòd inter om-

nia animalia ſolus homo eſt ordinatus ad regnum cœlorum, & ideo habet figuram eleuatam ad cœlum, quia contemptis terrenis, contemplari debet cœleſtia.

Quartò reſpondetur, quòd omnis rationalis, eſt ſimilis intelligentiæ, & poſtremò in Deum ordinata, vt patet per Auerroem primo de Anima, Ergo habet figuram eleuatam ſurſum.

Quintò reſpondetur, quòd homo exiſtit microcoſmus id eſt, minor mundus, ſicut vult Ariſtoteles octauo Phyſicorum, ideo omnibus animalibus habet præcipere, & illi obediunt.

Sextò reſpondetur, & vltimò, quòd naturaliter cuilibet rei & operi talis figura eſt computanda, quæ ſuo motui fiet apta. Vt cœlo competit rotunditas, igni autem competit figura pyramidis, quæ motui ſurſum eſt apta, Ergo rei bipedali, vt eſt homo, figura diametrica, & figura pyramidis eſt aptiſsima. Ergo inter omnia animalia ſolus homo capite eſt eleuatus.

Quare caput animalium eſt piloſum?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum, quòd pili ſunt ornamenta capitis & cerebri, & cerebrum per generationes

pilorum

pilorum euacuatur à craſsis vaporibus,à ſupremo vſque ad partes inferiores, qui exeũt per poros carnis exterioris,& exiccantur, & in pilos conuertuntur. Patet quia in toto homine nihil ſicciꝰ pilis eſt; quia ſicciores ſunt oſsibus, vt patet per Albertum Magnum:quia quædã animalia nutriuntur oſsibus,vt canes. Sed nullũ animal poteſt digerere plumas vel pilos,quia indigeſti eiiciuntur, & omnino ſicci ſunt,& inepti ad alimentum.

Secundò reſpõdetur, quòd cerebrum quatuor modis purgatur. Primò, ab aquaticis humoribus ſuperfluis, per oculos:à melancholia, per aures: à cholera, per naſum:à phlegmate,per pilos: & illa eſt intentio Medicorum.

Quare homines habent longiores crines in capite,quàm cætera animalia?

Reſpondetur ſecundũ Ariſtotelem tertio de Generatione animaliũ, quòd homo inter omnia animalia habet cerebrũ humidiſsimum, à quo egreditur ſudor, qui in crines longos capitis conuertitur. Secundò reſpõdetur,quòd humores in homine ſunt pingues,nõ citò exiccabiles ergo pili in eo prolõgãtur. In aliis autem animalibus humores ſunt facilè exiccabiles,ergo ceſſat in eis prolongatio pilorũ.

Quæritur ad idem, quare in aliis animalibus pili ſolùm infiguntur cuti, ſed in homine profundius radicantur in cute?

Reſpondetur & ideo, quia plus in homine habent nutrimenti: ergo magis ad interiora prolongantur Et hęc etiam eſt ratio, quare pili in aliis animalibus variantur ad variationem cutis, & non in hominibus, niſi aliquando in cicatrice.

Quæritur, quare mulieres habent longiores crines quàm viri?

Reſpondetur, quia mulieres ſunt humidiores quàm viri; & magis phlegmaticæ. ergo in eis plus eſt de materia pilorum, & per conſequens ſequitur longitudo pilorum, & cum hoc, talis materia cerebri magis augetur, à membris interioribus, & maximè tempore menſtrui, quia tunc materia aſcendit, quòd augetur humor pilorum. Vt dicit Albertus: Si pilus mulieris menſtruoſæ ponatur ſub fimo, ex illo generatur ſerpens venenoſus.

Secundò reſpondetur, quia mulieres non ſunt barbatæ, & ſic materia barbæ tranſit in materiam pilorum.

Quæritur, quare aliqui homines habent crines molles, & aliqui duros?

Reſpon

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quòd cutis, pili ſunt termini analogi, modò quædam cutis eſt dura quædam ſpiſſa, quædam ſubtilis, & quædam craſſa. Ergo pilus qui egreditur per poros ſuperficiales craſſæ cutis, fit craſſus: & qui per poros ſubtiles, fit ſubtilis. Etiã quando pori ſunt aperti, tunc exit multus humor, ergo pili duri generantur. Et vbi pori ſunt anguſti, ibi molles & ſubtiles crines generantur. Et hoc Ariſtoteles in hominibus declarat, huius ſignum habemus primò, quia mulieres habent molliores crines quàm viri, quòd contingit ex eo, quia in eis pori ſunt clauſi propter frigiditatem.

Secundò, quia cholerici ſanè frequenter habent duriores & craſsiores pilos aliis, propter caliditatem ipſorum, & in eis pori valdè ſunt aperti: ergo etiam barbeſcunt præ aliis. Ergo Philoſophus in Phyſionomia: Et animalia duros pilos habentia, ſunt audaciora, quia tales pili ordinati ſunt per calorem, & per choleram, & cholera ſemper facit pugnare. Etiam Ariſtoteles ponit exemplum de Vrſo & Apro. Ex oppoſito animalia molles crines habentia, ſunt timida, quia frigida, vt Lepus & Ceruus. Item Ariſto-

teles dicit aliam rationem mollicici, & duriciei pilorum. Quia in regione calidā craſsiores pili generantur, vt habent Aethiopes. Per oppoſitum eſt de regione frigīda, vt verſus Septentrionem.

Quæritur, quare quidam homines habent criſpos crines, & quidam planos?

Reſpondetur, quòd cauſa criſpitudinis eſt ſuperabundantia caloris, vt ſi in homine eſt multus calor, tunc generantur pili criſpi, quia tunc mouetur ſurſum, & eius ſignum eſt, quòd quando aliquis intrat balneum habet crines planiſsimos, poſtea tamen acquirit alios crines criſpos. Itaque balneatores frequenter habent criſpos crines, ſimiliter Aethiopes & cholerici. Sed cauſa planiciei, eſt multa humiditas fumi, diametro tendens deorſum. Et huius ſignum eſt, quia mulieres frequenter habent planos capillos, quia ſunt multæ humiditatis, & paucæ caliditatis.

Quæritur, quare mulieres pubeſcunt circa album, & non alibi; ſed viri in pectore barbeſcunt?

Reſpondetur Medicè, quia in viris & mulieribus eſt fluentia humiditatis ibidem, & magis in mulieribus: quia in viris eſt os veſicæ in illo loco, in quo tene-

tur vrina, ex qua generantur pili in pectore, & circa vmbilicum. Sed de mulieribus ſic dicitur. quòd humiditas veſicæ & matricis ibi coniungitur, ergo multus fumus ibi reſoluitur, qui eſt materia pilorum, quia eodem modo fit ſub humeris & in aliis locis hirſutis.

Quæritur, quare mulieres non barbeſcunt?

Reſpondetur, quia in eis eſt defectus caliditatis, vt etiam in aliquibus viris effœminatis; qui ſunt imberbes propter eandem cauſam, quia habent complexionem muliebrem.

Quæritur, quare ſuſpenſis creſcunt crines?

Reſpondetur, quia corpora eorum ſunt expoſita ſoli, qui calore ſuo totum humidum reſoluit in fumum, ex quo generantur & augentur crines.

Quæritur, quare pili barbæ ſunt craſſiores aliis, & quanto plus abraduntur, tanto plus indureſcunt?

Reſpondetur per regulam Medicorum: Quanto plus de aliquo liquore humor ſeparatur, tanto plus ad talem locum humor contrahitur. Ergo, quanto plus pili abraduntur, tanto magis ibi confluunt humores, & ex eis crines generantur, & ibidem indureſcunt.

Quæritur, quare mulieres ſunt valde planæ & formoſæ, reſpectu virorum.

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, primo de generatione animalium, Quia in mulieribus tota humiditas, & ſuperfluitas, quę eſt materia pilorum corporis, expellitur cum materia menſtruali, quæ manet in viris, per vapores trãſiens in pilos Et huius ſignũ eſt, quia mulieres rarò habent fluxũ ex naribus vel apoſtemata, vel vlcera; quia talis materia eiicitur cum menſtruo. Item illud ſignũ quia videmus aliquas vetulas barbeſcere in ſenectute, ſcilicet póſt quadraginta vel quinquaginta annos cùm ceſſant menſtrua vt dicit, Ariſtoteles nono de Animalibus.

Quæritur, quare inter omnia animalia ſoli homines caneſcunt? velut Protagoras, & Ariſtoteles primo de generatione.

Reſpondetur ſecũdum Philoſophum, quòd canicies cauſatur in hominibus quia inter omnia animalia habet calidiſſimum cor. Ideo natura ſagax, ne per calorem cordis homo ſuffocaretur, cor calidiſsimum ſuppoſuit frigidiſsimo cerebro, vt caliditas cordis, temperaretur frigiditate cerebri, & è conuerſo ſić, quòd temperamentum adderetur vtrobique. Hæc etiam patent ex tali ſigno, quia inter

ter omnia animalia homo habet turpiſſimum odoratum. Secundo de Animo Etiam homo quaſi medium vitæ ſuæ conſumit dormiendo, & hoc contigit ex ſuperabundantia cerebri frigidi & humidi, & ſic indiget calore naturali, illud humidum digerente & conſumente. Et illum calorem ſufficientem habet in iuuentute, ideo non efficitur canus: tempore verò ſenectutis deficit in calore naturali. Et ſic vapores aſcendentes à ſtomacho manent indigeſti, propter defectum caloris naturalis, & ſic conſequenter putreſcunt, & illam putrefactionem humorum ſequitur albedo, quæ dicitur canities.

Ex illo patet, quòd canicies nihil aliud eſt quàm albedo crinium, ex putrefactione humorum circa radices pilorum, ex defectu caloris naturalis, tempore ſenectutis cauſata. Etiam canicies cauſatur ex malicia complexionis aliquando, & illa bene contingit in iuuentute, aliquando etiam ex humido indigeſto, aliquando ex nimio timore vel cura, vt patet de mercatoribus, nauigantibus, & raptoribus. Vnde verſus:

Cura facit canos, quamuis homo non habet annos.

Quæritur, quare crines rufi citius albeſcunt quàm alii?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia rubedo eſt infirmitas pilorum, nam generantur ex materia infirma & debili, ſcilicet ex materia menſtruali, ideo citius caneſcunt quàm crines nigri.

Quæritur, quare lupi griſeſcunt?

Pro quo nota differentiam inter caniciem & griſitiem. Quia canicies cauſatur ex defectu caloris naturalis, ſed griſities ex voracitate & comeſtione, vt patet per Ariſtotelem ſeptimo de Animalibus, Cùm lupus eſt animal multum vorax, quia multum comedit, & guloſè, ſine maſticatione, & ſemel in tantum: quòd contentus ſit per triduum, & tunc ille cibus cauſat vapores craſſos in corpore ipſius lupi, & per conſequens griſities ex ipſis generatur. Item griſities & canicies ſecundò differunt, quia griſities fit per totum corpus, canicies verò ſolum modo fit in capite.

Quæritur, quare equi griſeſcunt?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de Animalibus, Quia eorum corpora plurimum ſunt in ſole. Et ſecundum eundem quarto Metheororum: Calor etiam quãdoque accidentaliter ſignit

putre

putrefactionem, ergo ex tali calore materia pilorum putreſcit, & per conſequens etiam valde citò caluantur.

Quæritur, quare homines caluescunt, & arbores in hyeme deſoliantur?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, vbi ſuprà de Animalibus, quòd eadem cauſa homines caneſcunt, & Arbores defoliantur. Quia defectus humiditatis vtrobique eſt cauſa defectus, tam pilorum quàm foliorum. Et hoc pulchrè declaratur, quia per actum Venereum homo caluеſcit. Quia luxuria eſt emiſsio naturalis humiditatis & caliditatis. Et ſic per luxuriam humidum cõſumitur, quod eſt nutrimentum pilorum, ergo ſequitur caluicies. Et hoc declaratur euidenter eunuchis, & mulieribus, quæ non calueſcunt, quia tale humidum ab eis non ſeparatur. Vnde eunuchi habent complexionem fœmineam.

Quare eunuchi non calueſcunt, nec habent podagram, id eſt infirmitatem pedum, vt dicit Hippocrates ſexta particula Aphoriſmorum?

Reſpondetur ſecundum Galenum in commento ibidem, quòd cauſa caluicіei eſt ſiccitas, & ſiccitas non ſunt in eunuchis, quia carent teſticulis, qui ſupplent

calorem per omnia membra, & calor ipſe poros, quibus apertis, cadunt pili.

Quæritur, quare mulieres non calueſcunt?

Reſpondetur, quia frigidæ & humidæ ſunt, & hoc vtique operatur permanentiam pilorum. Nam humiditas dat nutrimentum pilis, & frigiditas poros conſtringit.

Quæritur, quare calui ſunt fallaces? vt dicit metrum:

Si non vis falli, fugias commercia calui.

Reſpõdetur quia caluitas atteſtatur ſupra complexionem cholericam, quæ eſt calida & ſicca, & cholerici naturaliter ſunt fallaces iuxta illum verſum,

Hirſutus, fallax, iraſcens, prodigus, audax, Ergo ſequitur à primo ad vltimum, caluos eſſe fallaces.

Quæritur, quare cæci naturaliter non calueſcunt?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia oculus habet multum humiditatis, & talis humiditas quæ tranſire deberet per ſubſtantiam oculorum, tranſit in nutrimentum ſufficiens pilorum, Ergo rarò calueſcunt.

Quæritur, quare omnibus timentibus contingit pilorum erectio?

Reſponde

Reſpondetur,quia tẽpore timoris ; calor vadit in interiora ab exterioribus mẽbris,volens ſubuenire cordi:& ſic pori,in quibus pili figuntur,claudũtur, ad quam clauſionem ſequitur erectio pilorum, & hoc maximè patet in animalibus brutis, ſcilicet in porcis, in apris, & pauonibus.

DE CAPITE.

Quæritur, quare caput hominis eſt rotundum?

Reſpondetur, quia hæc figura eſt aptiſsima ad capiendum in ſe aliquid, vt patet per Ariſtotelem ſecundo de Cœlo, cùm ipſum caput capit in ſe quinque ſenſus, vt etiam declaratur in ſphæra materiali.

Quæritur,quare caput ſit durum?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quia continet in ſe humidiſsimam partem animalis,vt cerebrum per ipſum, tãquam per clypeum tueatur.

Quæritur,quare caput non eſt directè rotundum,ſed oblongum?

Reſpondetur, vt in ipſo tres cellulæ aptius poſsint diſtingui,ſcilicet phãtaſia, in fronte:logiſtica ſiue rationalis in media:& memoria,in poſteriori cellula.

Quæritur, quare homo imaginando erigit caput ſurſum, ſiue verſus cœlum?

Reſpondetur, quia imaginatio eſt in anteriori parte capitis ſiue cerebri, ideo erigitur ſurſum, vt cellulæ imaginationis aperiantur, & vt ſpiritus animalis concurrendo facere poſsit imaginationem.

Quæritur, quare homo cogitans & recogitans de præteritis, caput ſuum inclinat ad terram?

Reſpondetur, quòd ideo, quia occiput ſedes eſt memoriæ, Ergo illa erigitur verſus cœlum, cùm caput inclinatur ad terram, & ſic aperitur illa cellula, vt ſpiritus animales perficientes memoriam, intrarent.

Quæritur, quare caput non eſt carnoſum ſicut alia membra?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelē in libro de Animalibus. Quia caput nimiū aggrauaretur, & morari non poſſet, ergo eſt ſine carne. Etiam caput carnoſum deſignat complexionem malam.

Quæritur, quare caput ſæpe patitur dolores.

Reſpondetur ſecundū Conſtantinū in libro de Thomachis: Quòd quandoque patitur dolores ex aſcenſione malorum vaporum prouenientes, qui de ſtomacho ad caput extolluntur, & ipſum cerebrum

perturbant, & ſic cauſatur dolor. Etiam dolor capitis maximè prouenit à ſtomacho, propter nimiam repletionem ipſius ſtomachi. Quia ſecundum Galenum, duo magni nerui tranſeunt de cerebro ad orificium ſtomachi, & ſic iſta membra ſemper ſimul patiuntur. Etiam dolor capitis quandoque prouenit propter vinum forte, vel propter cibaria fumoſa & acuta, ſic allium & cepe. Etiam quandoque contingit ex phlegmate, in ſtomacho contento, de quo poſſunt venire febres quotidianæ.

Quæritur quare mulieres ſæpius habent dolorem capitis quàm viri?

Reſpondetur ſecundum Albertum, Quia mulieres patiuntur menſtrua, & nō viri, & ſic fumus immundiſsimus & venenoſiſsimus reſoluitur, qui ſurſum petens exitum ipſum caput dolere facit.

Quæritur, quare cerebrum ſit album?

Reſpondetur dupliciter. Primò, quia frigidum eſt. Et frigiditas eſt mater albedinis vt patet per Philoſophum.

Secundò reſpondetur, quòd ideo, vt poſſet in ſe recipere ſimilitudinem omnium colorum: Modò color albus eſt maximè ſimplex.

Quæritur, quare omnes ſenſus ſunt in capite?

Reſpondetur ſecundum Albertum, Quia ibi eſt cerebrum, in quo omnes ſen ſus dependent, & diriguntur, & per cōſequens, omnes ſpiritus ſentire facit, & ab ipſo omnia membra reguntur.

Quæritur, quare cerebro læſi, vel corde, homo non poteſt euadere mortem?

Reſpondetur, quia cor & cerebrum ſunt duo membra vitalia & principalia in animalibus, ergo ipſis læſis, nullum remedium eſt quo curari poſsint.

Quæritur, quare cerebrum eſt humidum?

Reſpondetur, quòd ideò, vt facilius recipiat impreſsionem. Quia humidū facilè impreſsiones recipit vt patet de cæra, quæ facilè recipit in ſe figuram ſigilli.

Quæritur, quare cerebrum eſt frigidum?

Reſpondetur dupliciter. Primò. vt ex ſua frigiditate clarificet & ſubtilem reddat intellectum hominis.

Secundò, vt eius frigiditate tēperetur calor cordis, & hæc eſt ſententia Ariſtotelis in libro de animalibus.

DE OCVLIS.

QVæritur, quare habemus vnum naſum, & duos oculos?

Reſpondetur, quòd ideo quia viſus eſt magis neceſſarius homini, quā olfactus.

Ergo

Ergo prouenit ex benignitate naturæ ſcilicet, vt ſi in vno oculo offenſio fiat ſiue deſtructio, quòd tunc alter maneat, & ſic certè videmus, quòd ſpiritus viſiuus ad vnum oculum dirigitur, vt patet in perſpectiua communi.

Quæritur, quare pueri in iuuentute habent magnos oculos, & in ætate graciles redduntur?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem ſecũdo de generatione, quòd eſt propter maximam cerebri humiditatem, & propter hanc cauſam pueri ſunt multum ſomnolenti.

Quæritur, quare oculi nigri in die bene vident, noctu verò malè?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quòd propter indigentiam ignis, & propter luminis & humoris in oculis congregationem, qui illuminat humorem glacialem.

Quæritur, quare oculi glauci in die malè vident, noctu verò benè?

Reſpondetur per Ariſtotelẽ, quòd glaucedo per ſe eſt lucida. Et ſpiritus viſibiles in die debilitãtur, & nocte confortãtur.

Quæritur, quare homines habent oculos diuerſos?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd hoc eſt ꝑpter diuerſitatẽ humorũ. Vnde oculi

BIBLIOTECA ... ROMA

oculi habent quatuor tunicas,& tres humores. Prima dicitur conſolidatiua,quæ eſt exterior,fortis & pinguis. Secunda dicitur cornea,ad ſimilitudinem cornu, & illa eſt perſpicua. Tertia dicitur vuea, ad ſimilitudinem vuæ magnæ,Quarta dicitur tela araneæ. Sed ſecundum alios oculus conſtat ex ſeptem tunicis,& tribus humoribus. Primus humor dicitur albugineus,ad ſimilitudinem albuginis in ouo. Secundus eſt glacialis,id eſt,glaciei ſimilis. Tertius eſt vitreus, id eſt, admodum vitri clarus. Et illa diuerſitas humorum, facit diuerſitatem oculorum.

Quæritur, quare homines luſci, & vnoculi ſunt boni ſagittarij? Et quare ſagittarij boni, cõmuniter claudunt vnum oculum?

Et quare ſpeculantes aſtra, vident vno oculo per cannas?

Ad hoc dicendum eſt,quòd hæc materia habetur in perſpectiua: & ratio eſt,ſecundum quod patet in libro de Cauſis. Quia omnis virtus vnita, fortior eſt ſeipſa diſperſa. Ergo tota virtus viſiua diſperſa in duobus,vno oculo clauſo congregatur ad alium,& ſic viſus in ipſo fortificatur,& per conſequens certius videt vno oculo clauſo,quàm ambobus apertis.

Quæritur, quare fortiter bibentes, & ridentes lachrymantur?

Reſpondetur, quia dum bibũt, aër inſpiratus non exit per vocalem arteriam, & ſic cum impetu ad oculos dirigitur, per poros exeundo, & ſic humores oculorum expellit, & iſti humores ſic expulſi adducunt lachrymas.

Quæritur, quare multum flentes parum mingunt?

Reſpõdetur per Ariſtotelem, quia humidum radicale lachrymæ, & vrinę ſunt, vnius & eiuſdem naturę. Ergo vbi fletus, multiplicatur, ibi vrina diminuitur: & quòd ſunt eiuſdem naturæ & materiæ, patet in ſapore, quæ ambo falſa ſunt.

Quæritur, quare aliqui habentes claros oculos nihil vident?

Reſpondetur, quòd hoc eſt propter oppilationem & deſtructionem neruorum viſiuorum. Nam temporibus deſtructis, virtus viſiua ad oculum à cerebro deferri non poteſt, vt patet per Philoſophum in libro de Senſu & ſenſato.

Quæritur, quare oculus ſit clarus & politus inſtar ſpeculi?

Reſpondetur, quia res viſibiles reuerberantur melius ſuper rem terſam & politam. Ergo oculus eſt politus, vt ex hoc

viſus confortetur.

Secundò reſpondetur, quia oculus eſt maximè humidus, inter omnes partes corporis, & aquaticæ naturæ. Modò ſicut aqua eſt clarè & bene polita, ita & oculus.

Quæritur, quare homines habentes profundos oculos, acutè & longinquè vident, & ſimiliter alia animalia?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelē ſecundo de Generatione animalium, quia virtus viſiua in eis nō diſpergitur, ſed procedit diametro ad rem viſam. Et hoc declaratur in ſimili. Quia quando aliquis ſtat in profunda fouea, aut in fonte profundo, ſtellas cœli & firmamenti in clara die ſpeculatur, vt dicit Ariſtoteles in tractatu, De forma ſpeculi: quia tunc virtus viſiua, & radij non diſperguntur.

Quæritur, quare homines habentes altos oculos, & non profundos, indeterminatè vident, & malè?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quia radij qui tranſeunt ad viſum, diſperguntur ad latus, & non directè procedūt ad rem viſam. Ergo viſum debilitant.

Quæritur, quare multa animalia naſcuntur cæca, ſicut catuli Leonum & Canes?

Reſpondetur, quia talia animalia non ſunt

ſunt adhuc perfectæ maturitatis, & in eis non operatur fluxus nutrimenti. Et hoc declaratur in ſimili, de hirundinibus, vt ſi illis in nido auferantur oculi, alij recreſcunt eis, & hoc patet in multis aliis animalibus, quæ etiam immaturè generantur, quaſi mortua, vt catuli vrſi: & iſta ratio eſt magis perſpectiua quàm naturalis materia.

Quæritur, quare oculi mulieris menſtruoſæ inficiunt ſpeculum nouum? vt dicit Ariſtoteles in libro de Somno & vigilia. Et conſimile Problema eſt illud,

Quare Baſiliſcus interficit homines viſu?

Ad primum reſpondetur, quia quando menſtrua fluunt de muliere, tunc aër venenoſiſsimus reſoluitur ab ea, qui aſcendit caput mulieris, & ipſa multùm dolens cooperit ipſum cum multis velis & retiis: & quia oculi ſunt poris pleni, ergo petit ibi exitum, & ſic inficit oculos, qui pleni ſunt ſanguine, & apparent in eis oculi guttoſi & lachrymoſi propter malum vaporem in eis exiſtentem, & illi euaporantur, & multiplicantur vſque ad obiectum ſpeculi. Et quia tale ſpeculum eſt multum ſolidum, mundum, & politum, itaque facilè immundum accipit.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd Baſiliſcus eſt animal multum venenoſum, & per oculos illius vapores venenoſi exeũt, & multiplicantur vſque ad rem viſam & vſque ad oculum hominis: qui vapores venenoſi ſeu humores intrantes corpora inficiunt, & tandem homo interficitur. Et hęc ratio eſt quare Baſiliſcus reſpiciẽs clypeum cum bitumine perfectè factum, aut aliam rem firmam & politam interficit ſeipſum: quia ab iſta re polita & ſolida, iſti humores reflectuntur & repercutiuntur vſque ad Baſiliſcum, ex qua percuſsione interficitur. Et ſimiliter eſt dicendum de muliere menſtruoſa.

Correlatiuum eſt, quòd quædam vetulæ, quando tempore menſtrui inſpiciunt ſpecula, aut alias res ſolidas, vel firmas, ſeipſas lædunt & offendunt.

Quare ſcintillatio oculorum in catis & lupis, non apparet in luce, ſed in tenebris?

Reſpõdetur, quòd in luce maius lumẽ non obfuſcat, & extinguit minus lumen, ſic, quòd tunc extraneus color apparet ſcintillare, quãuis habent aliquam materiam lucis, per quam tempore tenebroſitatis apparent ſplendidi, ex quo eſt corpus politũ, & ſic illa materia lucis quodãmodo obfuſcatur in die ita, quòd non ap-

paret ſplendida, ſed magis colorata propter lucis obfuſcationem. Vnde quanto magis ſunt tenebræ, tanto plus natura lucis, quæ eſt in obiecto viſibili, fortificatur, quia tanto minus impeditur, per maius lumen extrinſecum, quò poſſet obfuſcari.

Quare homo ſe videns in ſpeculo, mox obliuiſcitur ſuæ diſpoſitionis, & non ſcit qualiter ſit diſpoſitus?

Reſpondetur in libro de Forma ſpeculi, quòd idolum viſum per ſpeculum debiliter & reflexè, repreſentat ſe potentiæ viſiuæ, & ex quo debiliter ſe repreſentat, tunc debiliter apprehenditur, & per conſequens non diu retinetur.

Quare viſus recreatur per viridem colorem? vt patet per verſum iſtum;

Fons, ſpeculum, gramen, oculis ſunt alleuiamen.

Reſpõdetur, quòd viridis color mediocriter mouet organum viſus: & ideo confortat viſum: hoc autem non facit color albus, vel niger, quia iſti fortiter mouent & mutant organum viſus, ideo plus faciunt violentiam: cuius ratio eſt, quia magis tendunt ad excellentiam ſeu violentiam. Sed quanto ſenſibile eſt magis excellens, tanto magis deſtruit & debilitat

ſenſum. Vt patet per Ariſtotelem ſecundo de Animo, qui dicit, quòd ſenſibile excellens corrumpit ſenſum.

DE NASO.

Quaritur, quare naſus excedat vltrà alias partes capitis?

Reſpondetur dupliciter: Primò quia naſus eſt quaſi cloaca cerebri, per quam phlegma cerebri expurgatur. Ergo excedit alia membra, ne immundicia maculentur.

Aliter reſpondetur ſecundum Conſtātinū, quia naſus eſt maximè decor faciei eminens ſeu ſplendens, cùm naturaliter odorat, & faciē decorat, vt teſtatur Boëtius in libro de Diſciplina ſcolaſtica.

Quare homo inter catera animalia habet malum & turpiſſimum olfactum ſeu odoratum? vt patet ſecundo de Animo.

Reſpondetur per Commentatorem ibidem, quòd homo inter cætera animalia, quo ad ſui quantitatem, habet cerebrum humidum & frigidū. Ergo ex tali excellenti humido & frigido, cerebrum non diſponitur: & per conſequens olfactus, organo non diſpoſito, impeditur ſenſatio, vt patet per Ariſtotelem, & Themiſtium libro de Animo. Ergo quidam homines omnino non odorant, & hoc

eſt

eſt ſignum malæ ſenſationis.

Quare vultures (vt vult Commentator ſecundo de Animo) optimè odorant?

Reſpondetur quòd habent cerebrum valde ſiccum. Ergo aër deferens odorem non impeditur ab humiditate cerebri, ſed ſubitò tangit ſuum organum, itaque dicit Commentator ſuper tertium de Animo quòd vultures & tigrydes, & alia animalia, prælio facto in Græcia, venerunt à quingentis miliaribus ad cadauera mortuorum.

Quare natura fecit nares?

Reſpondetur, propter triplicē vtilitatē. Primò, quia clauſo ore inſpiramus per nares, in refrigerium cordis. Secunda vtilitas eſt, quia aër procedens ex ore fœtet: quia fumi ſtomachi ſunt ei adiuncti ſed aër reſpirans ad nares, minus fœtet. Tertia eſt, quia phlegma procedens de cerebro, per nares purgatur.

Quare homines ſternutant?

Reſpondetur, vt virtus expulſiua & viſiua per hoc purgetur, & cerebrum à ſua ſuperfluitate purgetur. Quia ſicut pulmo purgatur per tuſsim, ſic virtus viſiua, & cerebrum per ſternutationem. Etiam qui ſternutat frequenter, dicitur forte habere cerebrum. Itaque medici ſternutorium

rium dant vt purget cerebrum. Et qui dolent non potentes ſternutare, citò moriuntur, quia ſignum eſt quòd cerebrum eſt totum impletum malis humoribus, qui non poſſunt expurgari.

Quare apoplectici, id eſt, in quibus ſanguis citò effunditur, non poſſunt ſternutare?

Reſpondetur, quòd meatus ſeu ventriculi cerebri, ſunt eis oppilati & obturati, & ſi poſſent ſternutare, fortè apoplexia ſolueretur.

Quare calor ſolis prouocat ſternutationem, & non calor ignis?

Reſpondetur, quòd calor ſolis tantùm reſoluit, & non conſumit. Ergo vapor reſolutus expellitur per ſternutationem, ſed calor ignis reſoluit & conſumit, itaque magis conſumit ſternutationem, quàm prouocat.

DE AVRIBVS.

QVaritur, quare omne animal mouet aures, præter hominem?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd quidam muſculus eſt circa mandibulam in homine, qui prohibet motum in auribus, itaque eo extenſo, homines mouent aures, vt viſum eſt in pluribus hominibus: ſed alia animalia illo carent, ergò aures ſuas mouent.

Quare ex erectione auricularum aſini pluuia præcognoſcitur?

Reſpondetur, quia aſinus eſt animal valde melancholicum, & ex melancholia eſt ſentiens pluuiam futuram. Modò tempore pluuioſo aures omnium animalium eriguntur, ergo aſinus ſentiens pluuiam futuram aures erigit.

Quare auiculæ non habent auriculas?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd ideo eſt quia Natura dat vnicuique, quod ſibi congruum eſt: ſed ſi dediſſet auibus auriculas, impedirent eas in volatu. Similiter piſces carent auribus propter natationem, & ſolùm habent paruas foueas & poros, per quos audiunt, vt declarat Ariſtoteles, de Boue marino.

Quare veſpertiliones aures habent, cùm tamen videntur eſſe aues.

Reſpondetur quòd partim habent naturam auicularum in volando, ratione cuius habent alas: & partim habent naturam quadrupedum, eò quòd ſunt piloſæ, quia mures ſunt: ideo natura ſagax diſpoſuit eis auriculas.

Quare homo inter cætera animalia habet aures rotundas?

Reſpondetur, quia figura totius & figura partium in toto proportionatur, &

maxi

maximè inter homogenea. Quia ſicut vna gutta aquæ rotunda eſt, ita & tota aqua, vt probat Ioannes de Sacro Buſto in Sphæra materiali. Sed quia caput hominis eſt maximè rotundum, ergo & aures declinant ſe ad eandem formam, ſiue figuram. Sed capita aliorum animalium valde ſunt oblonga, ergo & aures exinde prolongantur.

Quare natura formauit aures ipſis animalibus?

Reſpondetur, quòd fecit propter duo. Primò, vt animalia per aures audirent, & vt res audibiles pertingerent ad pelliculam auris. Secundò, quia per aures caput purgatur cholerica ſuperfluitate. Sicut enim caput purgatur per naſum à phlegmatica ſuperfluitate, ſic per aures à ſuperfluitate cholerica.

DE ORE.

Quare os habet labia ipſum circonſtantia?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum, quia labia tegunt & minuunt dentes, quia non eſſet pulchrum ſemper dentes apparere.

Aliter reſpondetur, quòd dentes ſunt frigidæ naturæ, itaque citius læderentur ab exteriori, ſi per labia non tegerentur.

Sed

Sed tamen alia poteſt eſſe ratio euidentior, quæ eſt moralis, ſcilicet, quòd homo debet ſe morari in loquendo.

Quare homo habet duas aures & vnum os, & ſimiliter duos oculos?

Reſpondetur quòd eſt ex iſta cauſa ſcilicet quòd homo debet eſſe prouiſor tam in videndo quàm in loquendo, & copioſior in audiendo, vt ſapientior ſit. Quia, vt dicit Ariſtoteles, Senſus auditus, eſt ſenſus diſciplinæ. Et de viſu dicit: Quòd ſenſus viſus multarum rerum nobis differentias oſtendit. Et cum illo concordat Seneca, dicens: Duas aures à natura recipimus, & tantùm vnum os, & ideo natura ſagax aures fecit patentes: linguam verò duplici clauſula circundedit, ſcilicet labiis & dentibus.

Quare homo habet os?

Reſpōdetur propter multas vtilitates. Prima, quia os eſt oſtium ſtomachi. Secunda quia cibus in ore manditur, & præparatur ad primam digeſtionem. Quamuis Auicenna voluit, quòd ſecunda digeſtio fieret in ore. Tertia, quia in concauo oris aër inſpiratus, pro cordis refrigerio ſubtilior redditur, & propter alias multas cauſas, quæ poſtea patebunt.

Quare labia ſunt mobilia?

Reſpondetur quòd hoc fit propter formationem vocis, quia ſine ipſis vox perfectè formari non poteſt. Nam ſicut ſine ipſis literis a, b, f, p, voces literales non poſſunt formari, ita nec ipſæ ſine labiis.

Quare homo oſcitat?

Reſpondetur ſecundum Gloſſam vltimæ particulæ Aphoriſmorum Hippocratis, quòd hoc fit aliquando à tædio, vt cùm homo ſedit cum ignotis, quibus libenter careret.

Secundò fit oſcitatio ex fumis craſsis, replentibus maxillas, ex quarum expulſione fit maxillarum extenſio & oris apertio, & tunc fit oſcitatio.

Quare homo videns alium oſcitare etiam oſcitat?

Reſpondetur quòd hoc fit ex imaginatione, & hoc declaratur ex ſimili: cùm aſinus eſt animal valde ſenſibile, ratione melancholiæ, quia ſuperfluitates diu retinet, & nunquam vrinaret vel comederet, niſi audiret aliũ vrinare. Et ſic etiam homo ex imaginatione oſcitat, alio homine oſcitante.

DE DENTIBVS.

Q*Vare ſoli dentes inter omnia animalia, oſſa ſentiunt ſenſu tactus?*

Reſpon

Reſpondetur ſecundum Auicennam & Galenum, vt poſsit diſcernere inter calidum & frigidum, ipſis nociua, quibus non indigent oſſa, quia vtuntur illis cibis ſolùm ad ſaporem.

Quare viri habent plures dentes, quàm mulieres?

Reſpondetur quòd eſt propter multitudinem caloris & ſanguinis, qui abundat in viris plus quàm in mulieribus.

Quare inter omnia oſſa dentes creſcunt vſq; ad finem vitæ?

Reſpondetur ex ſecundo de Generatione, quòd aliàs conſumerentur mandendo & molendo.

Quare inter omnia oſſa ſoli dentes recreſcunt eis ablatis, alia oſſa ablata non recreſcunt?

Per Ariſtotelem reſpondetur, quòd omnia alia oſſa generantur ex humido radicali, & ſic generantur in vtero matris: ſed dentes generantur ex humido nutrimentali, quod de die in diem renouatur & augetur.

Quare dentes anteriores in iuuenibus cadunt & recreſcunt & non molares?

Reſpondetur, quòd hoc eſt propter defectum materiæ & figuræ: quia dentes anteriores ſunt acuti, & alij lati, ſcilicet

poſteriores?

Aliter reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in ſecundo de generatione Animalium, quòd dentium anteriorum eſt præſcindere cibum, ergo ſunt acuti. Sed poſteriorum eſt, comedere & mandere cibum, ergo habent figuram latam, quæ eſt ad hoc apta.

Quare dentes anteriores citius creſcunt?

Reſpondetur ex eo quòd ipſis citius indigemus ſcindendo quàm poſterioribus mandendo.

Quare in animalibus dentes in ſenectute nigreſcunt?

Reſpondetur, quòd hoc eſt ex putredine cibi, & corruptione phlegmatis, cũ paruo humore cholerico.

Quare dentes equi in iuuentute ſunt crocei coloris, & in ſenectute albeſcunt?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd equus abundat humore aqueo, qui in iuuentute digeritur, & cõuertitur in groſſitatem: ſed in ſenectute calor diminuitur, & remanet ibi aqueus humor, cuius proprius color eſt albedo.

Quare natura dedit animalibus dentes?

Reſpondetur per Ariſtotelem ſecundo de Generatione animalium, quòd quibuſdam dedit vt vitam ſuam tueantur

tur veluti lupis, apris: quibuſdam verò propter paſtum, vt leporibus: quibuſdam verò propter formationem vocis, vt hominibus, vt patet per Commentatorem in libris de Anima.

Quare animalia cornuta carent dentibus in ſuperiori mandibula?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de Animalibus, quòd eadem eſt materia cornuum & dentium, ſcilicet humidum nutrimentale. Ergo materia quæ tranſit in cornua, non tranſit in dentes, & ſic deficiunt dentes in ſuperiori mandibula. Et talia animalia ſecundum Ariſtotelem, non poſſunt bene mandere cibum. Vnde propter defectum dentium, ex conſequenti habent duos ſtomachos. Igitur ſequitur correlatiuè, quòd bis mandunt cibum. Vnde primò mittunt cibum in primum ventrem, noctu autē reciprocant ruminādo.

Quare quædam animalia naſcuntur cum dentibus, vt hœdi, & agnelli: & quædam ſine dentibus, vt homines?

Reſpondetur quòd natura non deficit in neceſſariis, nec abundat in ſuperfluis, vt patet tertio de Animo. Ergo ex quo iſta animalia ſtatim poſt exitum ventris indigent dentibus, ideo naſcuntur cum

dentibus. Sed homines mamnillis matris nutriuntur ad tempus, ideo dentibus ad tempus carent.

Quare anicula non habent dentes?

Reſpondetur quòd materia dentium tranſit in roſtrũ, ergo digeſtio eſt in eis.

Vel aliter reſpondetur, quamuis dentibus non mandunt, tamen per inſtrumenta ipſorum mandunt.

DE LINGVA.

Q*Vare lingua eſt poris plena?*

Reſpondetur per Ariſtotelem ſecundo de Animo, quòd lingua eſt medium guſtus, & per os in poros linguæ ſapor peruenit ad ſenſum guſtus.

Aliter reſpõdetur, quòd ſaliua ſpumalis dirigitur ad os per linguam à pulmone, madefaciendo cibum, ad primam digeſtionem præparando: itaq; lingua eſt poris plena, & vt ſaliua per eam exeat.

Quare lingua febricitantium omnia iudicat amara?

Reſpondetur medicè, quia ſtomachus ipſorum eſt repletus cholerico humore, & cholera eſt maximè amara, vt patet ex felle. Ergo fumus amarus inficit linguam. Quapropter lingua impleta ſaporibus, iudicat eos amaros, quamuis amaritudo non ſit in cibis, ſed in lingua.

Quare nobis audientibus acida nominare, lingua aqueſcit?

Reſpondetur, quòd virtus imaginatiua eſt ſuperior virtute guſtatiua: & cùm imaginemur aliquem ſaporem, tunc ipſum concipimus mediante virtute guſtatiua: quia nihil guſtu percipitur, niſi mediāte ſaliua, ergo tūc lingua aqueſcit.

Quare aliqui ſunt trauli, aliqui blæſi, & balbutientes.

Reſpōdetur, quòd hoc eſt pluribus de cauſis: aliquando ſcilicet propter linguæ & cerebri humectationem, vt in pueris qui lingua deficiunt, vt patet in proferendis multis literis. Secundò, hoc eſt propter extractionem neruorum ex phlegmate, quia tales ſunt nerui euntes ad linguas, qui nerui corrupti ſunt.

Quare dentes ſerpentum & canum rabidorum ſunt venenoſa?

Reſpondetur, propter malitiam & fumoſitatem humoris venenoſi in eis prędominantis.

Quare lingua canis eſt medicinæ apta, & è conuerſo equi eſt peſtilens?

Reſpondetur, quòd hoc eſt ex aliqua proprietate occulta. Poteſt dici quòd ideo, quia lingua canis eſt multum poris plena, & ſic in ſe attrahit & tollit vicoſi-

tates vulneris.

Alij dicunt quòd canis ex natura habet quoſdam humores in lingua, quibus ſanat lingendo: oppoſitum eſt de equo.

Quare ſaliua eſt alba?

Reſpondetur quòd hoc eſt ex continuo motu linguæ, quia in continuo motu generatur calor qui dealbat iſtam ſuperfluitatem, quæ eſt ſaliua, vt patet in ſpuma aquarum.

Quare ſaliua eſt inſipida?

Reſpōdetur ſi haberet determinatum ſaporem, tunc lingua non ſaperet, quia ſolummodo haberet ſaporē ſaliuæ, & ſic alios ſapores apprehendere non poſſet.

Quare ſaliua ieiuni ſanat apoſtema?

Reſpondetur ſecundum Auicennam, quia eſt probè digeſta, & ſubtilis reddita.

Quare aliqui homines abundant multum ſaliua præ aliis?

Reſpondetur ſecundū Medicos, quòd hoc propter phlegmaticam complexionem fit, quæ in illis prædominatur. Et ideò Medici dicunt, quòd abundans ſaliua debet ſibi cauere à quotidiana febre, ſurgente ex dominatione phlegmatis. Per oppoſitum eſt de illis, qui deficiunt ſaliua, quia calor in eis ſuperabundat, qui conſumit humidum ſaliuæ. Itaque

defectus

defectus ſaliuæ eſt ſignum febris.

Quare ſaliua hominis ieiuni eſt ſubtilior & albior, quàm ſaliua hominis ſaturati?

Reſpondetur quòd illa ſaliua eſt ſine viſcoſitate cibi, quę ſolet incraſſare ipſam ſaliuam hominis pleni.

Quæritur, vnde prouenit ſaliua hominis?

Reſpondetur quòd prouenit à ſpumis ipſius pulmonis, vbi (ſecundùm medicos) eſt ſedes phlegmatis.

Quare animalia multum coëuntia, vt apri ſunt multum ſputoſa?

Reſpondetur quòd tunc pulmo & cor ſunt in maximo motu libidinis, ergo generatur in eis multũ de materia ſputoſa.

Quare aniculæ non habent ſaliuam?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelẽ in libris de Animalibus, quia habẽt pulmonem valde ſiccũ, ergo non habẽt ſputum.

Quare Epileptici, id eſt, qui ſubmerguntur proprio ſanguine, & Caduci putreſcunt?

Reſpondetur ſecũdum medicos, quia materia peccans eſt in cerebro: ſed ſi vomit, tunc materia peccans eſt in ſtomacho: ſed ſi multum meiunt, tunc materia peccans eſt in viis vrinę: ſed ſi ſperma habere incipiant, tunc eſt in vaſis ſeminalibus: itaque medici ſecundum hoc faciunt euacuare materiam.

Quare lingua aliquando perdit vſum loquendi?

Reſpondetur ex vltima parte Aphoriſmorum Hypocratis, quòd ex Paralyſi vel Apoplexia, id eſt, ex ſubita ſanguinis effuſione, hoc euenit, ſcilicet de humore craſſo. Et etiam aliquando ex infectione ſpiritus animalis in media cella cerebri, qui non mittitur ad linguam, & per vocis expreſsionem variæ paſsionis actus declarant, vt patet in Gloſſa ibidem, & hoc intendit Galenus.

DE PALATO.

Qvare fructus ante maturationem ſunt inſipidi vel amari, & poſt maturitatem ſunt dulces?

Reſpondetur quòd ſapor inſipidus cauſatur ex frigiditate, & defectu caloris in humido & craſſo. Sed ſapor dulcis cauſatur ex ſufficienti calore. Vnde in fructibus maturis humidum eſt ſubtile, & per calorem ſolis ſubtile redditū: ideo ſanè frequenter fructus tunc ſunt dulces. Sed ante maturationem, humidum eſt adhuc craſſum, & nō ſubtile redditum à calore ſolis. Ergo tūc fructus ſunt amari.

Quæritur, quare magis delectamur dulci ſapore, quàm amaro vel alio?

Reſpon

Reſpondetur, quia natura delectatur dulcedine. Ratio, quia dulce eſt calidum & humidum, & per caliditatem humiditates ſuperfluas diſſoluit, & per humiditatem abluitur immunditia. Sed ſapor acetoſus, ſiue ſtipticus vel ponticus, propter frigus in ipſo prædominans, nimium conſtringit, & pungit, & membra offendit in purgatione. Ergo non delectamur illo ſapore, quia Medici volunt, quòd homines in æſtate, & in vehementi calore non debent comedere aliquid amarum. Ratio eſt, quia amarum generat calorem. Sed ſolummodo in hyeme debemus comedere amara. Ergo dicit Ariſtoteles in libro de Nutrimento & nutribili, quòd dulce eſt amicum naturæ, & maximè nutrit.

Quæritur, quare ſapor acetoſus plus incitat ad appetitum, quàm alius?

Reſpondetur, quòd ſapor acetoſus eſt frigidus, & frigefacit. Modò frigidi eſt appetere & attrahere, & ideo cauſa eſt appetitus. Nota quod nouē ſunt ſpecies ſaporum, quorum tres ſunt à calore, & tres à frigore, & tres à temperato medio.

Quæritur, quare de ſpiritu aëreo plus attrahitur, quàm emittitur?

Reſpondetur per Ariſtotelem ad Alexandrum

xandrum Magnum in libro de Motu cordis quòd multæ partes aëris inſpirantur, & pertranſeunt nutrimentum, cùm ſpiritibus vitalibus inter pulmonē continentur. Itaque tandiu animal nō ſuffocatur, quandiu aërem in pulmone percipit, & ſic aliqua pars in ea continetur.

Quæritur, quare aër expiratus & expulſus videatur, cùm tamen aër per ſe ſit inuiſibilis, propter ſui raritatem?

Reſpondetur quia aër inſpiratus admiſcetur fumoſitatibus ipſius cordis, ratione quarum efficitur craſſus, & ſic videtur. Cuius experientia eſt, quia tempore hyemali videmus anhelitum, quia frigus aëris conſtringit anhelitum mixtū fumoſitatibus, & ſic incraſſatur, & condenſatur, & per conſequens videtur.

Quæritur quare aliqui homines habent fœtidum anhelitum?

Reſpondetur ſecūdum medicos, quòd aliquando fit propter malas fumoſitates ſtomachi, aliquando propter corruptionem ſpiritalium membrorum, vt pulmonis. Ergo anhelitus leproſorum eſt infectus, quòd inficit auiculas propinquas, quia interiora ipſorum ſunt maximè corrupta, vt patet ex definitione à Conſtantino data. Quia lepra eſt nutrimentum omnium

omnium membrorum cum putrefactione eorundem, & incipit in ſanguine, & terminatur in membris.

Quæritur, quare leproſi ſunt rauci?

Reſpõdetur. Ideo, quia in eis inſtrumẽta vocalia ſunt corrupta, ſcilicet pulmo.

Quæritur, quare homines rauceſcunt?

Reſpõdetur quòd propter rheuma deſcẽdens de cerebro, replẽs canalia pulmonis, vel aliquãdo ex apoſtematibus in gutture vel ex rheumate in collo cõgregato.

Quæritur, quare omnes fœmellæ inter omnia animalia, graciliores & ſubtiliores habent voces, quàm viri dempta ſola vacca?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelẽ in quinto de Generatione animaliũ, quòd propter conſtrictionem viarũ, & arteriarum vocalium, id eſt, vbi aër intrat, per quas vox formatur, vt patet in ſimili: quia fiſtula parua acutius ſonat, quàm maior. Sic etiam eſt in mulieribus, quòd via vocalis propter frigiditatem conſtringitur, & arctatur, quia frigidi eſt cõſtringere: ſed in viris illa via, ex calore viri aperitur & ampliatur, & ergo in viris grauius ſonat, quia caloris eſt aperire ſeu diſſoluere. Etiam dicitur, quòd mulieres habent voces molliores propter humiditatem pulmonis, & propter debilitatem

caloris

caloris. Etiam iuuenes & infirmi, eadem de cauſa habent acutas voces. Et eſt cauſa naturalis, quare maſculus in principio ſuæ natiuitatis profert à, i, vocem craſſiorem, ſed fœmella profert e, i, vocem leuiorem, vt vult Laberintus cùm dicit: Maſculus à, profert.

Quæritur, quare in viris & mulieribus vox mutatur tempore pubertatis, & iſta mutatio maximè contingit tempore ſpermatis in viris, & tempore creſcendi mammillarum in mulieribus? Vt dicit Ariſtoteles in libro de animalibus.

Reſpondetur per eundem, quia tunc remittitur principium vocis, ſeu relaxatur. Et hoc declarat in ſimili de chorda remiſſa, quæ grauiter ſonat. Etiam declarat ex alio, quia animalia caſtrata, vt capones, ſpadones & eunuchi, habent voces meliores, propter priuationes teſticulorum.

Quæritur quare homines rauceſcunt inſpectione luporum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia lupus eſt animal valde & maximè frigidum in cerebro, vnde habet caput graue.

Si ergo videntium hominum ſpiritus viſibilis dirigitur ad eum, tunc attrahit aliquid de frigiditate ad pectus, modo ex

illa

illa frigiditate pectus conſtringitur vbi ſunt inſtrumenta vocalia. Quia lupus nõ poteſt dirigere alias fumoſitates, ſed expirantur ab eo in aërem, & ſic ille aër circunſtans inficitur, & alius aër iterum inficitur ab illo, & ſic vſque ad hominẽ peruenit, & tunc ille aër ſic infectus ab homine attrahitur, & facit eum raucum. Etiã dicitur quòd lupus eſt animal multũ vorax, vt patet in libris de Animalibus, quia auidè ſumit cibũ, & comedit vna vice tantum, quantũ ſufficiat per tres dies. Et ſic lupus aperiens os ſuum, emittit humores crudos, & craſſos, & indigeſtos, à quibus aër inficitur propinquus, qui aërem aliũ iterum inficit, & ſic deinceps, donec perueniat ad hominem, quo inſpirato homo inficitur: eodem modo ſicut baſilicus, qui emittit humores venenoſos oculis, homines inficientes.

Quæritur, quare homine lupum inſpiciente, lupus non rauceſcit?

Reſpõdetur, quia homo nõ eſt ita malitioſus & frigid⁹, vt lupus. Et propter ſimilẽ rationẽ mouetur hîc tale Problema.

Quare interfectus interfectore præſente, ſanguineſcit?

Reſpondetur, quòd hoc eſt opus diuinum non naturale, quia ſanguis clamat vindictam

vindiƈtam contra interfeƈtorem. Sed tamen ſi eſſet aliqua naturalis cauſa, maximè eſſet iſta, quòd perpetrator huius ſceleris recolens, maximè dolet pœnitentia duƈtus, & ſic maximè æſtuat propter fortem imaginationem, quam de eo habet, ſic quòd omnes ſpiritus eius ebulliunt, & ſic ad inſtrumenta viſus accedunt, & ibi exeunt per radios viſuales oculorum, vſque ad faƈta ſcilicet vulnera, quæ ſi recentia fuerint, ſtatim ſanguinem emittunt. Secundò hoc fit cum iuuamine aëris inſpirati, ſic quòd talis aër expiratur per vulnus educens ſanguinem. Et ſimile eſt de oculo menſtruoſo, vbi poſtea macula apparet, dummodo per eum ſpeculum eſt infeƈtum. Sed & alij dicunt, quòd hoc fit à natura communi, ad manifeſtandum homicidium.

Quæritur, quare paruæ auiculæ plus vociferantur. & cantant, quàm magnæ? vt patet ſenſibiliter de alauda & philomela.

Reſpondetur per Ariſtotelē, quòd ſpiritus paruarū auium eſt leuior & mollior, quàm magnarum. Ergo paruæ auiculæ facilè procedunt in quodcunque deſiderium & ſic frequenter cantant.

Quæritur, quare maſculi plus cantant, quàm fœmellæ? vt patet in omnibus animalibus.

Reſpon

Reſpondetur, hoc eſt propter deſiderium coitus, itaque ſecundum Conſtantinũ in libro de Coitu, dicitur, quòd tũc ſpiritus maximé mouetur in corpore, & fit appetitus coitus.

Etiam reſpondetur, quòd generaliter loquendo de quolibet animali, fœmellæ ſunt frigidiores, quàm maſculi.

Quæritur, quare apes, veſpæ, muſcæ, & locuſtæ, & multa talia animalia vociferantur. cùm non habent pulmonem. nec inſtrumenta voci?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem libro de Inſpiratione & reſpiratione, quòd in eis eſt quædam pellicula, ad quā ſpiritus pulſans facit talem ſonum, itaq; mirabiliter ſonat talis ſonus.

Quæritur, quare piſces non vociferantur?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, ſecundò de Animo, quia piſces non habent pulmonem, ſed ſolùm branchias, nec etiam cor, ergo non indigent inſpiratione aëris, & per conſequens non vociferantur. Quia ſecundum Ariſtotelem ſecundo de Animo, Vox eſt percuſsio aëris inſpirati.

DE COLLO.

Q*Væritur, quare animal habet collum?*

Reſpondetur ſecundum Ariſto-

telem in libris de animalibus, quòd collum eſt ſuſtentamentum capitis. Vnde ſecundum ipſum, Collum eſt medium inter caput & corpus, vt patet per ipſum: & eius ceruices & neruos, tanquam per vias medias motus & ſenſus corporis tranſlegantur: & per ipſum tanquam per quandam diſtantiam, cor maximè calidum à cerebro elongatur.

Quæritur, quare aliqua animalia carent collo vt piſces, ſerpentes, & alia reptilia?

Reſpondetur, quia talia animalia carent corde. Ergo non indigent tali diſtantia, de qua dictum eſt.

Aliter reſpondetur, quòd in imo habent collum, ſed non eſt diſtinctum à corde & capite.

Quæritur, quare collum ſit oſſeum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, vt eo fortius poſſet caput ſuſtentare. Etiã ideo, quia ſpina dorſi, in collo cõiungitur cerebro, & inde recipit medullam, quæ eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum cerebro.

Quæritur, quare quædam animalia habent longua colla, vt grues, & ciconia, & ſic de aliis.

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia talia animalia requirunt ſua nutrimenta in profundo aquarũ, ergo indigẽt lõgis collis. Sic etiam quædam animalia

habent

habent breuia colla, vt niſus, & accipiter, quia talia animalia ſunt rapacia. Ergo propter fortitudinem breui collo indigent. Vt etiam patet de boue, qui eſt breuis colli, & ergo fortis.

Quæritur, quare collum ſit concauum, & maxime in anteriori parte circa linguam?

Reſpondetur, quia ibi ſunt duo meatus, vnus, deferens cibum ad membra nutritiua, vt ad ſtomachum & ad hepar. Et talis, ſecundum Medicos, dicitur Iſophanus, à phagin Græcè, quòd eſt comedere Latinè.

Quare arteria vocalis eſt annuloſa?

Reſpondetur, quòd eſt propter flexibilitatem, quæ producit bonam reſonantiam.

Quare pullus decollatus diu mouetur, & homo decollatus ſtatim immobilis eſt?

Reſpondetur, quòd pullus & ſimilia animalia habent neruos ſtrictos, & ſic in eis ſpiritus motiuus moratur diutius poſt decollationem. Sed homines & ſimilia animalia habent neruos longos & amplos, itaque ſpiritus ab ipſis citò recedit, & per conſequens non poſſunt mouere corpus.

DE HVMERIS & brachiis.

QVare homo habet humeros & brachia?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de Animalibus, quòd propter delationem & portationem oneris.

Quare brachia ſun rotunda?

Reſpondetur, quòd eſt propter maiorẽ velocitatem motus & operationis. Quia talis figura motui eſt apta, vt patet per Ariſtptelem primo de Cælo.

Quare brachia ſunt valde craſſa?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd hoc eſt propter fortitudinem ad leuãdũ & ad portandum onera, etiam ad contingendum ſeu pugillandum. Sic etiam oſſa eorum ſunt valde craſſa, quia ibi eſt multum de medulla, ſeu materia medulloſa, ne citò corrumpantur brachia. Sed medulla in paruis oſsibus nõ poteſt contineri ita bene ſicut in magnis.

Quare dolentes vel infirmi denudant, vel tegunt brachia, & etiam laborantes in agone?

Reſpondetur ſecundum Hippocratem in libro Prognoſticorũ, quòd in talibus mors eſt propinqua, & eſt ſignum mortis, quia ibi eſt dolor maximus, qui facit brachiorum denudationem.

Quare in aliquibus infirmantibus brachia gracilia fiunt, id eſt, ſubtilia redduntur, vt in

hydropi

hydropicis & phreneticis?

Reſpondetur ſecundum Medicos, quia membra ſibi compatiuntur, itaq; vno dolente omnes humores ibi concurrunt in doloribus prædictis. Nam capite dolente, humores brachiorum currunt ad caput, & brachia gracilea fiunt.

Quare animalia bruta non habent brachia?

Reſpondetur, quòd habent anteriores pedes loco brachiorum, vel pro brachiis.

Aliter reſpondetur, & melius, quia omnia animalia habẽt organa aliqua ad pugnandum, & ad ſe defendendum. Vt lupus habet dentes, vacca cornua, equi pedes, volatilia, roſtra & alas: ſed ſolus homo habet brachia ad pugnandum.

DE MANIBVS

QVare ſolus homo habet manus & animal ei ſimile, vt ſimia?

Reſpondetur, quod manus eſt organũ organorum, vt dicit Ariſtoteles de Animo, quibus maximè homo indiget. Quia multæ ſunt operationes, quæ per manus fiunt, & non per alia organa.

Quare aliqui ſunt ambidextri, id eſt, vtentes vtraque manu pro dextra?

Reſpõdetur, quòd eſt propter multitudinem caloris cordis & propter ſufflatio-

nem eius calidam, qui facit ſiniſtram ita habilem, ſicut dextrã, itaque tales homines ſunt proculdubio bonæ cõplexionis.

Quare mulieres non ſunt ambidextræ, ſicut viri, vt dicit Hippocrates circa vltimam particulam Aphoriſmorum, circa ſinem?

Reſpondetur ſecundũ Galenũ, quòd hoc eſt ideo, quia calidiſsima mulier ſana, frigidior eſt frigidiſsimo viro ſano. Et dicitur inſigniter ſana, quia ſi febricitaret, tunc dictum eſſet verum, quia in tali caſu mulier calidior eſſet viro caliditate accidentali.

Quare digiti ſunt articuloſi?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libris de Animalibus, quòd propter aptitudinem ad recipiendum, & ad tenendum receptum.

Quare quilibet digitus tres habet iuncturas ſeu articulos, & pollex tantùm duas?

Reſpondetur, quòd pollex etiam habet tres articulos ſeu iuncturas, ſed tertius iungitur brachio, itaque fortior eſt, aliis digitis: vt patet ex nomine, quia dicitur pollex à polleo. Quia ſecũdum Ariſtotelem maioris eſt virtutis, cùm etiam maior ſit in quantitate.

Quare digiti dexteræ manus ſunt ſubtiliores, quàm ſiniſtræ, vt vult Aegidius?

Reſp

Reſpondetur, quòd propter calorem in tali parte dominantem, qui facit maiorem ſubtilitatem.

Quare digiti ſunt craſsiores ante cibum, quàm poſt? vt dicit Albertus.

Reſpōdetur ſecundū omnes medicos, quòd homo ieiunus, repletus eſt malis humoribus, & fumoſitatibus diuerſis, quæ incraſſant omnia membra, etiā digitos, ſed cùm illi humores ſunt per cibum expulſi, ſic digiti magis graciles fiūt. Et eadem de cauſa homo ieiunus eſt grauior, quàm homo cibatus, vt patet expreſsè de ieiunātibus. Et poteſt reddi melior ratio, quia poſt cibum calor à membris exterioribus delegatur ad interiora, propter digeſtionem cibi, itaq; membra exteriora gracilia redduntur, ſed poſt digeſtionem cibi è conuerſo dirigitur ad membra exteriora, itaque tunc incraſſantur.

Quare aliqui homines ſunt magis habiles in ſiniſtra manu, quàm in dextra, ad aliquod opus faciendum?

Reſpondetur, quia in illis cor non influere facit dextro lateri caloré, ſed plus ſiniſtro, & etiam operatur in ſiniſtra manu ſubtilitatem & gracilitatem.

DE VNGVIBVS.

Quaritur, vnde generantur vngues?

Reſpondetur ſecundum Galenum in commento Prognoſticorum, quòd ex fumoſitatibus reſolutis, ingredientibus extremitates digitorum, quæ aëre exteriori exiccantur, & in cornu reducuntur.

Quare vngues ſenum nigreſcunt, & palleſcunt?

Reſpondetur, quia tandem calor cordis deficit, quo deficiente, ipſorum pulchritudo deficit.

Quare homines iudicantur bonæ complexionis vel malæ, ſecundum diſpoſitionem vnguium?

Reſpondetur, quia vngues teſtãtur bonitatem vel maliciam cordis, ergo etiam complexionis. Quia ſi ſunt rubei, teſtantur choleram bene temperatam: ſed ſi aliquo modo ſunt inclinati cum rubeo colore ad nigredinem, teſtantur ſanguineã complexionem: ſed ſi ſunt crocei coloris vel nigri, teſtantur melancholiam.

Quare aliquando maculæ albæ apparent ſiue generentur in vnguibus?

Reſpondetur, quòd nutrimenta vnguium ſunt diuerſa reddita, quia aliqua pars phlegmatis eſt admixta, ergo ex tali phlegmate macula iſta cauſatur.

Quare omne animal gradiens pedibus habet vngues vel vngulas, vel aliquid proportionabile

eis, vt patet in auiculis, ſolùm curuos vngues habentibus, & in equis, quorum pedes ſubſerantur, & in alia regula ſecundum Ariſtotelem, quæ eſt vera, exceptis natantibus, vt patet in Anſere, vel in Anate quæ carent huiuſmodi vnguibus?

Quia naturaliter vngues ſunt graues, & ſic impedirent natationem. Et reſponſio ſic poteſt elici ex dictis.

DE PECTORE.

Q*Vare pectus eſt concauum?*
Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, Quia ibi eſt ſedes ſpiritalium membrorum, quæ membra ſunt nobiliſsima, vt cor & pulmo: vt ergo iſta cuſtodiãtur à læſione, neceſſarium eſt, vt pectus ſit concauum.

Quare homo inter omnia animalia habet latiſſimum pectus, vt dicit Ariſtoteles?

Reſpódetur, quòd ſpiritus in homine ſunt debiliores & ſubtiliores, ergo requirunt regionem ampliorem, in qua poſſint contineri, vt eſt pectus.

Quare pectora auicularum ſunt rotunda & acuta?

Reſpondetur, quia ſunt in continuo motu: atqui figura acuta & orbicularis motui eſt apta, vt patet quarto Phyſicorum.

Quare ea quæ diligimus trahimus ad pectus?

Reſpondetur, quòd prior locus cordis eſt ſub pectore. Ergo illa quæ cor amat, ad pectus trahit propter vicinitatem cordis, applicando amatum amanti.

Quare mulieres ſunt breuioris pectoris, quàm viri?

Reſpondetur, quia in viris eſt caliditas, quę naturaliter ſurſum mouetur, ſuperiora viri incraſſando, & ea ampliãdo. Ergo magnum pectus eſt ſignũ animoſitatis, vt patet per Ariſtotelem in Phyſiognomonia, vbi declarat hoc de Leone & Tauro. Sed in mulieribus frigiditas dominatur, quæ naturaliter mouetur deorſum, itaque dicit quòd mulieres frequenter cadunt ſupra culum, quia poſteriora eorum incraſſantur ex frigiditate deſcendente. Sed vir frequenter cadit ſupra pectus, propter eius craſſitiem.

DE MAMILLIS.

QVare mamillæ ſunt poſitæ ſupra pectus?

Reſpõdetur, quòd pectus eſt ſedes cordis calidiſſimi, ergo ibi mamillæ generãtur, vt menſtruum ad eas miſſum, calori cordis vicinum, citius decoqueretur, & in materiam lactis conuerteretur.

Quare

Quare in aliis animalibus mamillæ ſunt infra pectus, ſed in muliere ſunt ſupra pectus?

Reſpondetur, quia mulier eſt bipes, ergo mamillæ exiſtentes infra pectus, impedirent eius tranſitum: ſed alia animalia quatuor habent pedes, ergo ipſa non impediuntur in eorum tranſitu, vel motu progreſsiuo.

Quare viri non habent tam magnas mamillas, ſicut mulieres?

Reſpondetur, quia viris non generantur menſtrua, nec ibi eſt vas menſtruo deputatum. Tamen dicit Ariſtoteles, Viri, habent paruas mamillas, & mulieres paruos teſticulos.

Quæritur, quæ mamillæ ſunt magis valentes pueris lactantibus, an paruæ, vel magnæ, ſeu mediocres?

Reſpondetur, quòd in magnis calor eſt diffuſus & diſperſus, ergo ibi non eſt bona digeſtio lactis: ſed in paruis eſt vnitus & fortis, cùm omnis virtus vnita, eſt fortior ſeipſa diſperſa, & per conſequens, ibi eſt bona digeſtio lactis. Ergo paruæ ſunt meliores quàm magnæ, mediocres autē ſunt optimæ. Ex quo omne medium eſt optimum.

Quare tredecimo & decimoquarto anno ma-

millæ

millæ iuuencularum incipiunt creſcere & incraſſari, vt dicit Albertus?

Reſpondetur per Ariſtotelem de Generatione animalium, quòd ideo, quia tunc puella efficitur pubes, & menſtrua incipiunt augeri in ea & fluere, vt dicit Ariſtoteles, quia in eadem ætate puellarum creſcunt mamillæ, & virorum ſperma.

Quare mamillæ mulierum generantium abortum, id eſt, puerum qui egreditur mortuus ex vtero matris, vt dicit Hippocrates in ſecunda Particula Aphoriſmorum, molleſcunt?

Reſpondetur ſecundum Gloſſam ibidem, Quia tunc menſtruum non fluit ad mamillas, à quo fœtus deberet nutriri, ergo tunc molleſcunt.

Quare mulier impragnata concipiens maſculum in vtero, dextram mamillam habet duriorem, quàm ſiniſtram?

Reſpōdetur ſecundum Hipocratē, quia maſculi concipiuntur in dextero latere matris. Ergo tunc menſtruum fluit ad dexteram mamillam ipſam indurando.

Quare mulieris impragnantis lac fluens de mamillis ſignificat debilitatem fœtus?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia lac eſt proprium nutrimentum fœtus in vtero, itaque quando lac fluit, ſignum

gnum eſt quòd fœtus non nutritur, & ex hoc vterque debilitatur.

Quare dura mamilla indicat ſanitatem in puero exiſtente in vtero?

Reſpondetur, quia menſtruũ conuertitur in lac, & tale lac ſufficienter nutrit fœtum, & ex hoc arguitur eius fortitudo.

Quare mulier habet tantum duas mamillas & aliqua bruta, vt porca & canicula, habent decem vel plures?

Reſpõdetur, quia frequenter mulier cõcipit maſculum vnum, vel fœmellam, & huic ſufficit vna mamilla, vel duæ. Sed alia bruta habẽt multas ſciſſuras, procreãtes multos fœtus. Ergo habẽt mamillas, primo ſcilicet fœtui primam ſecundo ſecundam, & ſic de aliis per ordinem.

Quare tempore impregnationis, mamillæ ſunt duræ, & alio tempore ſunt molles?

Reſpõdetur, quia tunc inflantur & tumeſcunt ſicut vterus, quia multa humiditas menſtrualis fluit ad eas, quæ alio tempore manet in matrice, & expellitur per locum deputatum.

Quæritur, per quem modum lac mamillarum venit ad matricem?

Reſpõdetur ſecundum Hippocratẽ, vbi ſuprà, quòd mamilla habet colligãtiã cũ matrice, & quaſdam venas, quas abſcindunt

dunt obſtetrices tempore partus,& per illas lac fluit ad vmbilicum puerorum, & capiunt nutrimentũ per vmbilicum. Vnde aliqui dicunt, quòd puer exiſtens in vtero nutritur per os, ſed hoc falſum, quia ſi ſic, tunc ſtercora emitteret etiam: ſed hoc eſt falſum, quia non videtur vbi dimittuntur illa ſtercora.

Quare lac egrediens de mamillis ſpiſſum & craſſum & non multum, & fluidum, eſt ſignum maſculi in vtero: ſed lac tenue, eſt fœmellæ?

Reſpõdetur, quia mulier geſtãs maſculũ, eſt fortioris caloris, qui digerit ipſum lac in ſpiſſando. Sed in mulieribus habentibus fœmellã, non eſt tantus calor, ergo manet indigeſtum, & aquoſum, & fluidũ ſupernatans, ſi ponatur in aqua.

Quare lac ſit album, cùm tamen menſtruum ſit rubeum, ex quo generatur?

Reſpondetur, quia ſanguis non bene decoctus recipit formam albam, vt patet de carne, cuius proprius color eſt albus.

Aliter reſpondetur, quia quilibet humor, qui in tali membro generatur, alicui membro aſsimilatur in colore, inquãtum poteſt. Sed quia caro mamillarum eſt alba, ergo & humor lactis eſt albus.

Quare vacca dat copiosè lac, præ aliis animali

malibus?

Reſpõdetur, quia vacca eſt animal multum vorax. Et vbi multum recipitur alimenti, ibi multum generatur menſtrui. Quia lac non eſt aliud niſi menſtruum decoctum & dealbatum, ergo etiam in ea multum generatur lactis.

Quare lac non eſt ſanum, vt dicit Hippocrates ſecunda particula Aphoriſmorum?

Reſpõdetur ſecundum Gloſſam ibidẽ, quòd propter multas cauſſas non eſt ſanum. Prima, quia quandoque coagulatur in ſtomacho, ex quo vlterius malus anhelitus generatur. Sed Hippocrates ponit remedium in loco allegato, dicens: Si tertia pars aquæ admiſceatur lacti, tunc non eſt nociuum, & hoc intelligitur de aqua fluuiali. Alia cauſa, quia lac aliquando in ſtomacho acceſsit, & excoquitur, & iterũ ex eo generantur mali humores, inficientes anhelitum.

Quare lac præſertim dolentibus caput, non valet?

Reſpondetur ſecundum Hippocratem, vbi ſuprà, & ſecundum Gloſſam ibidem, Quia lac citò tranſit in multam fumoſitatem, & multum habet materiæ terreſtris, quæ fumoſitas aſcendens, morbum gignit.

Quare

Quare lac eſt conueniens nutrimentum infantibus & pueris?

Reſpondetur, quia eſt naturalis eorum cibus & conſuetus, quia etiam in vtero nutriebantur tali cibo, ergo eſt eis conueniens.

Quare lacticinium tempore partus vaccarum eſt bonum?

Reſpondetur, quia tunc lac eſt multũ ſpongioſum. Ergo tempore illo multas fumoſitates expellit, & quodammodo eſt purgatio illo tempore.

Quare lac in mulieribus coëuntibus deſtruit puerum lactantem?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libris de Animalibus, Quia tempore coitus, ſubtilior & melior pars lactis vadit ad vaſa ſeminalia, & ad matricem, & peior pars manet in mamillis, quæ deſtruit puerum.

Quare lac mulierum fuſcarum ſit melius, quàm albarum?

Reſpondetur, quia fuſcę mulieres ſunt calidiores aliis, & quia calor digerit nutrimentum ſufficienter, & ſic lac melius fit.

Quare in eadem menſa ſimul comedere lac & piſces ſit prohibitum à Medicis?

Reſpõdetur, quia maximè diſponũt ad lepr

lepram. Quia ambo ſunt phelgmaticæ naturæ, tam lac, quàm piſces.

Quare auiculæ non habent lac atque mamillas?

Reſpondetur, quia mamillæ impedirent eis volatum. Etiam piſces non habent mamillas vel lac, qui ipſi emittunt lactes, vt dicit Ariſtoteles in libro de Generatione animalium. Quia fœmella emittit polygramum, & maſculus ſuperaddit lactes: ſic eorum ſpecies æternæ fiunt per ſucceſsionem indiuiduorum.

DE DORSIS.

QVare animalia habent dorſa? Reſpondetur per Ariſtotelem, propter tres cauſas. Prima, vt dorſum eſſet via neruorum à ſpina dorſi extenſorum per totum corpus, vt patet ſufficienter in ſuſpenſis, quia quando ſunt lacerati tunc adhuc nerui dependent in ſpina dorſi. Secunda cauſa eſt, vt eſſet cuſtodia membrorum mollium in corpore exiſtentium, vt ſtomachi, hepatis, pulmonis, & ſic de aliis. Tertia cauſa eſt, vt eſſet fundamentum omnium oſſium, quia videmus, quòd alia oſſa, vt coſtæ, figurantur in ſpina dorſi.

Quare homo inter omnia animalia habet dorſum latum ita, quòd nullum animal, præter

hominem, poteſt conuenienter iacere in dorſo?

Reſpondetur, quia pectori lato correſpondet dorſum latum. Si ergo homo haberet dorſum acutum, ſicut alia animalia, illa eſſet indecens & inepta diſpoſitio. Ergo requiritur quòd habeat dorſum latum.

Quare homo iacens in dorſo, habet horribiles viſiones?

Reſpondetur, quia tunc meatus ſeu neruus phantaſiæ eſt apertus, qui eſt in anteriori parte cerebri, & ergo túc phantaſia corrumpitur.

Vel alia ratio eſt, quia homo iacens in dorſo habet ſe ita, quòd humores perturbantur, & mouentur ſurſum, vbi eſt phantaſia, itaque phantaſia perturbatur.

Quare malum eſt iacere in dorſo?

Reſpondetur ſecundum Medicos, quia hoc diſponit ad lepram, epilepſiam, maniam, & ad incubum. Vbi nota, quòd mania eſt infectio anterioris partis cerebri, cum priuatione imaginationis. Sed incubus in propoſito eſt paſsio cordis, cùm aliquis ſe in ſomno ſuffocari putat, & putat aliquid iacere ſuper ipſum, quod libenter remoueret.

Quare

Quare ſpina dorſi habet multos articulos, & multa membra, quæ apud Medicos Spondalia dicuntur?

Reſpondetur, quòd propter flexibilitatem ipſius dorſi, quia ſine illis articulis, flexiones fieri non poſſent, neque motus, vt patet per Ariſtotelem in libris de Motibus animalium. Itaque dicentes, quòd elephas non habet membra, dicunt malè, quia non poſſet ſe mouere.

Quare ſpina dorſi in piſcibus fracta, piſces citò moriuntur?

Reſpondetur, quia ſpina dorſi in piſcibus eſt loco cordis. Modò cor eſt primum viuens, & vltimum moriens, vt patet in libro de Longitudine & Breuitate vitæ. Ergo læſa ſpina dorſi, piſces diutius viuere non poſſunt.

DE MEDVLLA.

Quare læſa medulla, homo facilè moritur?

Reſpondetur, quia medulla venit à cerebro: quod eſt vnum membrum principale, vt patet in duobus. Primò, quia medulla ſeu nucha eſt alba, ſicut cerebrum. Secundò, quia aliæ medullæ non habent cutem neq; pelliculam. Sed nucha habet duplicem pelliculam, ſicut cerebrum, ſcilicet piam matrem, &

duram matrem. Et etiam circa ſpinam dorſi ſunt quinque venæ, quæ ſecundum medicos dicuntur Hæmorrhoides, ab æma Græcè, quod eſt ſanguis Latinè. Ideo modicum videndum eſt de venis Hæmorrhoidum.

DE FLVXV HAEmorrhoidum.

Qvare aliqui viri patiuntur fluxum hæmorrhoidum?

Reſpondetur, quòd ſunt melancholici. Ergo multum generatur in eis melancholia, quia frigidi ſunt, quæ primò mittitur ad ſplenem, ſcilicet ad propriam ſedem melancholiæ, & ibi propter ſanguinis multitudinem retineri non poteſt. Ergo mittitur ad ſpinam dorſi, vbi ſunt aliquæ venæ, quæ terminantur in dorſo, & in collo. Et quando illæ venæ valdè replentur ſanguine melancholico, tunc aperiuntur viæ Naturæ, & exit ille ſanguis ſemel in menſe, vt menſtrua mulieris. Et tales viri per talem fluxum præſeruantur magis ab infirmitatibus, ſcilicet ab hydropiſi, peſte, & cæteris.

Quæritur, quare Iudæi indifferenter patiuntur talem fluxum?

Reſpondetur Theologicè, quia ipſi tempore paſsionis Chriſti clamauerunt,

Sanguis

Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios no ſtros. Ergo dicitur in Pſalmo: Percuſsit eos Deus in poſteriora dorſi.

Aliter reſpondetur magis naturaliter, quia Iudæi veſcuntur cibariis phlegmaticis & frigidis, ex quibus cibariis generatur ſanguis melancholicus, qui per fluxum hæmorrhoidum expurgatur.

Alia ratio naturalis eſt, Quia dicit Ariſtoteles in libro de Cœlo & mũdo, quòd motus facit calorem, & calor digeſtionem, vt patet quarto Metheororum. Sed Iudæi non ſunt in continuo motu & labore, nec in conuerſatione hominum. Etiam ideo, quia ſunt in magno timore, quia timent nos vlciſci paſsionem noſtri Saluatoris. Et hæc in eis frigiditatem faciunt, & impediunt digeſtionem, & ergo iterum in eis generatur multus ſanguis melancholicus, qui in ipſis tunc tempore menſtrui expurgatur.

DE CORDE.

Q*Væritur, quare cor & pulmo dicuntur membra ſpiritalia?*

Reſpondetur vno modo, quòd à ſpiritu, quia ſpiritus vitalis in corde generatur. Sed illa reſponſio nõ videtur valere: quia ſic hepar & cerebrum, erunt membra ſpiritalia, quod eſt falſum. Quia he-

par eſt membrum nutritiuum, ſed cerebrum animatiuum. Sed tamen conſequentia patet, quia ſpiritus vitalis generatur in hepate, & ſpiritus animalis in cerebro. Itaque reſpondetur, quòd cor & pulmo ideo dicuntur membra ſpiritalia, quia in eis recipitur ſpiritus & aër. Vel dicuntur ſpiritalia, propter eorum impoſsibilitatē, reſpectu aliorum membrorum. Ergo ipſa per ipſam pelliculam diuerſa ſunt ab aliis membris nutritiuis, vt à ſtomacho.

Quæritur, quare pulmo ſit ita rarus, & ſpongioſus?

Reſpondetur, quòd ibi aër melius poſſit recipi pro cordis refrigerio, & expulſione ſuperfluarum fumoſitatum. Quia ſecundum Ariſtotelem in libro de inſpiratione & reſpiratione, Pulmo eſt flabellum cordis, ſeu ventilabrum. Et ſicut follis inſpirando inflatur, & expirando comprimitur & contrahitur: ſic ſimili modo pulmo inſpirat aërem, dando refrigerium cordi, & inſpirat, ne cor ſuffocetur per nimiam caliditatem aëris inſpirati.

Quæritur, quare caro pulmonis ſit alba?

Reſpondetur, quòd propter eandem cauſam, quia eſt in continuo motu.

Etiam

Etiam ſolet quæri, quare ſola animalia habentia cor, habent pulmonem, & non alia?

Reſpondetur, quia pulmo non eſt membrum propter ſe, ſed propter aliud, ſcilicet propter cor. Ergo ſi animal corde carens haberet pulmonem, tunc ſuperfluè & fruſtrà eſſet: modò natura non permittit hoc. Quia natura non deficit in neceſſariis, nec abundat in ſuperfluis.

Quare animalia non habentia pulmonem carent veſica, vt dicit Ariſtoteles?

Reſpondetur, quia talia non recipiũt aquam potabilem, vt potum ſuum & cibum faciant feruere, ſed propter temperamentum cibi, ergo carent veſica, & etiam vrina, vt patet in auiculis, quarum quædam ſimpliciter non bibunt, vt falco, niſus, accipiter.

Quare cor eſt in medio animalis?

Reſpondetur, quòd ideo, vt aliquo modo omnibus membris influere faciat vitam, itaq; comparatur Soli, qui eſt ſitus in medio planetarum, vt aliis planetis influere faciat lumen, itaq; Pythagorici dicentes Cœlum eſſe magnum animal, dixerunt Solem eſſe cor illius animalis.

Quare in ſolo homine cor collocatur in ſiniſtro latere?

Reſpondetur, vt calor cordis tẽperet

frigiditatem ſplenis. Nam ſplen eſt ſedes melancholiæ, quæ etiam in ſiniſtro latere collocatur.

Quare inter omnia membra cor primò generatur? vt dicit Ariſtoteles, Quòd cor eſt primum viuens, & vltimum moriens.

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, in libro de Iuuentute & ſenectute, quia cor eſt principium & origo vitæ, & omnium membrorum, & ſine illo nullum membrum viuere poteſt. Nota ſecundum Phyſicos, de ſemine in matrice retento, primò generatur quædam pellicula circundans ipſum ſemen: poſt hoc generatur typus formatiuus, qui ex ſubtiliore ſanguine primò facit cor, & de ſanguine minus ſubtili ſucceſsiuè facit hepar, & de ſanguine craſſo & frigido facit medullam & cerebrum.

Quare animalia parui cordis ſunt audaciora? vt Leo, qui eſt animal valde ferox & audax.

Reſpondetur, quòd in paruo corde animalis calor eſt bene adunatus & vehemens, & ſanguis adueniens in tangendo ipſum, citius calefit, & ad alia membra mouetur ſpiritu calefactiuo, mediante quo audaciam eis tribuit.

Quare

Quare animalia magni cordis ſunt valde timida, vt lupus?

Reſpondetur, quia calor ibi eſt diffuſus & diſperſus, & non poteſt calefacere ſanguinem ad ipſum concurrentem, & ſic timor ibi generatur.

Quare in corde magnorum animalium, vt ceruorum & hominum ſecundum Albertum, eſt quoddam os?

Reſpondetur per Ariſtotelem, quòd ideò, vt ſit fundamentum motus continui ipſius cordis: quia ſecũdum eundem in libris de Motibus animaliũ, In quolibet motu eſt quidam fluxus & quies.

Quare cor continuè mouetur?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libro de Motu cordis, & per Galenum & Aegidium. Quia ibi ſpiritus generatur, qui eſt ſubtilior aëre, qui propter maiorem rarefactionem, quærit locum ampliorem, replendo concauum ipſius cordis, ex quo ſequitur dilatatio cordis. Et quia cor eſt terreſtre: ergo ceſſante impulſione, partes eius ceſſant, & tendunt ad centrum. Et magiſter Galenus ponit experientiã de glande, ſi glans ponatur ad ignem, calor ignis eius humiditatem reſoluit in fumum, qui eſt maior & rarior humiditate, itaq; maiorem

locum occupat, & ſic non poteſt manere infeſta, ergo ipſam eleuat, & facit eam ex igne ſaltare: & ſic conformiter eſt de corde. Vnde nota, quòd cor animalis eſt triangularis figuræ aliquo modo, & partem minorem habet verſus ſiniſtram, partem verò maiorem verſus dextram, & in parte minori ſe continuè aperit, & claudit, & ſic eſt in continuo motu. Primus motus, apud Medicos, vocatur Diaſtole. Sed motus contritionis ſiue clauſionis, vocatur Siſtole. Ex quibus duobus motibus fit pulſus in toto corpore, quem Medici in venis arteriis ſentiunt.

Quare animantia magni cordis ſunt macra?

Reſpondetur, quia calor naturalis egrediens de corde conſumit humiditatem aquoſam, quam humiditatem oportet conuerti in pinguedinem. Et ſanè frequenter mulieres ſunt pinguiores quàm viri, quia habent multum de humido, & ſunt humidioris cordis quàm viri.

Quare caro a corde eſt compacta & ſpiſſa?

Reſpondetur, quia in re denſa & bene compacta calor fortiter recipitur, vt etiam patet in aliis.

Aliter reſpondetur, vt cor ſua caliditate temperet frigiditatem cerebri, ideo

ideo eſt compactum.

Quæritur, quare eſt cor calidiſsimum in toto animali?

Reſpondetur, quia ibi eſt materia ſpiſſa & denſa, & bene compacta, & calor fortiter recipitur in eo, vt patet in ſilicibus. Etiã alia ratio eſt, quia cor ſua caliditate temperat frigiditatem cerebri.

Quæritur, quare cor eſt principium vitæ?

Reſpondetur, quia in eo generatur ſpiritus vitalis qui eſt ſedes vitæ. Vnde ſecũdum Auguſtinum in libro de differentia ſpiritus & animæ, Cor habet duos ventres, ſcilicet dextrum & ſiniſtrum. Dexter enim vẽter plus habet de ſanguine, quàm de ſpiritu, quia ſpiritus generatur ad viuificandum totum animal.

Quæritur, quare cor ſit rotundum, & habet figuram pyramidis inſtar?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, Quòd figura rotunda nõ habet angulos. Et ideo eſt rotundum, ne materia corpori nociua ibidem poſsit retineri.

Aliter reſpondetur ſecundum Ariſtotelem. Quia figura rotunda eſt motui apta. Et ideo figura rotunda ſecundùm Ariſtotelem metaphoricè Agonia dicitur, ab alpha, quod eſt ſine, & gonia angulus, quaſi ſine angulo.

Quæri

Quæritur, quare in ſolo corde per excellentiam ſit ſangui?

Reſpondetur, quia ſanguis eſt in eo tanquam in proprio loco, vel tanquam efficiente, quod alij dicunt de hepate. Vnde cor à nullo membro recipit ſanguinem, ſed alia membra ab eo.

Quæritur, quare aliqua animalia non habent cor?

Reſpondetur, licet non habeant cor, tamen habent aliquid propotionabile cordi, vt patet de piſcibus & anguillis, qui ſpinas dorſi habent pro corde.

Quæritur, quare vt videmus ſenſu, in brutis animalibus, vt in auibus & pullis capite ipſis amputato, cor adhuc pulſat & viuit?

Reſpondetur quia ſpiritus vitalis diutius manet in eo, quàm in aliis membris, eo quòd cor eſt primum viuens, & vltimum moriens, vt dicit Ariſtoteles de Senectute & iuuentute. Ergo cor pulſat, & plus mouetur, quàm alia membra.

Quæritur, quare omne animal carens corde, vel proportionali ipſi cordi, caret ſanguine? vt patet in muſcis.

Reſpondetur, quia cor eſt principium ſanguinis, modò deficiente cauſa, deficit effectus.

Quæritur, quare pulſus cordis certius indicatur in dextro latere, quàm in ſiniſtro?

Reſpondetur, quia calor cordis ibi facit maiorem habilitatem & calorem, itaque ibi plus ſentitur, quàm in ſiniſtro latere.

Quære calor aliquando è medio deſicit, vt patet in caducis & epilepticis.

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum in libro de Stomacho, quòd hoc fit ex defectu ſuiipſius, & pellicularum, quibus cooperitur, quibus tunc infectis, cor è medio deficit: & aliquando fit ex infectione membrorum vicinorũ. Vnde quãdo ex orificio ſtomachi exit humor venenoſus, lædit ille cor, & membra ſibi vicina, & tunc illa inducunt è medio defectionem cordis. Notandum quòd ſecundum Ariſtotelẽ, Diſpoſitio cordis maximè cognoſcitur per pulſum cordis. Quia pulſus velox, magnus & frequens cognoſcitur, ſiue teſtatur de caliditate cordis, & de bona complectione. Et pulſus tardus & debilis teſtatur de frigiditate cordis, & malitia complectionis. Vnde mulieres, inquantum ſunt ſanæ, habent tardiorem & debiliorem pulſum, quàm viri, & hoc etiam patet per alias cauſas, vt infrà patebit.

DE STOMACHO.

QVare ſtomachus eſt amplus?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem in libris de Animalibus, Quia in eo cibus, vt in olla primò decoquitur & digeritur, vt purum ab impuro ſeparetur: itaque per multitudinem cibi natura ampliat ſtomachum.

Quare ſtomachus eſt rotundus?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinũ in libro de ſtomacho, quia ſi haberet angulos, tunc in illis cibus potius maneret, & ſic homo nunquam febribus careret: qui tamen humores eleuantur & cõſumuntur, & non abſconduntur propter eius rotunditatem.

Quare caro ſtomachi eſt multum neruoſa, & ſenſibilis?

Reſpondetur, ſecundum Ariſtotelem & Conſtantinũ, quia nerui ſunt dilatabiles & extenſibiles: itaque ſtomachus tempore repletionis dilatatur, & tempore famis reſtringitur, ergo natura ſagax diſponit neruoſum ſtomachum.

Quare ſtomachus digerit?

Reſpondetur, propter calorem in eo exiſtentem, quia calor prouenit à mẽbris vicinis, ſcilicet ab hepate & corde: quia videmus in fabrica arte, quòd calor ignis

ſeparat

ſeparat æruginea, vt ſcoriam à ferro, aurum à cupro, argentum à ſtanno. Sic digeſtione per calorem fit ſeparatio puri ab impuro, & talis digeſtio eſt quadruplex ſecundum medicos.

Quare ſtomachus adiungitur hepati? vt patet ſenſu?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinú, vt ſuprà, quia hepar eſt valde calidum: vt ergo ſua caliditate poſsit iuuare ad digeſtionem, igitur circundat ipſum.

Quare communiter patimur plus frigus poſt prandium, quàm ante?

Reſpondetur, quia tunc totus calor vadit ad ſtomachum ad digeſtionem faciendam, & ſic partes exteriores frigeſcunt calore priuato.

Quare poſt prandium immediatè ſit malum ſtudere?

Reſpondetur, quia cùm calor debet laborare pro imaginatione ſtudij, tunc nō laboraret pro cibo digerendo, & ſic cibus permaneret crudus. Ideo ſecundum Medicos, homo prius debet ſpaciari poſt prandium ad centum paſſus, vel ſecundum aliquos mille.

Quare mulieres, & maximè imprægnatæ, primo & tertio menſe habent appetitum inordinatum, ad comedendum carbones, cineres, &c?

Reſpon

Reſpondetur ſecundum Conſtantinum, vt ſuprà, quia quales ſunt humores in ſtomacho illarum mulierum, talia nutrimenta appetituum. Et quia mulieribus impraegnatis ſunt putridi & corrupti humores, replentes ſtomachum, ideo appetunt ſimilia, cùm omne ſimile applaudat ſibi ſimili.

Quare ſtomachus carnes valde pingues tardè digerit?

Reſpondetur, quia tales carnes natant in ſtomacho. Modò optima digeſtio ſit in profundo ſtomachi, vbi carnes pigues non poſſunt venire. Itaq; tales ſunt multum ſomnolēti, poſt eſum pinguium carnium, quia in eis digeſtio retardatur.

Quare ſtomacho infirmo, omnia alia membra habent in ſe malè, eo ſano, melius ſunt ſingula membra diſpoſita?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinũ in principio ſui libri, quia ſtomachus colligantiam habet cum cerebro, corde, & hepate quæ ſunt membra principalia, ergo ipſo dolente, omnia dolent.

Aliter reſpōdetur, quia impedita prima digeſtione aliæ digeſtiones impediũtur. Nam in prima digeſtione principium eſt infirmitatis, ſcilicet in ſtomacho.

Quare iuuenes citius eſuriunt, quàm ſenes?

Reſpon

Reſpondetur ſecundum Hippocratẽ in prima particula Aphoriſmorum, & Galenum ibidem in Commento, quòd iuuenes propter tria cibo indigẽt: Primò propter incrementum, ſecundò propter reſtaurationem vitæ, tertiò propter conſeruationem vitæ.

Aliter reſpondetur, quòd iuuenes ſunt calidiores ſenibus, eo quòd iuſenes ſunt frigidi & ſicci, vt patet ſecundum Ariſtotelem in libro de Generatione animaliũ. Ergo calor in iuuenibus plus digerit, & per conſequens plus appetunt.

Quare medici præcipiunt, quòd exiſtente appetitu comedendi, debet quis comedere?

Reſpondetur ſecundum Auicennam quòd tolerare famem, eſt ſtomachum malis humoribus & putridis adimplere, quos attrahit ad ſe loco cibi, vt patet per experientiã. Cùm ieiunamus nocte, habemus appetitum comedendi, ſed ſequenti die minimè. Ergo eſt ſignũ quòd ſtomachus tunc eſt repletus malis humoribus, & maximè orificium eius quæ repletio non eſt vera, ſed mendax eſt propter hoc, ſumpto modico cibo, regreditur ſtatim appetitus: itaque dicunt vulgares cõmuni prouerbio quòd os eſt truffator, quia licet fuerit corruptum malis humoribus, ſumpto

tamen cibo, reuertitur appetitus.

Quare conſilium medicorum eſt, quòd homo debet ſucceſsiuè comedere?

Reſpondetur ſecundum Auicennam, quia ſtomachus nimium repletur, & tunc cibus ſupernatabit in eo, quod eſt valde periculoſum.

Alia cauſa eſt, ſicut ligna multum frigida ſuffocant ignem, ſic cibaria ſuffocant calorem naturalem. Itaque optima medicina eſt vti modeſtia & temperamẽto in cibo & potu. Vnde verſus.

Eſſe cupis ſanus, ſit tibi parca manus.
Pone gulæ metas, ætas vt ſit tibi lõgua.

Quare alio & alio tempore anni appetuntur alia & alia cibaria? vt in hyeme carnes bouinæ, & vaccinæ, & porcinæ, in æſtate appetuntur carnes ſubtiliores, vt vitulinæ, agninæ?

Reſpondetur ideo, quia complexio variatur ſecundum tempus anni, vt patet per Gilbertum in libro ſexto Principiorum.

Aliter reſpondetur & melius, quia hoc propter qualitatem ipſorum temporum, quia frigus hyemis facit meliorem digeſtionem: nam ventres calidiores ſunt in hyeme propter frigus circunſtans, vt dicit Hippocrates in prima particula Aphoriſmorum, & Ariſtoteles in primo Metheororum.

theororum.

Quare cibus non debet eſſe nimis calidus, vt piper, zinziber?

Reſpondetur, quia cibus calidus adurit ſanguinem, & diſponit ad lepram. Sic è conuerſo, cibus frigidus mortificat & congelat ſanguinem. Etiam cibus non debet eſſe nimis acetoſus, quia ille citò inducit ſenectutem. Item cibus non debet eſſe nimis conditus, quia ille adurit interiora, & poſt illum cibum oportet potare multum, vt poſt alia cruda. Item cibus non debet nimis eſſe dulcis, quia dulcedo maximè conſtupat venas.

Quare ſit bona conſuetudo caſeum comedere poſt prandium, & pira poſt omnia fercula immediatè?

Reſpondetur, quia caſeus ratione terreſtritatis & craſsiciei tendit ad fundum ſtomachi, & ſic deprimit carnes, & ille cibus digerit omnes alios, ſeipſum digerere non poteſt. Sic etiam dicitur de piris. Notandum de caſeo, quod caſeus recens cæteris laudabilior: ſed caſeus vetus & ſiccus & ſalſus eſt peſsimus, citò faciens dolorem capitis, & hepatis conſtipationem: & quantò fuerit veterior, tantò & deterior. Vnde verſus.

Caſeus eſt nequam, nam digerit omnia ſe quàm.

Quare poſt piſces ſit bonum comedere nuces? vt dicit Metriſta.

Poſt piſces nuces, poſt carnes caſeus adſit.

Reſpondetur, quia piſces ſunt aliquando venenoſi quia ſunt difficilis digeſtionis, & facilè putreſcunt & corrumpuntur. Et nuces iuuant digeſtionem, quia ſunt mediocriter calidæ.

Alia ratio, quia quando ſunt venenoſi, vt dictum eſt, mox nux eſt remedium cōtra venenum. Ergo piſces temperantur per nuces, & ſic ſanum eſt ſumere nuces poſt piſces. Sed tamen notanda eſt regula de piſcibus, quia piſces debent eſſe de aqua clara & petroſa, & non frigida & lutoſa, nec quieta. Vnde verſus.

Hi currant per aquam mundam, claràmque, petroſam.

Sint cocti vino piſces cum pettoſelino.

Et tales piſces minus nocent.

Quare nouus cibus multum nocet ſtomacho? vt in feſto paſchæ multi læduntur ex nouo cibo

Reſpōdetur quia talis cibus nimis auidè comeditur, ergo replet ſtomachum, & ſic ſtomachus difficulter poteſt digerere iſtum cibum, & ſic eius immoderata comeſtione

meſtione multi moriũtur. Quia eſt regula Galeni & Hippocratis, quòd gula interficit plures quàm gladius, ideo ſummoperè valet moderatio cibi & potus.

Quare ſit malum differre in menſa, & paulatim diuerſa cibaria comedere?

Reſpondetur, quia quando vltimum apponitur, tũc primum incipit digeri, & ſic partes in digerendo non æquantur, & cibus decoctus corrumpitur: & hoc bene perpendunt Gallici, quia ad maius duo vel tria fercula comedunt: eſt tamen notanda regula de ordine cibariorum, quia ſi plura habentur fercula, quorum quædam ſunt ſubtillia in digeſtione, ſicut caro pullorum, hœdorum & vitulorum, oua mollia & ſubtilia, & huiuſmodi, tũc illa ſubtilia debẽt præcedere. Sed craſſa, vt caro ceruorum, porcorum, vaccarum, aſſatura porcina vel vaccina, oua dura in patella, frixa debent poſt comedi. Ratio eſt, quia ſi præponerentur, tunc ipſa citò digeſta, impeditur digeſtionem aliorum, & tunc ſubtilia iam digeſta violenter retinerentur, & in ſtomacho corrumperentur: ex quo ſequitur eructatio, nauſea, faſtidium, & dolor capitis, dolor ventris, & magna ſitis. Et per conſequens eſt valde nociuum, in eadem menſa co-

medere lac,& bibere vinum, quia diſponunt ad lepram.

Quæritur, quid melius eſt ſtomacho, cibus vel potus?

Reſpondetur, quòd potus citius digeritur quàm cibus, quia cibus eſt magis materialis quàm potus. Ergo cibus difficilius digeritur.

Quare bonum eſt potare in prandio?

Reſpondetur, vt potus temperet cibum & reddat eum aptum digeſtioni: quia olla repleta carnibus aut piſcibus, ſi non habeat humiditatem, tunc ſequitur illius pulmenti & ollæ deſtructio. Et ſtomachus habet ſe vt olla decoquens cibum. Ergo à Medicis eſt conſultum inter prandia potare.

Quare bonum ſit cœnam dimittere ſerotinam?

Reſpondetur quòd ideo,quia poſt cœnam non ſequitur motus, ſic cibus non intrat profundũ ſtomachi ,ſed remanet indigeſtus,& ſic inducit nocumenta:itaque bonum eſt cœnam eſſe breuem & modicam. Vnde verſus.

Cœna leuis cœnáque breuis tibi ſit quia magna
Cœna nocet, medicina docet, res eſt manifeſta.

Et

Et magna cœna ſtomacho ſit maxima pœna,

Vt ſis nocte leuis, ſit tibi cœna breuis.

Quare ſtomacho ieiuno vinum bibere ſit valdè inſanum?

Reſpõdetur, ſecundũ Auicennã, quòd talis ſobria potatio vini dat magnum periculum in cerebro, & quandoque inducit morbum caducum vel apoplexiam.

Quare aquam frigidam multum bibere eſt periculoſum?

Reſpondetur, quòd vnum contrariorũ expellit & impedit reliquum, vt patet per Ariſtotelem primo de Generatione. Sed quia aqua eſt ſummè frigida, ergo veniẽs ad ſtomachum, impedit digeſtionem, & calorem digerentem.

Quare bibere de nouo muſto ſit valdè periculoſum ipſi ſtomacho?

Reſpõdetur, quia eſt indigeſtibile. Ergo multum inflat ventrem, & ſic aliquo modo prouocat dyſenteriam, id eſt fluxũ ventris ſanguinem. Vnde verſus.

Impedit vrinã muſtũ, ſoluit citò ventrẽ.

Sed de vino bono bibere, eſt cõueniẽs.

Vnde verſus.

Vinum ſit clarũ, vetus, ſubtile, maturum.

Ac bene lymphatum, ſoluens, moderamine ſumptum.

Quære ſtatim poſt prandium laborare ſit prohibitum à Medicus? iuxta hunc verſum.

Poſt menſam pauca nec eas, nec ſtes ſine cauſa.

Reſpondetur, quòd huiuſmodi triplex eſt ratio. Prima eſt, quia motus poſt prandium lędit virtutem digeſtiuam, & ſic cibus indigeſtus depellitur. Secunda eſt, quia motus poſt prandium facit vt membra crudum attrahant cibum, quod ſtatim eſt cauſa ægritudinis.

Tertia eſt, quia motus facit cibum deſcendere, antequam digeratur, & ſi homo inciperet ambulare poſt prandium, tunc motus paulatim incipiet. Sed poſt cœnam motus eſt bonus, quia poſt cœnam citò conſequitur ſomnus. Ergo parum eſt ſpaciandum, vt per hoc cibus intret profundum ſtomachi.

Quære de mane ante prandium ſit bonum ſpaciari?

Reſpondetur, quòd talis motus dat membra commoda, & congrua ipſi facienti, quia calorem naturalem fortificat; & facit deſcendere ſuperfluitates ſtomachi. Itaque dicit Auicenna, quòd dimittentes exercitium & motum, incurrunt hecticam. Et ille motus patet in his verſibus.

Ante

Ante cibum perge, motus primus moderatus.

Poſt cœnam ſtabis, aut paſſus mille meabis.

Quære, ſecundum doctrinam Auicennæ & Hippocratis, vomere ſit valde ſanum.

Reſpõdetur ſecundum eos, quia purgat ſtomachum ab omni humore nociuo: nam ibi expellitur materia paſsiua, ſcilicet glauca vel viridis, quæ in ſtomacho maneret, febrilia induceret. Etiam ſecundum Auicennam, Vomitus purgat oculos, purgat caput, & mundificat cerebrum.

Quare ſomnus valdè fortificat ſtomachum, & virtutem digeſtiuam?

Reſpõdetur, quia in ſomno vadit calor naturalis interiùs digeſtionẽ confortando. Sed calor in vigilia, manet circa locũ ſenſuum, & in toto corpore diſperſus.

Quare homo patitur infirmitates, vt cibus & potus à ſtomacho receptus, in eadem qualitate & quantitate per inferiora expellantur?

Reſpondetur, quòd hoc eſt propter debilitatem virtutis naturalis, ſcilicet appetitiuæ, vel attractiuæ, digeſtiuæ, retentiuæ & expulſiuæ, quæ infirmitas, lyenteria vocatur.

Nota differentiã inter lyenteriã dyariam

riam,& dyſenteriam. Vnde verſus
Cruda lyen ſimplex dyen,ſed ſangui-
ne dyſen.

DE SANGVINE.

Qvare omne animal habens ſanguinem,neceſſe eſt habere hepar?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quòd ſanguis primò generatur in hepate,eo quòd hepar eſt ſedes ſanguinis, ſecundum aliquos medicos,& attrahitur à ſtomacho per quaſdam venas principales,à quo generatur talis ſanguis.

Quare ſanguis ſit rubeus?

Reſpondetur, quia aſsimilatur mẽbro in quo generatur;ſcilicet hepati,quod eſt rubei coloris.Etiã ſanguis eſt dulcis,quia eſt bene digeſtus, & coctus, & parum de terreſtritate ſanguini admiſtum, cauſa eſt ſalſedinis in eo, vt patet per Philoſophum in libris Metheororum.

Quare mulieres habent ſpiſsiorem ſanguinem,quàm viri?

Reſpondetur;quòd propter frigiditatẽ inſpiſſantem.Frigiditas ex illa natura cõdenſat,coàdunat,conſtringit,vel congelat,vt patet in libris Metheororum.

Quare ſanguis venit ad totũm corpus ab hepate,& per quem modum?

Reſpõdetur quòd per venas principales,

vt patet per hepaticam, cephalicam, medianam, & per venas capitales de quibus patet in libro Aphoriſmorum.

DE VRINA.

QVæritur, quomodo vrina venit ad veſicã, cùm tamen veſica ſit clauſa?

Aliqui dicunt, quòd ſudando, & videtur eſſe verum, cùm vrina non ſit mortificatiua, vt patet per Aegidium. Ergo aliter reſpondetur, ſcilicet, quòd ſemipellicula, quæ eſt in veſica, aperitur, & per eam intrat vrina, & quia illa pellicula eſt duplicata, ideo è conuerſo clauditur. Et dicit Theophylactus, Vrina eſt nuncius non fallax, quia teſtatur de ſanitate & ægritudine animalis. Vt dicit Hippocrates in libro Aphoriſmorum, quòd homines habent mane vrinam albam, & ante prandium rubeam, & poſt prandium cãdidam, & ſimiliter poſt cœnam. Et multi colores vrinæ, de quibus nihil ad præſens.

Quare hydropiſis venit ab hepate?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinũ, quòd virtus digeſtiua in hepate, non poteſt materiam craſſam conuertere in quatuor humores, ſed conuertitur ſolùm in aquam, quæ tumeſcit, & inflat hominem, & maximè ventrem.

DE

DE FELLE.

QVare animalia habent fel?

Reſpondetur quòd ibi recipitur humor cholericus, qui ſuo acumine multum iuuat viſcera, ad expellēdum ſuperflua: etiam iuuat ipſum ſtomachum, in digerendo.

Quare ictericia venit à felle?

Reſpondetur, quia humor fellis eſt glaucus & croceus. Igitur cùm pori fellis obſtruuntur, tunc ille humor non poteſt intrare ſacculum fellis, ſed miſcetur cum ſanguine vadens per totum corpus, inficiendo cutem.

Quare equus, muli, aſinus & coruus, non habent fel?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, in libris de Animalibus: quamuis illa animalia ſic dicta, non habent fel in ſacculo, habent tamen fel diſperſum per paruas venas.

DE SPLENE.

QVare ſplen eſt caro nigra? vt patet ſenſu.

Reſpondetur ſecundum Ariſtoterem, in loco prius allegato, quòd ſplen cauſatur ex materia terreſtri; id eſt, ex materia nigra: Modò effectus aſsimilatur ſuæ cauſæ.

Aliter reſpondetur ſecundum Medicos

cos, quia ſplen eſt reſeruaculum melancholiæ. Modò melancholia, eſt nigra cholera.

Quare homo habens magnum ſplenem, ſit macer?

Reſpondetur, quia ſplen multã trahit ad ſe materiam, quæ debet trãſire in pinguedinem. Itaq; per oppoſitum, homines parui ſplenis pingues efficiuntur.

Quare ſplen facit ridere?

Vt dicit Iſidorus, Splene ridemus, felle iraſcimur, corde ſapimus, iecore amamus & cerebro ſentimus, vt etiam tangit Ebardus capitulo de verbis:

Cor ſapit, & pulmo loquitur fel commouet iram.

Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Reſpondetur valdè naturaliter, quia ſplen attrahit ad ſe melancholiã, eo quòd eſt proprius locus eius, quæ melancholia eſt cauſa triſtitiæ, & illa ibi conſumitur, & ſic deficiente cauſa, deficit & effectus. Quòd autem melancholia eſt cauſa triſtitiæ patet per Ariſtotelem in proœmio de anima, itaque illa conſumpta ſequitur oppoſitum triſtitiæ, ſcilicet gaudium. Et eadem de cauſa fel facit iraſci, quia cholerici ſunt iracundi, quia multum habẽt de humore fellis. Et nota pro

dilue

dilucido intellectu illorum, quatuor humores ſunt in homine, ſcilicet ſanguis, cholera, phlegma, & melancholia, quorũ quilibet habet ſpeciale reſeruaculum, & membrum ſpeciale, in quo reſeruatur, & conſeruatur. Vnde ex parte materiæ ſiccæ & calidæ generatur cholera quę vadit ad fel, vbi habet locum in quodam ſacculo. Sed ex parte materiæ frigidæ & ſiccæ generatur melancholia, quæ vadit ad ſplenem, tanquam ad ſuum receptaculum, ſecũdum Medicos. Sed ex parte materiæ frigidæ & humidæ generatur phlegma, quod vadit ad pulmonem, tanquam ad ſuum receptaculum, vel ſecundum Medicos, ad ſplenem. Sed ſanguis qui eſt nobiliſsimus humor, dicitur generari in hepate, & ibi videtur ſuus proprius locus.

DE COITV.

Quæritur, quare coeunt animalia?

Reſpondetur ſecundum Auicẽnam, ſecundo de anima ſuper illam literam, Naturaliſsimum quidem operum in viuentibus eſt, generare ſibi ſimile in ſpecie, quod fit propter conſeruationem ſpeciei. Quia ſi coitus non eſſet, omnes ſpecies dudum periiſſent.

Quæritur, quid ſit coitus?

Reſpõ

Reſpondetur, quòd coitus eſt mutua actio maris & fœminæ, per inſtrumenta ad talem actum deputata, ad ſeruandam ſpeciem. Et ideo dicunt Theologi, quòd quando coitus non fit propter generationem ſibi ſimilem, tunc eſt maximum peccatum.

Quare coitus temperatus ſit conueniens, ſaltem quibus licitum eſt?

Reſpōdetur ſecundum Auicennam & Conſtantinū in libro de Coitu, quòd coitus alleuiat corpus, animam exhilarat, caput & ſenſum confortat, aufert multas ægritudines melancholiæ, quia expellit fumum ſpermatis de cerebro, & expellit materiam apoſtematicam. Itaque ſecundum Auicennam tertio Canonis, ex dimiſsione Coitus aliquando cauſatur tenebroſitas oculorum, & vertigo capitis. Vnde ſperma viri vltra debitum tempus retentum, conuertitur in venenum.

Quare diſtemperatus coitus & nimis aſsiduus ſit nociuus?

Reſpondetur, quia deſtruit viſum, & corpus exiccat. Quia dicit Ariſtoteles ſecundo de Generatione Animalium, Luxuria eſt emiſsio puræ humiditatis & cerebrū conſumit. Et inducit febres acutas, ſecundum Auicennam, vt expertum eſt.

Et

Et maximè abbreuiat vitam, ſecundum Ariſtotelem, in libro de longitudine & breuitate vitæ. Et hoc declarat Albertus de paſſere, qui propter nimium coitum, tantùm peruenit ad tertium annum.

Quare melancholicus & cholericus, & in vniuerſum macris, valdè nocet coitus?

Reſpondetur, quia os multum exiccat, cùm ex ſe ſint ſicci ipſi, inducit ſiccitatẽ. Per oppoſitum phlegmaticis & ſanguineis multum prodeſt coitus, vt dicit Auicenna, quia in eis multũ de tali materia, quæ neceſſario a natura expellenda eſt. Quamuis Ariſtoteles dicit, quòd omne animal pingue ſit pauci ſpermatis, quia materia tranſit in pinguedinem.

Quare fœmellæ animalium brutorum non appetunt coitum poſt impregnationem?

Reſpondetur ſecundum Albertum, quia tunc matrix fœminæ eſt clauſa, & menſtrua tunc ſunt retenta, ergo appetitus circa illa ceſſat.

Quare tunc mulieres, & equa poſt impregnationem appetunt coitum? vt dicit Ariſtoteles in libris de Animalibus.

Reſpondetur ſecundum Galenum de muliere: quòd recordatio iuuat ad coitũ. Et quia mulieres recordãtur delectationem in coitu præcedenti habitam, & ſic

appe

appetunt coitum.

Sed de equa reſpondetur,quia eſt animal multum vorax, quare habet in ſe multas fumoſitates diſtemperatas, ergo appetit aliud ſperma, eo quòd omne ſimile appetit ſuum ſimile.

Quare repleto corpore non eſt coeundum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia prohibet digeſtionem. Similiter non bonum eſt ventri famelico,quia ille coitus valdè debilitat corpus animalis.

Quare non ſit bonum, poſt balneum coire?

Reſpondetur,quia tũc pori ſunt aperti, & calor per totum corpus eſt diſperſus. Ergo coitus ſequens balneum, maximè frigefacit ipſum corpus.

Quare poſt vomitum, & poſt ſolutionem ventris,minimè valet coitus?

Reſpondetur, quia eſt valde periculoſum,facere duas purgationes in vno die, vt dicit Hippocrates & Galenus. Sic eſt de coitu & ſolutione ventris, cùm renes per coitum purgantur, & inteſtina per vomitum.

Quare animalia agreſtia,in coitu ſunt furibunda?

Quod patet in ceruis,qui tũc maximè clamant & vociferantur, vt etiã patet de Aſinis, qui tunc ſolent inſanire, vt dicit

Cōſtātinus ex authoritate Hippocratis.

Reſpondetur, quia tunc membra ſunt maximè incenſa ex appetitu Venereo, natura laborat ad expellendum ſuperflua, quæ in ſenſu diſponunt ad iram, & ad furorem. Ergo poſt coitum ſunt ſtatim manſueta.

Quare in coitu eſt tanta delectatio?

Reſpondetur, quia coitus eſt opus deſpectum in ſe, & totum malum, & valde immundum, ita quòd omnia animalia naturaliter abhorrent illum actum. Et ſi non fuerit tanta delectatio in eo, nunquam fieret actus coitus, qui talis actus immundus eſt, & malicioſus. Itaq; natura in tali delectatione ſic libenter exercetur, vt ſpecies rerum poſsit conſeruari.

Quare frequenter coeuntes non habent tantum delectationem, ſicut rarò coeuntes?

Reſpondetur quòd fit propter tres rationes. Prima ratio eſt, quia meatus ſeminis eſt nimis largus & amplus, ergo ſemen non facit ibi moram, ex cuius mora inducitur delectatio. Secunda ratio eſt, quia illis ſemper coeuntibus, propter continuum coitum eſt paucitas ſeminis, & ſic iterum non facit delectationem. Tertia ratio eſt, quia in illis aliquando loco ſeminis emittitur ſanguis crudus, & in-

digeſtus,vel alia materia aquoſa, & quia hæc materia non eſt calida,ergo non facit talem delectationem.

Quæritur vtrum coitus poteſt fieri per os,ſcilicet quòd animalia concipiant per os: Vt dicunt quidam de cornicibus,quòd oſculando ſe roſtro, coeant, & concipiant. Et quidam dicunt, quòd muſtella concipit & parit per os?

Reſpondetur,ſecundum Ariſtotelem, in libris de Animalibus quòd ille ſermo eſt penitus falſus & fictus:quia licet columbæ roſtris ſe contrectent, tamen ex hoc non concipiunt, nec etiam ſic coeunt: Etiam quia muſtella ſemper portat in ore fœtum ſuum de loco ad locum,itaq; ipſi putant quòd pariat per os. Vnde Ariſtoteles ita declarat & arguit:Quicquid intrat per os, hoc digerendo conſumitur. Sed ſi ſemina per os intrarent, tunc digerendo conſumerentur. Ergo, &c. Maior patet, quia non eſt debilis inſtantia,ſed conſequentia tenet in Darij.

Sed diceret fortè aliquis.Tamen beata Virgo concepit per aurem, ſcilicet per verba. Ergo etiam poſsibile eſt, quòd aliqua mulier concipiat per os.

Reſpõdetur,quòd hoc nõ fuit naturale, ſed ſupra naturã,& miraculosè, & de illa cõceptione nihil eſt ad propoſitum.

Vnde dicit venerabilis dominus Albertus. Quid mihi de Theologia, cùm Phyſicè loquor?

DE SPERMATE.

Quaritur vnde generatur ſemen viri?

Reſpondetur, quòd de hoc ſunt diuerſæ opiniones Medicorum, Philoſophorum: & dicunt quidam, quòd ſit humor ſuperfluus quartæ digeſtionis. Et ali qui dicunt, quòd ſperma ſit ſanguis purus, à cerebro fuſus, & eſt decoctum, & in teſticulis dealbatum. Sed alij dicunt, quòd ſit ſuperfluum ſecundæ & tertiæ digeſtionis. Sed quia ſimilia ſunt ſudor, vrina, ſputum, phlegma, cholera, ergo dicit Ariſtoteles in libris de Generatione animalium, quòd ſperma ſemper eſt ſuperfluum vltimi nutrimenti, ſcilicet ſanguinis, per totum corpus diſperſi. Sed tamen præcipuè diffunditur & deciditur à membris principalibus, ſcilicet à corde, hepate, & cerebro. Et huius ſignum eſt, quia talia membra in digeſtione virtutis ſeminalis maximè debilitantur, & ex illo patet, quòd coitus ſit minimè proficuus. Sed tamen aliqui aſſerunt, quòd prædicta ſunt intelligenda de coitu excellenti, ſed non de moderato. Notandæ ſunt aliquæ virtutes, quæ

lucidè

lucidè patent in his metris, de moderato coitu. Vnde verſus.

Alleuiat corpus coitus moderamine factus,
Quibus ſit licitus, quibus non, valde nociuus.

Quare ſemen viri eſt album, cùm tamen ſemen mulieris ſit rubeum?

Reſpondetur, quòd in viris eſt album, propter magnam caliditatem, & eſt magis decoctum, quia in teſticulis dealbatur, quorum caro eſt alba: ſicut & caro mamillarum. Sed ſemen mulieris eſt rubeum, quia eſt ſuperfluum ſecundę digeſtionis, quæ celebratur in hepate: quia hepar eſt membrum rubeum. Igitur, &c.

Aliter reſpondetur, quia menſtruum eſt ſanguis corruptus & indigeſtus, ergo habet colorem ſanguinis.

Queritur, vtrum ſperma decidatur, à membris, vel ab humoribus?

Reſpondetur ſecundum aliquos, quòd à membris, ſicut iam dictum eſt. Et hoc ſic probatur, quia ſenſibiliter videmus, quòd claudus generat filium claudum, & pater habens cicatricem, generat filium habentem cicatricem, vt dicit Ariſtoteles in libris de Animalibus: & hoc non fieret, ſi non eſſet deciſio à membris.

Sed tamen alij dicunt quòd deciſio fit ab humoribus, quia fit ab vltimo nutrimenti. Modò nutrimentum non eſt membrum ſed humor.

Sed ad primam opinionem, de patre truncato reſpondetur quòd Ariſtoteles ſecundo de Generatione Animaliũ vult, quòd hoc fiat propter imaginationem matris tempore coitus.

Quare imaginatio matris de Aethiope, generat filium nigrum?

Et hoc etiam eſt verũ de aliis opinionibus. Vnde refert Albertus magnus, quòd quædam regina in coitu imaginabatur Aethiopem prope lectũ, depictum imagine magna & diſtorta, & ſic concepit & peperit filium nigerrimum.

Ad hoc reſpondetur ſecundum Auicennam, quòd imaginatio de caſu facit homines cadere, & de lepra facit hominem leproſum. Sic etiam in propoſito, imaginatiua eſt ſuperior formatiua fœtus. Et tale præcipit formale, quale ſcilicet imaginatum eſt.

Quæritur, vtrum ſemen viri ingrediatur ſubſtantiam & materiam fœtus?

Reſpondetur, quòd vtrunq; ſemẽ, tam patris quàm matris materia, intrat ſubſtantiam embryonis. Quia vt lac coagu-

latum intrat ſubſtantiam caſei,ita habet ſe ſperma vt coagulum, & menſtruum plenitudinem habet lactis. Sed illa opinio non videtur valere. Ergo reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, & ſecundum alios Philoſophos, quòd ſemen viri non intrat ſubſtãtiam fœtus: quod probatur ſic, quia ſic materia & cauſa efficiẽs coincidèrent, quod eſt contra philoſophum. Valet conſequẽtia, quia ſemen viri non intrat ſubſtantiã fœtus, eò quòd eſt principium efficiens ipſius pueri. Sicut domus ſtructor eſt cauſa efficiens, & principium ipſius domus. Item alio modo probatur, quia eadem eſt materia nutrimenti & generationis, ſecundo de Animo. Quia ex eiſdem ſumus & nutrimur: ideò ſperma non poteſt eſſe materia nutrimenti, ſecundum Auerroem.

Vnde ſecundum rei veritatem reſpondetur, quòd ſemina ambo clauduntur in matrice. Sed ſemen viri diſponit ſemen mulieris ad receptionem formæ ſeu animæ, quo facto, conuertitur in humidũ, & exaltatur per poros matricis, quod patet, quia ſolùm mẽſtruũ eſt materia fœtus.

Quare matrix auidè & cupidè attrahit ſemen?

Quia vt dicit Auerroes ſecundũ Col-

liget capite decimo. Fuit quædam puella in balneo, vbi ſperma iactum fuit, & illa puella ab attractione ſeminis concepit & peperit.

Reſpondetur ſecundum Auerroem, quòd matrix & natura ſpecifica attrahit ipſum ſemen, vt magnes ferrum, & agathes chalybem, ſic attrahit ipſum ad ſuam perfectionem propriam.

DE MENSTRVIS.

Qvare mulieres habent menſtrua?

Reſpondetur ſecundum Medicos, quia ſunt frigidæ reſpectu virorum. Ergo totum nutrimentum non poteſt conuerti in eorum ſanguinem, itaque magna pars tranſit in menſtruum. Quia omni menſe à qualibet muliere eius ætatis, & ſana, expelluntur: quia ante tredecimum annum non fluunt, etiam de ſana. Quia aliquæ mulieres infirmæ non patiuntur menſtrua.

Quare menſtrua fluunt à mulieribus?

Reſpondetur, quia menſtruum eſt materia venenoſa. Nam dicit Ariſtoteles in Generatione animalium, quòd menſtruum recens & fluens, ſi tangat arborem vel ramum arboris virentem, talis arbor decreſcit vel deficit. Item dicit Ariſtoteles: Si canis guſtaret de menſtruo,

tertia die eſſet rabidus: & ſi muſcæ tangantur ab ipſo, illo die moriuntur. Itaq; natura ſagax omni menſe expelli voluit à mulieribus menſtruum tanquam inimicum vitæ contrarium. Ergo retentum à mulieribus vltra debitum tempus, ſecundum Ariſtotelem, inducit peſsimas infirmitates, ſcilicet ſyncopē, & extaſin.

Quare ante tredecimum annum non fluunt menſtrua?

Reſpondetur, quia iuuenculæ ſunt calidæ, ita ſcilicet, quòd bene digerunt totum cibum. Ergo menſtruum in eis non generatur ante illud tempus, & per conſequens non expellitur, & hoc eſt verum, niſi bonitas vel malitia complexionis impediat.

Quare mulieres poſt quinquageſimum annum, non patiuntur menſtruum? Vt patet in metris:

Adde decem tribus, mulierum menſtrua cernis,
Ad quinquaginta durat purgatio tota.

Ibi reſpondetur, quòd mulieres veteres ſunt ſteriles, ergo nō habent mēſtrua.

Aliter reſpondetur, & melius, quia tunc natura eſt debilis, & ſic non poteſt ipſum expellere, præ nimia debilitate. Ergo generantur in eis maximæ quanti-

tatis immundicies, in vna maſſa, & ſic efficiuntur ita immundæ, vt ſuo anhelitu inficiantur homines, & ergo tunc in eis tuſsis abundat, & alia mala. Ergo ſecundum conſilium Medicorum, abſtinendum eſt à talibus vetulis.

Quæritur, quare mulieres taliter exiſtentes, veneno non inficiunt ſemetipſas?

Reſpondetur, quia venenum non agit in ſeipſum, ſed in aliud ſibi obiectum.

Aliter reſpŏdetur, & melius, quia conſuetum eſt mulieribus talem naturã habere, ergo eis non nocet. Refert enim Albertus Magnus de quadam puella, quæ in Colonia ad ipſum ducebatur, comedit omnes araneas, nil ei nocentes, ſed fuerunt ei cibus aptiſsimus. Et dicit Ariſtoteles in libris de Regimine principum ad Alexandrum regem, & narrat illi de quadam puella, quæ in iuuentute fuit nutrita veneno. Et hoc dicit Commentator in ſecundo Phyſicorum. Quòd quidam homines conſueuerũt comedere venenũ ſic, quòd erat eis cibus quotidianus.

Quare mulieres imprægnatæ non patiuntur menſtrua?

Reſpondetur, quia tunc menſtruum tranſit in lac, & in nutrimentum fœtus. Ergo mulier imprægnata quoniam pati

tur mēſtruum, hoc eſt, ſignū abortionis.

Quare in tribus primis menſibus, menſtruum mulieris impregnatæ adhuc fluit?

Reſpondetur, propter paruitatem & nouitatem pueri, quia adhuc non poteſt ſumere totam materiam menſtrualem.

Quare fœmellæ animalium brutorum, vt volucrum & piſcium, non patiuntur menſtrua?

Reſpondetur, per Ariſtotelem & Albertum, quòd in brutis greſsilibus menſtruum tranſit in materiam pilorum: in piſcibus tranſit in ſquamas: & in auibus in plumas. Et ex hoc conſiderandum eſt ſic eſſe verum, quia inter bruta animalia fœmellæ frequenter magis ſunt hirſutæ, quàm maſculi: & fœmellæ piſcium magis ſunt ſquamoſæ: & fœmellæ auium magis ſunt pennoſæ, &c.

Quare menſtruum recipit nomen à menſe?

Reſpondetur, quia eſt ſpacium temporis menſurandi motum Lunæ. Quia Luna motum ſuum perficit in vigintinouem diebus, & quatuordecim horis. Modò Luna habet dominium in humidum, vt patet ſecūdo Metheororum. Sed quia menſtruum eſt humidum, ergo capit denominationem à menſe. Nam humidum creſcit Luna creſcente, & ipſa deficiente, deficit.

Quare

Quare quædam mulieres diutius patiuntur talem fluxum, & quædam breuius: quædam per ſex dies, quædam per ſeptem, aliæ verò per tres, vt frequenter in omnibus?

Reſpondetur, quòd primæ ſunt frigidiores, ergo plus generatur in eis de menſtruo, & per conſequens longiore tempore expellitur: & aliæ ſunt calidiores. ergo minus generatur, & in breuiori tempore expellitur.

Quæritur, vbi reſeruatur menſtruum ante fluxum.

Dicunt aliqui, quòd in matrice, ſed Auerroes hoc probat, & dicit, quod matrix eſt locus generationis, ſed tale menſtruum ad generationem nihil facit. Reſpondet ipſe, ſicut dicebatur de fluxu hæmorroidum, ſcilicet, quòd quędam vena circa ſpinam dorſi ipſa menſtrua reſeruat. Et huius ſignum eſt, quia mulieres iſtæ tempore menſtrui maximum patiuntur dolorem dorſi, propter eius expulſionem à natura.

Quæritur, vtrum menſtruum, quod omni tempore expellitur; & menſtruum, de quo fœtus generatur, ſint idem?

Reſpondetur, quòd non: quia primum eſt impurum, & malè diſpoſitum ad generationem, ſed ſecundum eſt valdè purum

&

& clarum itaque ſanguis ille eſt aptus generationi.

Quare mulieres impragnatæ tempore menſtrui, generant filios leproſos & imbeciles?

Reſpondetur, quia menſtruum eſt venenoſum, imò veneno ſiſsima eſt mulier menſtruoſa. Modò vt patet in libro de Cauſis, Cauſæ relucent in effectibus: Etiã per philoſophum, Effectus gerit aliquam ſimilitudinem ſuæ cauſæ. Ergo ille natus malè diſponitur.

Quare mulieres non vniformiter, eodem tempore menſis, patiuntur menſtrua? quia quædam in nouilunio, quædam in plenilunio, quædam in defectu Lunæ.

Reſpondetur, quòd propter diuerſas complexiones mulierum. Vnde licet omnes mulieres reſpectu virorum ſint phlegmaticæ, tamen mulieres inter ſe ſic ſe habent, quòd vna eſt magis ſanguinea, alia magis cholerica. Et quomodo quælibet lunatio habet quadras, ſic illæ habent quatuor complexiones: prima eſt ſanguinea, ſecunda cholerica, &c. Mulier ſanguinea patitur in prima quadra: cholerica in ſecũda: melancholica, in tertia: & ſic de aliis.

Quare mulieres ſanguineæ patiuntur fluxum menſtrui in prima quadra?

Reſpon

Reſpondetur ſecundum Galenum in libris Aphoriſmorum,& ſecundũ Gilbertũ in Sex principiis.Quod omne tale additũ ſuo tali,facit ipſum magis tale. Ergo prima quadra Lunæ mulieri ſanguineæ auget ſanguinẽ, ergo tunc ſic expeditur.

Etiam reſpõdetur,quòd Luna noua recipit iuuenes: quia tales ſunt magis ſanguineæ quàm ſenes,iuxta hunc Verſum.

Lna vetus veteres, iuuenes noua Luna requirit.

Quare tam frequenter omnes mulieres in fine menſis patiuntur menſtruum?

Reſpondetur,quia generaliter omnes mulieres ſunt phlegmaticæ. Modò vltima quadra eſt phlegma.

Aliter reſpondetur, quòd hoc eſt propter defectũ,ergo in eis frigiditas operatur,ad multiplicandum illam materiã,& materia multiplicata tunc expellitur.

Quæritur, quare in tali fluxu mulieres patiuntur dolores.

Reſpondetur, quia eſt ſimilis dolori ſtrãguriæ,id eſt,proiectionis vrinæ paulatim &guttatim.Quia ſicut ſtrãguria quæ fit potu indigeſto, vias vrinales, ſubtiles lædit, ſicut contingit poſt balneum: ſic etiam materia menſtrualis eſt, quæ terreſtris & indigeſta lædit vias, per quas

digeri

i debet,& tranſit.

are poſt fluxum menſtrui, mulier facilè it?

ſpondetur, quia tunc melius eſt ſitaad conceptionem, quia eſt mun à mēſtruis. Vnde legitur in Exodo, Iudæi eſſent in Aegypto, breui tē- augebātur ſuper Aegyptios. Huius fuit alia ratio naturalis,niſi quòd vi dæi, non coibant cum mulieribus niſi eſſent purificatæ & mundatæ nſtruo,quia tunc erant aptæ ad cō- ndum.

uare dolor mulierum menſtruoſarum mu- in pallorem?

eſpondetur,quia tali tempore calor dit ab omnibus membris exteriori- ad mēbra interiora,ad adiuuandum ıram,& expellendum menſtrua,quę atio caloris facit pallorem in facie. liter reſpondetur,quia mēſtrua ſunt di humores,ergo ipſis fluentibus poſ- t decolorare faciem,&per conſequēs, ucunt pallorem.

uare mulier menſtruoſa abhorret cibum re?

Reſpōdetur, quia natura plus laborat expulſionem menſtrui,quàm ad dige nē, ergo ſi caperet cibū,ille maneret

crudus, ergo natura ſagax hoc non admittit.

DE STERLITATE.

Qvare quædam mulieres ſunt ſteriles, nec concipiunt?

Reſpondetur ſecundũ Medicos, quod propter multas cauſas. Prima eſt, quia aliquando ex parte viri eſt defectus, ſcilicet quando vir eſt frigidæ naturæ, quia tunc ſemen eius eſt ineptum generationi. Secunda cauſa eſt, quia ſemen eius eſt aliquoties aquoſum, non faciens moram in matrice. Tertia, quia ſemina viri & mulieris non habẽt eandem proportionem, vt ſi vir eſt melancholicus, & mulier ſanguinea: vel ſi vir eſt cholericus, & mulier maximè phlegmatica. Quia vt patet ex primo de Generatione animalium, & ſecundo de Animo: Agens & patiens debent habere eandem proportionem, aliâs actio impeditur.

Quare mulieres pingues raro concipiunt?

Reſpondetur, quia habent matricem lubricã per quam ſemen receptũ labitur nec retinetur.

Aliter reſpondetur quia tales pingues habent orificia matricum valde ſticta, ita quòd ſemen impeditur, & ſi intrat, tunc tardè intrat, ita quod ſemen medio tempore

pore frigeſcit. & ſic non valet ad generationem, ſed in materiam carneam reſoluitur.

Quare mulieres nimis calidæ rarò concipiunt?

Reſpondetur, quia ſemen in eis receptum extinguitur, & corrumpitur, ac ſi pauca aqua in magnum ignem funderetur. Ergo videmus, quòd mulieres feruenter appetentes luxuriam & libidinẽ, rarò concipiunt.

Quare mulieres publicæ, vt meretrices, non concipiunt?

Reſpondetur, quòd eſt propter diuerſa ſemina, ex quibus earum inſtrumenta concipiendi deſtruuntur, & lubrica efficiuntur, ita quòd natura ſeminalis non retinetur. Vel etiam, quia vnum ſemen deſtruit aliud, ita quòd nullũ valet ad generationem. Vnde verſus.

Impedit & ſemen aliud ſimul & mediante,

Quo impedito, ſequitur deſtructio prolis.

Item nota, vt patet per Albertũ, Quòd ſummum remedium eſt ad conceptionẽ, recipere matricẽ leproris puluere aſperſam, & purificatam in potu, quæ à tota natura ſpecifica operatur ad cõceptionem.

DE CONCEPTIONE.

QVare quædam mulieres concipiunt maſculos?

Reſpondetur ſecundum Conſtantinũ & Ariſtotelem, Quòd ſi ſemen cadat ad dexteram partem matricis, tunc generatur maſculus, quia hæc pars eſt calidior, & calor ſecundum prædicta operatur ad generationem maſculi. Ergo ſecundum Albertum, Quando dextra pars mulieris maximè tumet, eſt ſignum maſculi in vtero. Sed alij aſsignant aliam cauſam, ſcilicet quando ſemen patris habet dominiũ ſuper ſemen matris, tunc generatur maſculus: ſed quando eſt econuerſò, tunc generatur fœmella.

Quare quædam mulieres concipiunt fœmellas?

Reſpondetur, quia ſemẽ eſt elapſum ad ſiniſtram partẽ matricis, quę eſt frigidior ratione ſplenis adiacẽtis: quia ſplẽ cooperatur ad frigiditatẽ, & illa eſt cauſa fœmellæ. Item, vt dicit Albertus, Quãdo mulier poſt coitũ iacet in dextro latere, cõcipiet maſculũ, ſi autem in ſiniſtro, cõcipiet fœmellam. Quia ſemina recluſa ad illã partem matricis fluunt, in qua mulier iacet, tunc talis fœtus illic formatur.

Quare mulier habet matricem?

Reſponde

Reſpondetur ſecundum Auerroem, in libro qui dicitur Colligamentum, Quia eſt proprius locus generationis, & illa eſt ſita in medio mulieris. Quia ſicut ad cloacam fluunt omnes inmunditiæ ciuitatis, ita ad matricem fluit ſanguis menſtruoſus & immundus.

Quare quædam mulieres portant pueros longos & graciles, & aliæ portant breues & ſpiſſos?

Reſpondetur ſecũdum Auerroem, vbi ſupra, & etiam ſecundum Galenum, quia puer formatur ſecundum quantitatem matricis. Sed quia aliquæ mulieres habent matricem longam & ſtrictam, ergo pueri erunt longi & graciles: ſed aliæ per oppoſitum dicuntur habere matricem oppoſitam, ergo etiam pueri per oppoſitum diſponuntur.

Quare mulier aliquando concipit gemellos?

Reſpondetur ſecundum Galenum in libro de Natura humana, Quia in matrice ſunt ſeptem cellulæ receptacula ſeminis, & tot poſſunt naturaliter generari pueri, in quot cellulas ſemen ceciderit, & diuiſum fuerit: quia tres cellulæ ſunt in dextro latere, & illic generãtur tres maſculi: & tres ſunt in ſigniſtro latere, in quibus generantur tres fœmellę. Sed alia

eſt in medio illarum, vbi antiqui autentici dicunt generari Hermaphroditem, id eſt hominem habentem membrum vtriuſque ſexus. Si ergo mulier pareret vltra ſeptem pueros, hoc potius fieret miraculoſè quàm naturaliter.

Quare gemelli ſunt ſemihomines, & non ita fortes, ſicut aliqui vt dicunt leges, ipſos pro dimidio homine in duellis depugnantes.

Reſpondetur, quia ſemen & materia, quæ deberet tranſire in vnum fœtum, cecidit in duos, & ergo debilitantur: & ſecundum rei veritatem, non diu ſanè frequenter viuunt.

DE HERMAPHRODITIS.

QVaritur, quomodo generantur hermaphroditæ.

Reſpondetur per talem modum, quia in matrice ſunt tres cellulę principales, vna in dextro latere, alia in ſiniſtro, tertia verò in medio, in quam ſemen elapſum, dicitur generare hermaphroditem per talem modum. Quia natura ſemper tendit ad melius, ergo intendit ſemper generare maſculum, & nunquam fœmellam. Quia fœmella eſt vir occaſione natus, & monſtrum in natura, vt patet in libro de Animalibus. Ergo quandoque generatur maſculus, quoad omnia

nia membra principalia: ſed tamen propter malã diſpoſitionem matricis, & obiecti, & ſecũdum inæqualitatem ſeminis, cùm non poſſet perficere maſculum perfectum, ſic generat fœmellam, vt hermaphroditem. Itaque dicũt naturales, quòd hermaphrodites ſit impotens in membro virili, vt patet per experientiam.

Quare natura non diſponit in eo duo membra virilia, vel duo fœminalia, ſed ſemper vnum vrile, & aliud fœminale?

Reſpondetur, quia natura tunc faceret aliud fruſtra, quod eſt contra Ariſtotelem in multis locis; ſcilicet iu tertio de Anima, & quarto Methaphyſicorum, vbi dicitur quòd natura nihil facit fruſtra & Deus.

Quæritur, vtrum ille ſit hebendus pro viro vel muliere?

Reſpondetur, cõſideranda eſt quantitas vnius membri, per quantitatẽ alterius mẽbri, & debet conſiderari in quo membro ſit potens in actu Venereo: & ſi ſecũdum actum muliebrem, tunc eſt mulier: ſi ſecundum actum virilem, tunc eſt vir.

Quæritur, vtrum debet baptizari nomine viri vel mulieris?

Reſpondetur, quòd nomine viri. Ratio eſt, quia nomina imponuntur ad pla-

citum, & ſecundum nomen dignius debet baptizari. Quia omnis vir dignior eſt muliere: quia omne genus præſtantius eſt ſuo paſſo, vt dicit Ariſtoteles tertio de Anima.

Quæritur vtrum debeat ſtare in iudicio loco viri vel mulieris?

Reſpondetur ſecundum regulam Iuris, quòd primò debet iurare, antequam admittatur ad iudicium, quo membro poſſet vti, & ſecundum hoc eſt admittendus, iuxta vſum & potentiam illius membri. Et ſi vteretur ambobus mẽbris æqualiter, tunc ſecundum ſanctam matrem Ecclesiam eſt tolerandus.

Ex quo etiam quæritur, & ſoluitur tale Problema, Vtrum ipſe poſsit promoueri ad ſacros ordines? Et reſpondetur ſecundum iam dicta.

DE MONSTRIS.

Quæritur an natura facit monſtra?

Reſpõdetur, quòd ſic: vt patet ſecũdo Phyſicorũ: quia ſi non tũc priuaretur ſuo fine, nã ex poſsibilibus ſemper intendit producere id quod melius & perfecti⁹ eſt, ſed tandẽ ex mala diſpoſitione materiæ, & influxu cõſtellationis ſpecialis, nõ potẽs eſt perficere, & ſufficiẽter producere intẽtũ: ergo producit illud quòd poteſt

Vt contingit temporibus Alberti, quòd in quadam villa vacca peperit vitulum ſemihominem, tunc ruſtici ſuſpicantes de paſtore, ipſi rei cauſam variam impoſuerunt, & tandē ipſum cum vacca volebant cremare. Sed Albertus Aſtronomiæ expertus, agnoſcens rei veritatem, ex conſtellatione ſpeciali hoc factū eſſe dixit, & paſtorem à manibus eorum redemit.

Hæc ſunt verba Alberti.

Vidimus, bicorpora eorum in nullo erant coniuncta, niſi dorſo: & habebant duo capita, quatuor pedes, quatuor manus, & ibant ad quācumq; partem vertebantur. Verba Alberti: Vidimus hircum non habentē alios, niſi pedes anteriores, & partē poſteriorē, ſcilicet, culum, & trahit poſt ſe ſuper terram. Verba Alberti: Narrauerunt nobis, quòd duo homines fuerunt in dorſo coniuncti, & erant contrariæ complexionis, & cùm vnus fuit furibundus, alter fuit manſuetus, & vixerunt per duos annos, & vnus prius moriebatur, alter verò tam diu ſuperuixit, donec ex fœtore infectus moriebatur.

Quæritur quomodo fiant hæc?

Reſpōdetur, quòd per talem modum, quia ſemē funditur ad cellulas matricis, quod pro generatione duorū ſufficit: tūc

fortè quandoque contingit quòd interſtitium pellis, medians inter duas cellulas rumpitur,& in dorſo ramificantur & coniunguntur, habentes duo capita diſtincta.

Quæritur, vtrum ſit vnus homo vel duo?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, reſpiciendum eſt ad cor, vnde quando ſunt duo corda, duo ſunt homines.

Quare aliquando homo generatur cum magno capite, vel cum ſex digitis in vna manu, vel cum quatuor?

Reſpondetur ſecundum Albertũ, Quòd eſt propter ſuperfluitatem, & nimiam abundantiam materiæ. Vnde quando materia ſuperfluit, tunc generatur caput nimis magnũ, vel ſex digiti, vel quatuor pedes, vel aliorum ſuperabũdantia membrorum: Sed quando materia deficit, tunc generatur membrum minus quàm deberet, vel pauciora membra. Et ſic Albertus & Auerroes diſtinguũt, ſecundo Phyſicorum, quantitatem diſcretam, & continuam.

Quare mulier ſit monſtrum in natura?

Reſpondetur ex ſecundo Phyſicorum, Omne occaſione natum, eſt monſtrum. Sed mulier occaſione producta eſt, ergo, &c. Minor probatur, quòd natura nunqua

qua m

quam intendit generare fœmellam, ſed ſemper maſculum. Sed natura generat quandoq; fœmellã, propter materiæ malam diſpoſitionem,vt prius dictum eſt.

DE INFANTIBVS.

Qvare quidam in totum aſsimilantur patri, quidam in totum matri,quidam vtriq;, quidam neutri parentum?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem,ſi ſemẽ patris in totum ſuperat ſemen matris,etiã puer in totum aſsimilatur patri. Si autem per oppoſitum,tunc matri.Sed quandoq; neutri aſsimilatur,& hoc contingit variis de cauſis:quandoque ex diſpoſitione primarum qualitatum, quandoque ex influxu cõſtellationis cœleſtis. Et ſic refert Albertus Magnus, exemplum,quòd quodam tempore erat bona conſtellatio pro generatione porcorum, & generabatur homo habens faciem inſtar porci, ſecundum hoc producuntur monſtra diuerſimodè.

Quare pueri frequentius aſsimilantur patri quàm matri?

Reſpõdetur,quòd hoc eſt propter imaginationẽ matris de diſpoſitione patris in coitu. Vnde ratione fortis imaginationis,de qua memoratur tẽpore cõceptionis,pueri maximè attrahũt eius diſpoſi-

tionẽ. Aut color eſt, vt ſuperius patuit de regina, imaginante imaginem nigram, quæ peperit filium nigrum. Et rurſus patuit de quadam regina Aethiope, quæ tẽpore conceptionis imaginabatur de albiſsimo colore, & tunc peperit filium album. Et idem habetur ex artificio Iacob, qui virgas diſcolaratas miſit in aquas tempore commixtionis ouium.

Quare pueri aliquando aſsimilantur auis & atauis, pluſquam parentibus?

Reſpondetur naturaliter, quia virtus auorum eſt impoſita in cordibus generãtium, & poteſt dici, quòd fit aliquãdo ex ſimilitudine nutrimenti, & tunc fœtus formatur ex ſimilitudine auorum.

Quare membra pueri ſunt diuerſis modis diſpoſita, quædam molliora?

Reſpondetur, quòd hoc eſt propter dominium diuerſorum elementorum, quia oſſa fiunt ex materia terreſtri, ergo ſunt magis dura. Sed medulla & cerebrum, fiunt ex materia magis aquoſa, ergo ſunt magis mollia. Sed ſpiritus vitales & animales generantur ex materia magis aërea, & hoc intelligitur de eorum membris, ex quibus reſultant, ſicut hepar, & cor, in quibus principaliter ſpiritus vitales exiſtunt.

Quare

Quare ſecundum vſum & curſum naturæ, pueri exeunt iterum maternum nono menſe?

Reſpōdetur,quia tunc fœtus eſt in totum perfectus, vel hoc ideo contingit, quia tunc regnat planeta mollifluus & beneuolus, ſcilicet Iupiter, quia eſt amicus naturæ. Nam ſecundum Aſtronomos, ipſe eſt calidus & humidus, itaque temperat malitiā Saturni frigidi & ſicci. Et ideo omnes pueri generati in nono menſe,ſunt ſani frequentius.

Quare pueri exeuntes in octauo menſe, tam frequenter moriuntur, & illi pueri dicuntur fætus Lunæ?

Reſpondetur, quia Luna eſt planeta frigidus, habens dominium in fœtum, ergo ſua frigiditate ſtringit fœtum, ita quòd oportet eum mori.

Quare puer exiens ſtatim flet?

Reſpondetur,quòd propter ſubitā præparationem à caliditate ad frigiditatem, quæ frigiditas maximè lædit ſuam teneritatem. Sed alia ratio eſſe poteſt talis, quia tunc pueri habent membra mollia & tenera,quæ comprimuntur,cùm exire debent per portam matricis ſtrictam & anguſtam. Et præcipuè cerebrum humidum,capite compreſſo, de ſe facit ſtillare quoſdam humores,qui patientes exitum

per oculos, cauſa ſunt fletus & lachryma rum. Sed Theologi aſsignant aliam cauſam, videlicet quòd hoc fit propter tranſgreſsionem primorum parentum, & propter peccatum originale.

Quare puer cùm exit, ponit digitum in os?

Reſpondetur, quia puer exiens à matrice, exit à calido balneo. Ergo intrans frigiditatem, ponit digitum in os, propter defectum caliditatis.

Quare mulieres aſſerunt, quòd puer clamans in vtero eſt malum ſignum?

Reſpondetur, quòd, eſt malũ, eo quòd nõ viuus exit. Ergo dicũt Theologi, quòd dum puer cognoſcit ſe priuari diuino intuitu, propter carentiam baptiſmi, tunc clamat. Sed naturaliter reſpõdetur, quòd clamor eſt ſignum ſuæ paſsionis: quia ſi maximè non pateretur, non clamaret.

Quæritur quomodo puer exit de vterò?

Reſpõdetur, quòd primò caput exit, & ſi alio modo exiret, ſcilicet per crura vel per brachia, tunc interficeret matrem & ſemetipſum.

DE FOETV.

Q*Væritur, quomodo fœtus ſucceſſiuè generatur?*

Reſpõdetur, quòd in primis ſex diebus fœminæ habent colorem lactis, ſed in ſex diebus

diebus ſequentibus habent colorem rubeum, qui eſt calor propinquus diſpoſitioni carnis,& tunc tranſmutatur in materiam ſpiſsi ſanguinis,& coagulati, non fluentis,ſicut maſſa cárnea.Sed in duodecim diebus ſequentibus poſt illos, materia condenſatur & cõſolidatur,ita, quòd poſſet ſuſcipere fabricationem & formationem. Quia res fluida & humida non tenet impreſsionem,vt patet per Ariſtotelem ſecundo de Animo,ſic ſingulis diebus,vſq; ad partum aliter diſponitur.Sed quomodo fœtus per ſingulos menſes regatur per planetas,hoc patet alibi,ſcilicet in Boetio.Et ille modus tranſmutationis ſeminis.patet in his metris:

Suſceptũ ſemen ſex primis credo diebus,
Eſt quaſi lac, reliquíſque nouem fit ſanguis,abinde.
Conſolida duodena dies, bis nona deinceps
Efficiat totũ, tempúſq; ſequẽs oriũdum.

Quæritur, vtrum fœtus ſtercus emittat, & mingat?

Reſpondetur, quòd non, & ratio eſt, quia non habet primam digeſtionem, quæ eſt in ſtomacho:quia cibus nõ venit ei per os,ſed per vmbilicum, itaque non vrinat, ſed ſudat, quæ vrina eſt paruæ

quan

quantitatis, & reſeruatur in quadam pellicula matricis, & in partu emittitur magna copia.

Quare in fine impraegnationis, ſcilicet ſeptimo, octauo, & nono menſibus, puer facilè exit?

Reſpondetur ſecundum Galenum, quia quando fructus ſunt maturi, tunc ligamenta facilè franguntur, & ſic facilè cadunt.

DE ABORTIVO.

Qvare mulieres comedentes cibum infectum, puta carnes rancidas, facilè generant abortiuum?

Reſpondetur, quia in eis generatur ſemen infectum: quod anima abhorret, proiicit ab ægro naturæ, ſcilicet à matrice, quia non eſt aptum pro forma nobiliſsima, ſcilicet & humana, quòd ei anima infunderetur.

Quare corporea luctatio & ſaltus, faciunt abortiuum, vt aliquæ mulieres aſtutæ bene ſciunt & faciunt?

Reſpondetur, quia per talem motum ligamenta embryonis ſoluuntur, & per conſequens ſequitur abortiuus, quia materia diutius retineri non poteſt.

Quare ictus fulminis & tonitru faciunt abortiuum?

Reſpon

Reſpondetur, quia ille vapor eſt aduſtiuus, ratione cuius facilè lædit materiã tenerrimam ipſius fœtus, intrans per poros matricis. Imò dicit Albertus, Si puer actu viueret in vtero materno, per fulmen & tonitru interficeretur.

Quare mulieres iuuenes & non vetulæ, propter cauſas prius dictas abortum faciunt?

Reſpondetur, quia corpora mulierũ iuuenũ ſunt magis rara, poris plena, & graciliora. Ergo vapor fulminis citius corpora earum intrat, procurando abortiuum in eis. Sed mulieres vetulę habent carnes craſſas & compactas, ita quòd vapores eas facilè intrare non poſsint, ergo non ſequitur talis actio in eis.

Quare multum gaudium facit abortiuum, vt vult Ariſtoteles.

Reſpondetur, quia tempore gaudij matrix deſtituitur calore, & per conſequens abortiuus efficitur. Eadem ratio eſt, cur timor facit abortiuum, quia tunc calor vadit ad cor, ſubeundo ipſi, derelinquens matricem.

Quare in principio impregnationis, ſcilicet primo, ſecundo, & tertio menſibus, facilè fit abortiuum?

Ad hoc Galenus reſpõdet quòd ſicut fructus pomorum vel pirorum in principio

cipio facilè cadunt, quia ligamenta adhuc ſunt mollia & debilia, ita etiam eſt de puero in vtero.

Quare tempore impregnationis adhuc medio, ſcilicet tertio, quarto, quinto, ſexto menſibus, difficulter ſit abortiuus?

Reſpondetur, quia tunc ligamēta plus ſunt fortificata, vel ſolida, & per conſequens non citò corrumpuntur.

DE VARIIS.

Qvare aliquibus mulieribus maior accidit dolor parturiendo, & aliquibus minor?

Reſpondetur propter tres cauſas, aliquando propter fœtus magnitudinē, vel quia obſtetrix eſt indocta. Etiam aliquādo fit, quia fœtus mortuus eſt, quia tunc non habet flexibilitatem, ſed in exeundo eſt inflexibilis. Sed dolor minor contingens in aliquibus oppoſitum fit.

Quare homo non habet caudam, ſicut alia animalia?

Reſpondetur, quia homo eſt animal, cuius proprium eſt ſedere, ſed hoc nulli aliorum animalium caudas habentium eſt proprium.

Quare balneatores cum aqua frigida, & non cum aqua calida, expellunt calorem de fornace?

Reſpondetur, quia illæ ſunt qualitates

con

contrariæ,quæ maioris actionis ſunt adinuicem,& ſic calor in lapidibus melius repellitur.

Quare aqua calefacta magis cōgelatur quàm frigida?

Reſpondetur,quòd ideò,quia talis eſt magis rara,& per conſequens magis dat ingreſſum frigiditati.

Quare homines ſunt magis pingues & craßi circa ventres quàm alibi?

Reſpondetur, quia maxima digeſtio eſt in ſtomacho. Ideo partes quæ ſunt magis propinquæ ſtomacho, magis impinguantur & craſſæ fiunt.

Quare animal poſt coitum triſtatur?

Reſpondetur,quia actus luxuriæ eſt in ſe turpis & immundus, & ſic omne animal abhorret talem actum, quia homines cùm ſuper hoc cogitant, erubeſcunt, & triſtantur.

Quare ebrij non habent diſcretionem inter ſapores,ſicut ſobrij?

Reſpondetur, quòd caro linguæ eſt multum poris plena, ſiue ſpōgioſa, & in ſe multum capit de humiditate, & magis in ebriis quã in ſobriis. Ergo lingua repletur malis humoribus ex frequenti potatione, & ſic ex iſta repletione caro linguæ repletur, quòd organum guſtus

craſſum fit. Quia guſtus eſt vena linguæ, ſubtili carne ſubtracta. Ideo propter incraſſationem medij, id eſt ipſius guſtus, potus ab ipſis ebriis ſumptus non perfectè ſentitur, quia ad deditam ſenſationem requiritur proportio debita medij. Et ex illo elicitur cauſa, quare ebrij non habent perfectum modum loquendi.

Quare animalia melancholica habent longas aures? & quare huiuſmodi homines habentes longas aures, vt plurimum, non ſunt ſapientes, ſicut habentes breues aures? vt patet per Ariſtotelem in libris de animalibus.

Reſpondetur, quòd aures generantur ex materia frigida & ſicca, quæ dicitur cartilago, quæ eſt in potentia propinqua ad os, vel ad oſsis generationē. Sed quia animalia melācholica tali materia abundant, ergo habent longiores aures, ex quo habent materiam ſufficientem & abundantiam, pro aurium generatione, & ſic tunc aures abundantes generantur.

Quare prædicti ſunt ſemiſatui?

Reſpondetur, quia animæ ſequuntur corpora. Nam ſi ſenſus corporis ſunt ſubtiles, tunc anima exercet ſubtiles operationes, tam practicas, quàm ſpeculatiuas, & per oppoſitum eſt de corpore craſſo.

Reſpon

Quæritur, quomodo anima intellectiua coniungitur puero in vtero matris? ſcilicet vtrum pater generans diſponit materiam, ad receptionem animæ intellectiuæ?

Reſpondetur Theologicè, quòd in materia ſufficienter diſpoſita, Deus infundit animã intellectiuã. Et hoc idem vult beatus Auguſtinus, dicens: Anima creando infunditur, & infundendo creatur.

PROBLEMATA
VARIA.

Solutis & adductis problematibus de partibus corporis humani, ex variis dictis Ariſtotelis, & aliorum philoſophorum & medicorum codicibus dilucidè electis, ſequuntur alia problemata vtilia, quorum primum eſt.

Quare lepores apertis oculis dormiunt?

Reſpõdetur, quia habent oculos præeminentes, & palpebras breues, & ſic cum difficultate clauduntur. Alia poteſt eſſe cauſa, quia ſunt animalia meticuloſa, ideo vt ſe cuſtodire poſsint, apertis oculis dormiunt.

Quare corui non cibant pullos ſuos ante nouem dies?

Reſpondetur, quia vident eos non eſſe eiuſdem coloris, ſeu non conformes colori ſuo,& ideo putant eſſe de alio genere:ſed tamen Deus omnipotens paſcit eos per illos dies, rore cœli. Vnde Pſalmiſta:Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum.

Quare ouis & columba animalia ſunt mitiſſima?

Reſpondetur, quia carent felle. Et fel commouet ad iram,vt patet ſuprà.

Quare aues habent teſticulos introrſum?

Reſpondetur,quia ſi haberent eos extrorſum, impedirent eorum volatum & leuitatem.

Quare auiculæ non meiunt.

Reſpondetur, quia illa ſuperfluitas quæ deberet conuerti in vrinam,conuertitur in pennas, & patet, quia in pennis multa apparet humiditas. Alia ratio eſt, quia ſunt in continuo motu:itaque multum humidum in eis exiccatur per aërem & ventum.

Quare oua oblonga efficiunt mares,& obtuſa fœmellas?

Reſpõdetur,vt vult Hippocrates, quia calidi eſt, mittere à centro ad circunferentiam frigidi. Vnde ſi oua ſint oblonga,ſignum eſt quòd habent multum caloris,

loris,& ideo tranſeunt ad materiam maſculi. Quia in omni genere animalium, maſculus eſt calidior fœmella, teſte Philoſopho. Si verò oua ſunt obtuſa: ſignũ eſt quòd calor in eis eſt diſperſus & remiſſus, & ideo tendũt ad materiã fœmellæ.

Quare melius auditur noctu, quàm in die?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quia nocte maior eſt tranquillitas, quàm in die: quia ſol non ita bene eleuat vaporem noctu, ſicut in die, ideo tũc medium eſt melius diſpoſitũ, & per ipſum melior fit motus, qui dicitur eſſe cum ſono. Alia ratio eſt, quia in die plures fiunt motus aëris & ſoni, quàm nocte, qui ſe mutuò impediunt, Etiam nocte eſt maius ſilentium, quod eſt oppoſitum ſono. Sed quia oppoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt, ideo quanto magis oppoſita ſunt iuxta ſe poſita, tanto magis ſe declarant.

Quare homo tactus ſub aſcellis, citius ridet, quàm tactus in alio membro?

Reſpondetur, quia ibi eſt concurſus plurium neruorum, & quia etiã medium tactus, ſcilicet caro eſt ibi ſubtilior, & ergo fit maior, & ſubtilior ſenſatio. Et hoc eſt verum, ſi talis locus non nimis tangitur: quia ſi fieret per excellens ſenſibile, tunc non fieret talis delectatio, & quan-

do, ſic tangitur, tunc ibi diffuſio ſpirituum ex multis neruis ibi collectis, tandem venit ſpiritus ad faciem, & ſic inde cauſa eſt riſus.

Quare lignum aduſtum conuertitur in carbonem, & os aduſtum vertitur in corpus album?

Reſpondetur, quia lignum ante eius aduſtionem eſt ſufficienter humidum, & ſic poſt aduſtionem acquirit ſibi calorem per accidens, & ille calor humidum in ligno totũ conſumere non poteſt, & ſic remanet humidũ poſt aduſtionem, & conuertitur in corpus nigrũ, eò quòd humidum in ligno fuit ſatis viſcoſum, & non potuit ab illo igne in totum cõſumi. Os autẽ ex ſua natura eſt frigidum & ſiccũ, modicũ habens in ſe de humiditate, quæ & aduſtionẽ in totũ conſumit, & ſic per accidens humido conſumpto os albeſcit.

Quare aliqui magis delectantur colore albo, & aliqui colore nigro?

Similiter reſpondendum eſt vt ſuprà.

Quare aliquæ mulieres plus diligunt viros albos, & aliquæ viros nigros?

Reſpondetur, quòd huius duplex eſt cauſa. Prima eſt, quia aliquæ habẽt viſum debilẽ, & iſtæ magis lætantur nigredine: quia albedo propter ſufficiens lumen, ſuper naturam lucis, quam in ſe habet, ma-

gis

gis lædit viſum, quàm nigredo. Secunda cauſa eſt, quia omne ſimile applaudit ſuo ſimili: ſed quia quædam naturæ calidæ ſunt, & iſtæ magis delectantur nigredine: quia nigredo ſequitur calorem. Sed quædam frigidæ ſunt, & iſtæ magis delectantur albedine: quia frigiditas eſt mater albedinis.

Quare animalia dormiunt?

Reſpondetur quòd propter neceſsitatem, quia ex longitudine diuerſorum actuum organa ſunt fatigata, ſed per requiem quæ fit in ſomno confortantur, vt patet per Ariſtotelem, in libro de Somno & Vigilia.

Quare ſtudentes, ſtatim poſt prandium volentes ſtudere, impediuntur per ſomnum, & non tempore ſolatij?

Reſpondetur; quià cùm aliquis dat mentem ad ſtudendum, tunc calor naturalis ingreditur introrſum à membris exterioribus, & ſic per congregationẽ confortatur, & ſic facit aſcendere fumum cibalem vſque ad cerebrum, & ſic cauſatur ſomnus per ingreſsionem fumi. Vel poteſt dici quòd ideo, quia cùm virtus animalis intenditur, tunc naturalis remittitur. Sed quando homo eſt in ſolatio, tunc per ſolatiũ calor naturalis diffundi-

tur, & non permittit fumum aſcendere ad cerebrum, & ſic homo non dormit, ſed dilatatur per totum corpus, & per conſequens, ſolatium impedit ſomnum.

Quare poſt labores, homines libẽter dormiũt?

Reſpondetur, quòd in labore calor diſpergitur, per continuũ motum ad membra exteriora, qui è conuerſo poſt laborem ad interiora colligitur circa loca digeſtiua, & facit digeſtionem, à qua fiunt vapores, qui procedunt à corde ad cerebrum, & obſtruunt meatus, per quos calor naturalis ad membra exteriora deberet diffundi, & ſic frigefactis, & craſsis redditis iſtis membris exterioribus, ex frigiditate cerebri, tũc cauſatur ſomnus. Ex hoc patet, quòd multum comedẽtes & bibentes, multum dormiunt, & diu, eo quòd exinde reſoluitur multus & magnus vapor, qui nõ poteſt bene digeri & conſumi à calore naturali, &c.

Quare multum dormientes ſunt malè diſpoſiti, & malè colorati?

Reſpõdetur, quòd in ſomno colliguntur multæ humiditates, quę in vigilia expelluntur, quæ non poſſunt in corpore conſumi, & ſic petunt citò eiici, & petunt per ſuperficiẽ corporis, & præcipuè ad faciem, & ſic cauſam afferũt malè diſpoſitionis,

tionis,ſeu mali coloris, vt patet clarè in phlegmaticis, qui præ cæteris ſunt longioris ſomni.

Quare aliquibus apparet in ſomno, quòd comedunt & bibunt aliqua dulcia?

Reſpondetur, quia & phlegma eleuatum ſtillat ad fauces & ad guttur & tale phlegma quodammodo eſt dulce, igitur in eis hoc apparet.

Quare aliquibus apparet in ſomno, quòd ſunt in aqua, & ſubmerguntur, & aliquibus quòd ſunt in aqua & non ſubmerguntur, & hoc contingit maximè in phlegmaticis?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem, quòd huius cauſa eſt, quia quandò materia phlegmatica fluit ad ſuperiora, tunc apparet illis quòd ſunt in aqua, & ſubmerguntur: ſed quando fluit ad interiora, tunc apparet illis quòd euadunt. Alia poteſt eſſe cauſa ſcilicet nimia repletio ſeu ebrietas. Vnde cùm homo eſt nimio cibo repletus: tunc fumi ſurſum aſcendunt, & multiplicantur, & inde videntur quòd debeant ſubmergi, ſeu ſtrangulari. Si autem non poteſt tam maximè aſcendere, tunc apparet eis ac ſi euaderent.

Quæritur, vtrum aliquis poſsit cauſam ſomnij afferre ab extrinſeco?

Reſpondetur ſecundum Ariſtotelem,

quòd ſic,ſed hoc modo:nam ſi aliquis alicui remiſsè loqueretur ad aures,ſic quòd ipſe excitaretur,tunc ex cõmotione ſpirituum in capite tonitrua fiunt, vel aliquod aliud ſimile,& ſic de illo fieret eius ſomnium. Et ſic ſæpe aliquis ex reuelatione diuina poteſt habere ſomnium de Deo glorioſo,ipſum in ſomno honorante. Cui quidem Conditori totius vniuerſi, Filióq; virginis illibatæ,condigna laus, & gloria gratiarúmq; actio ſit nunc, & ſemper, per infinita ſecula ſeculorũ.

Amen.

*

MARCI ANTONII ZIMARAE SANCTI PETRINATIS,

Ad Ioannem Caſtriotam, Ferrandinæ ducem illuſtriſſimum, Problematum, Liber.

MARCVS ANTONIVS ZIMARAE

ſanctipetrinas Hydruntrinus, illuſtriſsimo Ferrandinæ duci, domino Ioanni Caſtriotæ.

S. P. D.

QVI opus aliquod Principibus dedicant, Dux illuſtriſſime, in operis pręfatione, multa de laudibus eorũ relaxatis eloquentiæ habenis, proſeq; conſueuerũt, vt ea potiſsimùm ratione illos in ſui amorem alliciant, atque obnoxios reddant, quorum ego conſuetudines minimè obſeruare inſtitui. Vereor enim, ne, ſi de tuis laudibus agere velim, idem mihi obiiciatur, quód illi qui apud Lacedemonios de Herculis laudibus agere voluit. Quis Hercu-

lem

lem? ſcilicet, vt aut minus de eo bene ſentiat? quis illum non inter immortales deos enumeret, colat, obſeruet? vt tu laudare velis Lacedemonii. Tanta enim eſt virtutum tuarum amplitudo, tantus in omni honorũ genere ſplendor, vt fruſtrà quis prędicet, quibus ſis inſtitutus, aut quo ingenio polleas. Admirantur cæteri in te naturæ & fortunæ dotes: quidam prudentiam, alii fortitudinem & magnificentiam. Ego autem vnam præ cæteris admiror in te præcipuam charitatem, qua literatos amplecteris hac tempeſtate, qua ob bellorum importunitates, pax vnà cum literis interire viſa eſt. Inuideo (Dux inuictiſsime) priſcorum temporibus, apud quos tanta erat Philoſophorum authoritas, vt ſine ipſa philoſophia omnium laudatarũ artium

artium procreatrice,& quaſi virtutum omnium parente, neque Reſpublica, neque priuata conſtare poſſe vllo modo videretur Philippum Macedoniæ regem maximo gaudio affectum fuiſſe traditur, quod huic Alexander filius temporibus Ariſtotelis naſceretur. Quid de ipſo Alexandro dicam? quippe qui tanta obſeruantia Ariſtotelem præceptorem coluit, vt omiſsis reliquis muneribus, quibus ab eo fuit locupletiſsimè donatus, Stagiram ciuitatem ſuam, à Philippo patre ſuo dirutam, ſuis precibus inſtaurauerit. Verum nullus hoc ætatis Princeps, qui philoſophos amet, nullus qui philoſophis (te excepto) faueat. Quo fit vt tibi maximè iſtæ philoſophiæ reliquiæ reddātur obnoxiæ, quippe qui nunquam viris virtutæ prædi-

ditis

ditis fauere deſiſtas. Verùm ne opuſculum noſtrum in caput (vt aiunt) excreſcat libellum noſtrum, de quibuſdam quæſitis, ad vtramque Philoſophiam ſpectā tibus, extempore æditum, ob immenſum beneficiorum tuorum erga me relatorum cumulum, gratitudinis, erga te meæ argumentum, in preſentia ſuſcipias, ſeueriora in poſterum ſuſcepturus.

Vale.

MARCI ANTONII ZIMARAE SANCTIPETRINATIS

Problematum liber, ad illuſtriſſimum Ferrandinæ ducem, Dominum Ioannem Caſtriotam.

PROBLEMA. PRIMVM.

*Q**vam ob rem Sapientum omnium iudicio, seipſum cognoſcere, omnium ferè difficilimum habitum eſt?***

An quia nihil cognoſci poteſt, ignorata ſua forma? Sui ipſius autem formam cognoſcere, vt Philoſopho *1. De animal. ca. 4* videtur. ſatis admodú difficile eſt. Atque homo, Platonis authoritate, aut nihil eſt, *Plato alibi de anima.* aut ſiquid fuerit, nihil aliud eſt, quàm anima. An quia niſi actu reflexo hoc fieri nequit? Reflecti autem ſupra ſeipſum maximè immaterialitatis eſt argumẽtũ. Quippe à ſenſibilibus affectibus ſe ductũ oportet, qui ſeipſum cogniturus eſt. hoc autẽ quàm difficile ſit, nemo eſt qui ambigat. An quia homo? quia homo intellectus viuit. Hominis autem intellectus ſeipſum *3. de Anima, text. cap. 8.* non poteſt capere, niſi poſt captum aliorum: hoc & per difficile eſt,

II.

Propter quid Apollinis Pythij oraculo

lo Socrates Græcorum omniũ ſapiẽtiſsimus diiudicatus eſt? Cum Ariſtotelis ſen tẽtia, ſolum circa mortalitatem verſatus fuerit, de natura nihil. *Primo primæ Philoſo. text. 5 1. de Par. animal.*

An quia ad communem hominum cõmoditatem magis expedire videtur bene viuere, quàm ſpeculari? An quia (vt Platoni videtur) paſsim illud profiteri conſueuit, Vnum ſcio, quòd nihil ſcio?

III.

Cur homines præcipuè de ingenio contẽdunt?

An quia reliqua ex bonorum genere, in aliena poteſtate conſtituta eſſe credũt? Quemadmodũ corporis dotes, naturæ: extrinſeca verò bona, fortunæ imperio ſubiacent. Quo fit, vt vnuſquiſque facilè ſe vinci in talibus ſinat, vt pote non ſui culpa aut occaſione contingentibus. Ingenium verò in noſtra poteſtate conſtitutum eſſe prorſus autumant.

An quia animi bona cæteris præſtãt, idcirco de re præſtãtiore cõtendere, naturale admodũ eſt? An quia cõmunis eſt iſta hominũ ægritudo (vt ſapienti cuidam videtur) quòd quilibet credit ſe eſſe doctũ plus quàm ſit, & cupit complere omnia quæ credit, ſine ſtudio & labore? *Rabbi Moſes in 28.*

IIII.

Quam ob cauſam, cùm omnes homines ſcire

contendant natura, pauci tamen admodum ſcientiæ inſudant?

An quia virtutem poſuere Dij ſudore parandam, vt Heſiodo placuit? An quia corporis voluptas, cui hominis natura maximè obnoxia eſt, animum à veritatis indagine diſtrahit? Neceſſe autem eſt, vt qui animo viuere cupit, corporis mortem, vt diuino videtur Platoni, meditetur. An quia natura hominis multis modis ſeruire cogitur, vt ariſtoteli placet? Quo fit, vt deficientibus adminiculis naturale deſiderium nõ deducatur in actis non enim natura per ſe ſufficiens eſt ad comtemplandum.

Plato in Phædon. In Proœmio primæ philoſophiæ.

V.

Propter quid, nudam eſſe Philiſophiam prædicant?

Eth. c. 10

An quia nuda eſt veritas nullúſq; verborum color requiritur, vbi de veritate agitur? Quippe Sophiſtarum intereſt, de nominibus diſputare, vbi rerũ ſynceritas qęritur. An quia malè philoſophari? qui philoſophiã non propter ſe, ſed lucri, aut ambitionis gratia proſequũtur. An quia nudũ à paſsionibus corporeis oportet eſſe eum qui philoſophiæ vacare deſiderat? Nam vt Ariſtoteli videtur, Anima ſedendo & quieſcendo fit prudens. An vulgarium

riū opinione hoc firmatū eſt, iuxta illud Tuſci Poëtę. Pouera & nuda vai Philoſo phia diſce la turba al vilguadagno inteſa: quandoquidē hoc rationi minimè ſit cō-ſentaneū. Facilè enim eſt Philoſophis ditari, dū velint quemadmodū Taletis Myleſij exemplo perſpicuum apparet.

Phyſicæ auſcultationis, cōmento. 10

V I.

Propter quid homines maximè in opinione eſſe appetunt, vt nonnulli pyramides: alij ſimulachra ſignáque, & varia ſui fabricent monumenta.

An quia omnia, vt ariſtoteli videtur, perpetuum & diuinum eſſe participare concupiſcunt ſecundum quod poſsint? Inde prouenit, vt ſi in eſſe naturæ non permanent, nituntur vt ſaltem permaneant in eſſe rationis.

2. De Anima tex. 34.

An quia ad ſucceſſorum excitamentū ita conſuetudo tulit, quo à parentibus minimè degenerare videantur?

V I I.

Propter quid eſt quod hominis deſiderium circa ea quæ fortunæ ſunt in immenſum creſcit?

An quia, vt Senecæ videtur, naturalia deſideria finita ſunt: quæ autem ex falſa opinione proueniunt, vbi deſinant non habent?

Epiſto. 16 ad Lucilium.

V I I I.

Quam ob rem Poëtæ ſemper principibus aliquem ſapiētem familiarem conſtituunt? quemadmodum Homerus, Neſtorem Agamemnoni: Euripides Tireſiam Creonti Heſiodus Prometheum Ioui. & Maro,

Achaten Aeneæ.

Plato epiſtola ad Dionyſiū

An quia naturæ lege ita comparatum eſt, vt diuino datur cernere Platoni vt ſapientia, potentiáq; in idem tendant, ſemperque iſta duo ſeinuicem affectant perſequuntur, congrediuntur?

I X.

Propter quid Homerus, cùm de Legatis meminit, eandem verbotenus imperantis legationem ſignificare facit?

An quia Legatorum intereſt, meram imperantis voluntatē ſententiámq; executioni mādare? quare nihil addere, nihil que ſubtrahere oportere, certum eſt. An quia imperantis mandatū vtpote ſapientis, peroptimè digeſtū, abſolutúmq; eſſe pręſumitur? quamobrē variatur ordo verborū. & tanquā perfectus, cui nihil deficiat, ſignificare debet ſapientum, quippe quorum eſt, vt Philoſopho videtur, imperare, conſtitutionéſque atque decreta abſoluta eſſe iudicare.

X.

Cur Ariſtoteles in rebus difficilibus mira

ytitur

vtitur breuitate?

An quia mos ſapientum eſt,verba onerare ſententiis? An quia vt obſcurus fiat, quatenus,vt expoſitoribus videtur,ingenia rudia deterreat,& à ſuorum operum lectione ſecludat? An quia in re difficili prolixus ſermo de veritate ſuffectus redditur? quandoquidem veritas conſiſtit in paucis. An quia, vt Sapienti videtur,in multiloquio plerúmque contingit delinquere?

XI.

Quam ob rem illuſtres in aliqua ſcientia viri, dum in aliquo errant, grauius errant minus illuſtribus?

Sicut de eo aſſeruit Commentat. in 2. Metaphy.15. Secundo Colliget. ca. 10.

An quia proprij ingenij freti facultatibus valdè admodum à ſenſibus abſtrahũtur? quare neceſſe eſt eos falli. Argumẽto eſt Auicẽna qui cũ ſua celebritate in philoſophia dixit, Hominẽ ex terra naturaliter poſſe produci. Et maximus ille Auerroes,quẽ nulla lex potuit perſuaſione cõuertere,vetulæ cuiuſdam verbis ſeductus eſt,vt ſibi perſuaſerit, Puellam in balneo ſine viri commixtione poſſe concipere.

XII.

Quare ſcientes,ſi iniuſti euadant,magis iniuſti ſunt minus ſcientibus?

1. Politi

An quia ſæuiſsima eſt iniuſtitia, ferre

arma? vt Philoſopho videtur. An quia contrariorum vna eſt ſcientia?

EX ARISTOTELE.

CVr homo, qui à Deo eruditione præditus eſt, animantiũ omniũ iniuſtiſſimus ſit?

An quia ingenio, cogitationéque plurimum valet ad voluptates? Igitur & fœlicitatem rimatur maximè atque perpenſat, quæ niſi cum iniuria aſſequi nemo poteſt.

XIII.

Quam ob rem magis cupiunt videri homines, quàm eſſe & non videri?

An quia ſolus homo honoris eſt particeps? Quo fit, vt quilibet videri bonus facilè appetat, laborem autem natura ſubterfugiat. Virtutes autem non niſi labore conſequimur. An quia Sophiſtarũ
1. *Elench.* natura hæc eſt (vt Philoſopho videtur) vt cupiat magis videri, & non eſſe, quàm eſſe, & non videri? Ceterũ pauci admodũ ſunt qui virtutes ipſas verè aſſequantur.

XIIII.

Cur quidam in adoleſcentia, fœminas, dum ſunt aut conſiſtentes, aut in primo ſenio mares procreant?

An quia nimis coëũtibus refrigeſcit ſemen? Quare cùm in ætatæ cõſiſtentiæ & primo ſenio minus coëãt, calidius eſt eorum

rũ ſemen, quòd marium eſt productiuũ.

X V.

Cur pueris coëuntibus, cum genituram non emittant, contingit delectatio?

An quia vt Philoſopho videtur, ex ſpiritus emiſsione pruritus & titillatio accidit? Quemadmodum in adultis, ex ſeminis emiſsione conſimile contingit. *Primo de generatione Animalium. ca. 24.*

X V I.

Quamob cauſam frequenter coëuntes minus delectantur?

An quia ex ipſa coitus frequentia contingit, ſemem & ſpiritus diminui, & refrigeſcere? Quare non ita pruritiuum neq; titillatiuum eſt ſemen, quod delectationis cauſam aſſerunt philoſophi,

X V I I.

Propter quid plus lædit immoderatus coitus, quàm immoderata phlebotomia?

An quia ſpiritu plenius eſt ſemẽ, & magis proximum naturæ membrorũ diſpoſitũ nutrimẽtum, quàm ſanguini? Quippe, vt Galeno videtur, Subſtantialis eſt mẽbrorum cauſa, ſperma & ex ipſo corpus augeſcit ac nutritur, ac quemadmodũ eſuriẽs, magis læditur ex panis, quàm ex farinæ ſubtractione: Sic corpus debilitatur magis ex ſeminis ablatione, quàm ex euacuatione ſanguinis.

XVIII.

Quam ob cauſam, qui prolixiores ſunt ad modum pene gignere nequeunt?

Primo de generatione animalium, ca. 20. An quia per longũ, procedẽte ſemine, interſtitiũ, neceſſe eſt ſpiritus exhalare? Quapropter frigidum, & prorſum genelium, rationi ineptum redditur neceſſariò.

X I X.

Propter quid corpulenti, in coitu parum ſeminis emittunt, & frequenter ſteriles ſunt?

An quia talibus ſemen, in corporis alimẽtum tranſit? Nam eadem ratione, vt Philoſopho videtur, Corpulentæ mulieres parum menſtrui excrementi eiicunt.

X X.

Quam ob cauſam mulieres, æſtiuo tẽpore, mares verò hyberno, ad Venerem ſunt promptiores?

Particula 4. Problematũ, Problemate 5. An, vt Philoſopho videtur. Quia teſtes eo tẽpore magis demittuntur, & flaccent quàm per hyemem? cùm qui cõcubiturus ſit retrahat ac ſuſcipiat illos neceſſe ſit. An quia naturæ calidæ, præ nimio calore æſtiui tẽporis æſtiuant, collabũtúrq;, frigidæ verò refrigeſcunt & vigent? Eſt autem vir calidus & ſiccus: mulier frigida & humida. Ergo virorum tunc vires infirmantur, mulierũ corroborantur, & vigent per compenſationem qualitatis contrariæ. Eadem ratione, animalia fri-

didæ

gidæ naturę, vt Galeno videtur, hyberno 1. *partic.*
tempore frigiditate aëris opprimũtur, vt *Apho.* 6
quæ mortua in cauernis accubantia repe 15.
riãtur, & quæ inſenſibilia, & nullum motum habentia, quædam verò ibidem pereuntia: vnde pauco admodum vt nullo extrinſeco tunc alimento nutriũtur, quæ tunc ſuperueniente calore reuiuiſcunt.

X X I.

Cur pueris nomina ſeptimo die imponere conſueuerunt?

An, vt Philoſopho videtur, Quoniam 7. *de hiſto*
ante ſeptimũ diem plures intereunt? quo *riis Ani.*
fit vt tunc nomina imponantur, tanquã *cap.* 12.
ſaluti pueri magis credamus.

X X I I.

Quam ob rem præ cæteris animalibus homo maximè ſuperbit?

An propter variam & multiiugam co- *Philoſo.* 3
gnationem? ſiquidem, vt Philoſopho da *de Ani*
tur cernere, Sunt omnia ſenſibilia per *ma tex.*
ſenſum: omnia intelligibilia, per intelle- 37.
ctum: quare quid reſtat, quòd eius cognitionem ſubterfugiat? An quia nexus videtur eſſe Dei & mundi? Mediæ quippe naturæ eſt, quæ intentio æternitatis, &
temporis cõſtituta eſſe creditur. An quia *Hermetis*
cæteris animantibus imperat, omnia *ſentẽtia.*
hæc caduca, ad ſui vidẽtur redacta fuiſſe

arbitrium? An quia illud reſpondebo, hominis ſuperbiam ex ſui ignoratione prouenire. Quippe ſi ſe inter ſtercus & vrinam conceptum fuiſſe reminiſceretur, ſi ſe nudum in lucem prodiſſe animaduerteret, ſi ſe cum miſeriis & laboribus vitam ducere perpenderet, ſi tandem ſe mortis vinculis aſtrictum pēſitaret, non vtique ſuperbiret.

EX ARISTOTELE.

CVr homo maximè aliud intelligat, aliud faciat?

An quia cōtrariorum eadem ſciētia eſt?

An quia mentis officium, complura contingit: appetitus in vnum tantummodo profluit? Atqui homo, mente magna parte viuit ratione: beſtiæ appetitu, ira, cupiditatéque ducuntur.

XXIII.

Scotus 1. ſentē. diſt 39. q. 1. Quam ob cauſam, cùm ſecundum intellectum quædam bona eſſe iudicamus, illorum tamen oppoſita plerunq; proſequimur? iuxta illud Poëtæ: video meliora probóque, deteriora ſequor.

An ex naturali plenitudine libertatis voluntas poteſt indiſcriminatim, vt ſubtilibus videtur, in oppoſitos actus? vt eis mediantibus libera etiam eſt in oppoſitis obie

obiecta, in quæ tendit: huius autem, præter voluntatis naturam, non oportet aliam quærere rationem & cauſam, indiſciplinati ſiquidem eſt, omnium quærere cauſas. Nam, vt philoſopho videtur, Principiorum non eſt altera cauſa. An Peripateticè reſpondebo, ex corporis connexione prouenire voluntatem noſtram, nõ ſemper confirmari ratione. Quod argumento abſtractorum intellectuum corroboratur, ſiquidem in eis nõ eſt aliud volitum & aliud intellectum. Quo fit, vt incontinentes ſecundum concupiſcentiam agere dicantur, vt Ariſtoteli placuit, non intellectione, aut voluntate: apparet enim aliud quiddam, præter rationem illis ineſſe. quod repugnat, reſiſtítq; rationi. Vt enim reſolutæ corporis partes, ſi ad dextram mouere velis, in ſiniſtram feruntur: ſic & in animo in cõtrarium feruntur, in continentiam appetitus voluntate. Adſtipulatur huic ſententiæ aurea illa Apoſtoli authoritas, dicẽtis: Sentio aliam legem in membris meis pugnantem legi mentis meæ, & captiuũ me ducentem in legem peccatę, quod eſt in membris meis. Quare ſapienter dictum eſt, vt è cœlo emanauit: Corpus quod corrumpitur aggrauat animam.

Primo poſ ſeſſorũ, et 8. Phyſicorũ, tex. 15.

Auerroes 12. Met. 23. 9. 15.

3. Et. c. 5

Primo Eth. ca. 25

EX ARISTOTELE.

Parti.30 Proble. 3 *Cur omnium animantium homo prudentiſsimus eſt?*

Cõmento in lib. de hiſt. animalium. Ca.1.li.3 de natu animaliũ ca.19 Secundo de parti. animal.ca.4 & Auicen. in c. de virib. cordis tracta.1.c.8 2.de An. tex. in tertio de partibus animal.ca.4 Ratio Themiſtij ibidem. ratio Themi. ibidẽ

Vtrũ, quia capite minimo eſt, ſcilicet ad ſui corporis proportionẽ? vt Philoſopho videtur in Problematibus. An quia natura perfectiſsima eſt, & ob eam rẽ virtutũ habitus in eo conſpectiores cõtinentur? An quia ſolius homĩs ſanguis tenuiſſimus eſt, ac mũdiſsimus. Sanguis quippe naturæ cauſa eſt, cur permulta animalibus eueniant, tum per mores, tum etiam per ſenſum: ratio eſt, materia enim totius corporis eſt. Quippe cùm alimentũ materia ſit, ſanguis autem vltimũ alimentum habeatur: facit igitur, vt plurimum differentiæ exiſtat, ſi calidus, aut frigidus ſit, ſi tenuis, aut craſſus, ſi turbulentus, aut nitidus. An quia ex ſui conſtitutione perfectiſsimum obtinet ſenſum tactus? quod experimẽto cõprobatur in ipſis hominibus. Quippe qui molles obtinent carnes, acumen & acrimoniã ingenij poſsident: quorũ verò craſsior ac durior fuerit cutis, hebetudinẽ & tarditatem. Quapropter hominis tẽperatura maximè ad prudentiam ſapientiámq; videtur idonea fortè, ratione: quod in molli corpore primus maternúſq; ſpiritus animæ facilius funditur

ditur, & libentius expeditiúſq; diſcurrit: cõtra durities & craſsitudo obturat oppilatúrq; , & ergo repagulo ſunt, ne purus & liquidus tranſmittatur. Etenim omnibus ſua cuiq; portio ſpiritus,ad functionem & miniſterium tributa eſt:quocirca fieri contrà,vt à prima anima,qui preciſi abiunctique videantur.

XXIIII.

Quam ob cauſam mulieris ingenium,in bonis ineptum,in malis verò promptiſſimum eſt?

Quod & Euripides in Medæa ſentire videtur.

Καὶ τεφύκαμεν γυναῖκες, εἰς μὲν ἐσθλὰ ἀμηχανώταται, κακῶν δὲ πάντων σοφώταται.

An propter priuationem,quæ cum ſui natura videtur eſſe connexa? Nam ,vt Philoſopho datur cernere , Fœmina eſt, qui mas læſus:Priuationis verò ea conditio eſt, vt ſemper malum moliatur,atq; perniciem machinetur.

2. de generatione Animal. c. 3. & 7. 1. Phyſicæ conſultationis tex. 8.

XXV.

Quamobrem aiunt , primum mulieris conſilium fore eligendum?

Vtrũ,quia queadmodũ in rebus ratione carentibus,cernimus,à ſuperiore Autore, in ꝓprios fines dirigi earũ actiones

&

& motus? Namque veriſsimũ puto, quòd dicitur prouidentiam fuiſſe, quæ & turpi, deſiderium honeſtatis, & egenti opulentiæ, quantum ſit ſatis iniecerit. Sic & mulieris intellectus, & ſi boni veríq; rationem non capiat, ad talia tãtùm capeſcenda, à certa veritate plerunque dirigitur. Conſilia verò, quæ propria indagine ipſa molitur, tanquam inualida, & quàm pluribus erroribus infecta relinquenda eſſe conſpiciuntur.

XXVI.

Cur mulieres corporis cultu magis delectantur, quàm viri?

An quia mulierum natura imperfecta eſt, quo fit, vt ſuæ conditionis defectum, artis beneficio ſupplere contendãt, atq; nitãtur? Natura ſiquidem comparatum eſt, vt turpe, pulchrum & honeſtum appetat & proſequatur. An quia mentis decore carentes, corporis ornamento prorſus vacare coguntur?

XXVII.

Propter quid rarò longus ſapiens eſt?

Vtrũ quia corporis prolixitas ex exceſſu caloris, humiditatíſq; exuberantia proficiſcitur: atqui vt ſapientibus videtur complementum & perfectio, atq; valentia ad noſtras perficiendas operationes, nõ niſi

multa

multa ſiccitate perficitur, quæ aſsiduè progreditur, donec nos inducat ad interitum noſtri. Siquidem corporis conſtitutio, à ſui primordio ab vltima humiditate profluxit. Caloris inſuper excellẽtia authoritate Philoſophi tranquillitatem mentis, iudiciúmque peruertit.

XXVIII.

Quam ob cauſam multitudo Principum mala? Quod & homerus ſentit.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔσω, εἷς βασιλεύς.

Vtrum quia vbicunq; fieri poteſt, vnũ eſſe quàm plura melius eſt, vt Philoſophi fert ſententia? An quia ſi imperium in tyrannidem tranſeat, ac cõuertatur, ſatius eſt vnius quàm pluriũ ſubire iugum? An quia ad commune Reipublicæ commodum, rara imperantium multitudo reſpicere conſueuit? Quo fit, vt vno diſſentiente maximũ vniuerſitati immineat malum. Facilius quippe eſt vnum, quàm plures ab bonũ diſponi. In principatu enim multorum, non deſunt inuidiæ, iurgia, contentiones, rixæ. Proinde cùm experimento conprobatum ſit regnum nõ capere duos, quàm veriſsimè illud Ariſtoteles enunciauit: Multitudo Principum *12. priori* pra

Philoſophiæ,in fine. praua.vnus ergo ſit Princeps.

XXIX

Cur cum cæteris animalibus cor in medio ſit pectore,homini verò ſolùm paulo vergit ad leuã?

3.de par. aña, ca.4 Vtrum vt eius partis refrigerationem moderetur,atque compenſet? Omnium enim animalium,vt Ariſtoteli placet,maximè homo refrigeratam habet partem ſiniſtram.An,vt medicis videtur,vt hepati magis cederet? quòd in parte dextra collocatum eſt.

XXX.

1.Phiſicorum.18. *Quam ob cauſam mulier virum,qui eam deflorauerit,præcipuo amore proſequitur?*

Vtrum quia,quẽadmodũ materia formã, ſic fœmina marẽ appetit? An ob verecundiã? Nam, vt diuino libuit Platoni, *Plato in Sympoſio* Verecundia amorem proſequitur. Rationabile eſt,vt illum,qui ſui pudoris vincula relaxauit, vehementer admiretur & amet. An quia præcipuæ delectationis initium,maximam alterationem inducit in toto, qua poteſtates animæ maximè oblectantur,& ei immobiliter adhærent & acquieſcunt? Quapropter Heſiodus, Puellam vxorem ducere præcepit. *Auerroi.2.Cœli.Cõ 42.et 2.cap. de*

XXXI.

Quamobrem noctes plenilunij calidiores ſunt,cum Mathematicorum ſententia,Luna frigida

gida ſit natura?

An quia Peripateticorum autoritas præferenda eſt, aſſerentiũ, Lumen quodlibet calefacere, quatenus reflectitur.

Subſtantia orbis, & philoſop. 4. de par. anima, ca. 5.

XXXII.

Cur noctes autũnales frigidiores ſunt vernis?

Vtrum quia tunc tẽporis aër maximè rarus eſt? Rarefacta autem corpora, maximè diſpoſita ſunt, vt quàm citiſsimè calefiant & refrigeſcant. Quod & in aqua eſt facilé cernere: nam qui circa Pontum ſunt, ad piſcium venationes, glacies, aqua calida decidentes, circunfundunt calamis, ea ſiquidẽ ratione, quia citius concreſcit. Vtuntur enim glacie, quaſi plumbo, vt calami conſiſtant. Nam, vt Philoſopho videtur, maximè confert ad celeritatẽ concretionis, prçcalefactã eſſe aquam.

XXXIII.

Cur corpora Autumno magis læduntur à frigore, quam Vere?

An quia Vere aſſueta frigiditati corpora, ad caliditatem accedunt? quare naturalis, & non ſubitaneus eſt motus. Autumno autem, à calore ad frigus, nulla aſſuefactione, aut medio interpoſito, properant, quare neceſſe eſt ea proferri. Natura autem ſubitaneas mutationes nõ patitur, ſicut Galenus ſentire videtur.

Tertiæ Periti artis.

XXXIIII.

Cur homines piloſi, maximè ſunt ad libidinem prompti ac procliues?

Vtrum quia in his maxima copia excrementi eſſe præſumitur & ſeminis, vt philoſopho videtur?

XXXV.

4. de Generа. animalium, cap. 5. *Cur homines, qui paruum caput obtinent, naturaliter ſunt iracundi?*

An quia paruo exiſtente capite, cerebro, cordis caliditas, propter oppoſitionem contrariæ qualitatis, debitò modò non poteſt refrigerari? Atqui ira ex ſanguinis ebullitione circa cor, propter deſiderium rei contriſtantis contingit.

XXXVI.

Quam ob cauſam, vbi homo minxit, è veſtigio comprimit anum?

An quia ſtatim aër ad replendum vacuum proficiſcitur? Quare aëris frigiditate membra alterari, & inhorreſcere neceſſe eſt.

XXXVII.

Quam ob rem nonnulli ex triſtitia perierunt, quidam verò ex gaudio, ex ira verò nulli?

Ariſ. li. de Morte & vita. An quia gaudium, intima viſcera prorſus refrigerat? Triſtitia verò interiora extinguit & ſuffocat, exteriora frigefacit? Calore verò manente, ſtat vita, natura

tura: vt Philoſopho datur cernere, Permanſio animæ in calido naturali, vita eſſe dicitur.

XXXVIII.

Cur pubeſcentibus, dum ſemen ferre incipiunt, vox immutatur?

Vtrum quia cor (vt ſolertiſsimus Naturę rimator Ariſtoteles ſentit, quicquid Medicis videatur) ſanguinis, & venarum principium eſt: quò fit, cùm in parte ſuperiori vocatum ſit ſeminalis excrementi mutatio, hîc primùm innoteſcere neceſſe ſit. Ex quo fit, vt etiam voces cùm marium, tum fœminarum immutentur, dum ſemen ferre incipiunt. *De Part. animaliū cap. 3. & 5. de generat. animal. ca. 7*

XXXIX.

Cur lebetis pleni aqua feruescente, fundum frigidum eſt?

An quia calidi vapores ſurſum tendunt? Quare cùm ſuperiores calefiunt, fundum etiam interea frigiditate aquæ contiguæ frigeſit.

XL.

Cur grana, quæ æſtiuo tēpore formicæ in horreis reponunt, corroſa vna ex parte reperiuntur.

Vtrum quia à natura diriguntur, vt particulam primam, in qua virtus ſeminaria cōſtituta eſt, abſumant ne pullulētur. Hercules. Illic geminātibus propriis

laboribus, fraudarentur alimento, priuatu neceſſario.

XLI.

Quam ob cauſam matres ardentius amant filios, quàm patres?

9 Ethic. cap. 8. Vtrum quia magis elaborauerunt? An propter maiorem certitudinem, quam habent de ipſis? vt Ariſtoteles.

XLII.

Quam ob cauſam pater non æquè amatur à filio, quemadmodum filius à patre?

Vtrum quia, vt ſapientibus videtur, amor non retrocedit, ſed aſsiduè ad vlteriora progreditur? quandoquidem amorem natura viuentibus inſeruit, vt ſpecies ipſa perſeueret: quo fit vt naturale deſiderium, neglectis prioribus, ſemper futura reſpiciat.

An quia, vt Philoſopho videtur, pater habet aliquid ſui in filio: filius nihil ſui in patre repoſuit?

XLIII.

Cur materia ad filij productionem actiuè non concurrente, ſecundum ſententiam Ariſtotelis, filij ex maiore parte potius matris eſſigiem præ ſe ferunt, quàm patris?

Vtrũ quia omnes ſimilitudines, quę in humana natura vel ſpecie continẽtur poteſtate & virtute in ſemine patris ſunt? Quo

Quo fit, vt plerunque filius neutri aſsimiletur, ſed auo vel proauo, quandóque vero nulli ex eorum familia ſimilis eſt fœtus.

An quia ex forti imaginatione hoc prouenit? Tales enim vehementi admodum amore vxores proſequi conſueuerunt. Nam, vt Auicennæ fert opinio, contingit plerunq; corpus ab effectibus, animalibus immutari: valdè enim admodum imprimunt res naturales. Quemadmodum euenit, vt puer illum præ ſe ferat, cuius effigies fuerit præconcepta in ipſo concubitu mulieris & viri. Et huic ſententiæ vulgares qui rerum cauſas & habitudines non capiunt, minimè acquieſcunt: ſapientes verò illi aſſentiunt, tanquam poſsibilia continenti. Et proinde euenit, vt ſanguis ad exteriora moueatur, & profluat in eo, qui rubeas res maximè quadam applicatione animi, coniectat & conſpicit. Eodémque modo dentium ſtupor cõtingit, dum aliquem, rem acritudine participantem comedere cernimus. Et plerunque membra eadem in nobis languent, cùm aliquem dolere in talibus intuemur. Sæpe etiam noſtri corporis conſtitutio immutatur, propter timoris exceſſum.

Auicẽ. in 2. Sen. primi, c. 24.

XLIIII.

Quamobrem aſini, vt in prouerbio eſt, agiliores in prima ætate eſſe dicuntur?

Vtrum quia eorum natura & conſtitutione exiſtẽte melãcholica ab ætate, contrariarum qualitatum compenſatione, neceſſe eſt tẽperiẽ prouenire? Melancholica ſiquidem natura frigida eſt & ſicca, pueri autẽ calida & humida. Hoc etiam in pueris videmus melancholicis quippe qui in pueritia ingenio maximè pollent, & ante expectatum ſapientia & prudentia fulgent, vt indiſcriminatim, quicquid lubet, in poſterum de eis ſperare tibi polliceri valeas: quorũ tamen ingenia in ætatis progreſſu marceſcũt. Quare quàm ſcitè & eleganter elogium illud apud græcos emanauit: Eſto malus, vt viuas: talium namq; natura quàm breuiſsima eſt.

XLV.

Cur in ponto & in Scythia non ſunt aſini?

An quia maximè frigoris impatiens eſt eorum natura, vt Philoſopho placet?

De Natura aĩaliũ li. 8. cap. 25. & 3. de Generat. animalium cap. 6.

XLVI.

Cur clericorum & mulierum auariſſimum genus eſt?

Vtrũ quia virtutis habitus ex frequentibus actionibus proficiſcitur? Cùm igitur clerici filiis vxoréq; careãt, ſuas eroga

re di

re diuitias nulla neceſsitaté cogũtur, interea accipere ac congregare aſſueſcunt, ſicq; auari euadũt. Nam, vt Philoſophus aſſerit, Quales ſunt actus vniuſcuiuſq;, talis tandem & ipſe euadit. Mulierum autem natura, vt ſæpe diximus, imperfecta eſt, proinde ſibi ad plenum ſatisfacere impoſsibile eſſe autumant. Quare congregant & retinent, vt ſuæ indigentię eo modo quo poſſunt occurrant: & quod natura illis non tribuit, arte & induſtria aſſequi enituntur. Eadem, vt puto, ratione euenit, vt ſenio confecti auaritiæ ſtudeant. Aetatis nanq; & naturæ deſtituti auxiliis, fortunæ bonis inhiare proponunt, vt per ea defectibus ſubueniant.

XLVII.

Cur in bello potius, quàm extrà vulnerati minus dolent?

Vtrum quia virtutes animæ, ad aliam partẽ tendunt? Nam, vt philoſopho videtur, ad alia fortiter intẽti, delata ſub oculis non videmus. An propter iram, quæ, vt ſapientibus videtur, tam interiora, quàm exteriora membra calefacit? Calore autem anima (vt Ariſtoteles inquit) omnia operatur, quare contingit iratum ex illato vulnere tardius refrigeſcere: indéq; euenit, vt minus & tardius doleat.

In lib. de Senſu et ſenſibili. 2 de Anim. textu. 41. & 130.

XLVIII.

Quam ob cauſam ſi Solis aut Lunæ, contingit deliquium, admiratur: cùm autem ex ſeminibus plantæ aut animalia progignantur minimè?

Auicenna de viribus cordis, textu. 1. cap. vlti. & Boet. 4. De Conſolatione. titul. 5.

Vtrum quia à rebus conſuetis admiratio cadit, vt ſapientibus videtur, & negligit anima de ipſis inquirere veritatem? Quod autem rarò euenit, excitat admirationem, & inducit intellectum ad inquirendum & perſcrutandum cauſas eius.

XLIX.

Quam ob cauſam ex ſeminis diuturna retentione, capitis grauedo, & memoriæ hebetudo, & cogitatiuæ mala diſpoſitio contingit?

Vtrum quia, cerebrum ex ſeminis exuberantia grauet & impediat? An quia ſemen diu retentum mala & venenoſa efficitur qualitate? quo fit, vt vaporatio eius ad caput, lædat nimis.

L.

Propter quàm cauſam clerici & monachi mortem præ aliis ægrè ferunt, ac perhorreſcunt?

Vtrum quia natura earum frigidi cordis extat, & melancholica eſt? An quia prorſus funditúſque ſe interire animaduertunt: quandoquidem nec in propria, nec in poſterum natura conſiſtunt, vbi ex vita migrauerint?

L I.

Cur cùm plantæ nutriantur, & à qualibet digeſtione aliqua ſuperfluitas decidatur, nullum eſt tamen in eis cernere excrementum?

Vtrum quia terra eius, quæ calore perinde ac vere vtitur propriis? Nanque radicibus alimentum iam ex terra confectum hauriunt: ideo in ſtirpibus contrahi minimè ſolet.

L I I.

Cur plantæ, quæ frondes amiſerint, denuò recipiunt pilos: & animalia pennas, quas amiſerint, iterum recipiunt: hominibus autem quibus caluitium contigerit, nunquam capilli redeunt?

Vtrum quia anni tempora, illius corporis mutationem afferunt, ita vt primò temporũ mutatione vicißitudo gignendi amittendíque ſequatur? Vt animalia pennas, poſt vt plantæ frondes, ſi pilos dimittant, recipiant, hominibus verò caluitium per ætatem euenit. Aetatibus verò reuerſionem natura non tribuit.

Cur æſtas omnes ægritudines terminat?

Vtrum quia, vt Auicennæ videtur, ſi virtus & natura conſtiterit, inueniet aërem reſolutioni & digeſtioni, & expulſioni promptiſsimum: ſi verò proſtrata

fuerit, calor continentis magis ipſam proſternet? laxat enim corpora debilia, quapropter ægro pernicies aduenict & interitus.

LIIII.

Quam ob rem æſtate, ſi quis manus in aquam adiciat, magis refrigeſcat aqua mota quàm quieſcente?

Vtrum quia particulæ aquæ manum contingentes, à calore manus calefiunt? Siquidem omne agens in materia cum patiente communicans, in agendo rurſum patitur: mota autem aqua, neceſſe eſt patefactas particulas ſegregari, aliáſq; frigidiores ſuccedere.

LV.

Cur nonnulli malæ habitudinis conſtitutionis plerunq; diutius viuunt, aliis ſanguineam aut meliorem naturam habentibus?

Vtrum propter regiminis peruerſum ordinem? Aut melius reſpondebo, diſpoſitiones in eis latentes, diuerſas eſſe. Infinitus quippe eſt, vt Auerroi videtur, elementorum numerus in naturæ ſuppoſitis, quoniam præter naturæ autorem, intellectus non poteſt capere.

LVI.

Cur medicorum ſententia, ſuffocatio matricis, quæ ex contentione ſeminis contingit, ſæuior

ſæuior eſt illa, quæ ex retentione menſtrui ex cre menti prouenit?

Vtrum quia quãtò aliquo excrementũ perfectius eſt dum in ſua naturali diſpoſitione cõſiſtit, tãtò cæteris deterius redditur, dũ ab ea remouetur, & ad cõtrariam qualitatẽ permutatur? Quod in aceto etiã eſt cernere; quippe quo melius eſt vinũ, quod acceſsit, eò acetum eſt acutius. Eadem ratione euenit, vt qui ſe inuicem nimis amauerint, occurrente diſcordia, maiori odio ſe proſequantur.

LVII.

Cur nauigantibus, terra & res quæ quieſcunt, mobiles videntur?

Vtrum quia viſionis ſenſorium, mota naui, neceſſe eſt per accidens moueri? Quo fit vt ſenſibilium ſimilitudines recipiantur cum motu.

LVIII.

Quare ſenſus viſus præ cæteris diligimus?

An quia, (vt inquit Ariſtoteles) rerum differentias nobis oſtendit? An quia eius cognitio magis quàm cæterorum à materia ſeiuncta eſt? An quia amoris præcipua (vis, vt diuinus inquit Plato) in eo conſtituta eſt.

LIX.

Cur cùm ſenſu viſus baculus in aqua factus

appareat

appareat, non tamen ſic iudicamus?

Vtrum quia viſum errare comprehendimus ſenſu tactus? An quia non ſecundum eandem potentiam iudicamus, per quam phantaſmata fiunt? Signum autem, quia Sol pedalis videtur: & per digitorum permutationem, vnus duo videtur, attamen non aſſentimur duo eſſe.

L X.

Cur volentes aliquid à remotis intueri, manum ſupra viſionis ſenſorium admouent?

An quia motus nō interpellantur, ſed à longè directi ſenſoriū ſubeunt integri?

Eadē ratione, vt Philoſophus ſentit, Animalia quæ prominentibus ſunt oculis, procul cernere nequeunt, quæ cōtrà, intus, in cauo oculos habent poſitos, longè aſpicere poſſunt: quoniā motus in vaſtis nō diſsipatur, ſed recto tramite meat.

L X I.

Quam ob cauſam quidam à remotis vident aliqua obiectá, quæ ſi propinqua fuerint, intueri non poſſunt?

Vtrum quia res viſibiles non vidētur, niſi mediante aëre lucido? Oculi verò imbecilles maiori copia luminis indigent, quàm oculi bene diſpoſiti. Obiecto autē procul poſito à viſionis ſenſorio, in ipſo interſtitio plus luminis intercipitur.

Aut

Aut quia motus qui à ſenſibili remoto ad ſenſum debilem proficiſcitur, debilis eſt, quem ſenſus ſuſtinere poteſt: qui autem de propinquis viſibilibus cauſatur, fortis eſt, quem viſus debilis pati nequit. Quod in decrepitis eſt cernere, quippe qui propter viſus imbecillitatem, à remotis vident, & tenues literas in Solis lumine legere poſſunt, qui tamen à propinqua diſtantia, in lumine candelæ aut Lunæ legere aut videre nequeunt.

LXII.

Cur quidam propinqua ſenſibilia vident, remota autem videre nequeunt?

Vtrum propter viſus imbecillitatem? quippe in talibus videndi facultas debilis eſt: & non vnita, quo fit vt indigeat forti motu, vt contingit illis, quorum oculi ſunt valdè eminentes: qui, vt dictum eſt, procul cernere nequeunt.

LXIII.

Cur volentes directè ſagittas emittere, comprimunt oculum?

Vtrum quia virtus viſibilis, tunc ex vnione ſpecies magis vnita redditur: quo fit, vt ad ſuas actiones promptior reddatur, atque potentior?

LXIIII.

Quam ob rem qui diu in tenebris verſati

ſunt

ſunt, ſi repente maximo ſplendori occurrant obcæcantur?

Vtrum quia ſapientum conſenſu natura ſubitaneas mutationes non tolerat? Aut quia viſibilis ſpiritus in talibus paucus eſt, qui gaudens ſuo ſimili, dum lumini obeat, diſſoluitur? Aut quia iſti propter luminis deſiderium, quo longo tempore caruerant, aſpectum rerum viſibilium & luminis diu proſequuntur? Quo fit, vt virtus proſtrata amplius debilitetur: quod etiam in illis, qui famem longo tempore perpeſsi ſunt, euenit: quippe qui cibum magna cum auiditate capiunt, etiam plus cibi aſſumunt, quàm virtus eorum digerere poſsit: quo fit, vt multi hac de cauſa depereant.

L X V.

Quã ob rẽ obtuſe videntes, paruas minutáſq; literas ſcribere conſueuerunt? Mirũ enim eſt, vt qui obtuſi ſunt oculis, rẽ faciat quam eorũ facere intereſt; qui acumine valeant oculorum.

Vtrum quia proximè poſita, magna eſſe videtur, illi autem oculis proximè admotis ſcribere ſolent? An quia cõtractis palpebris ſcribant: Fit enim pro imbecillitate, vt ſi laxatis diductíſque oculis ſcribant, aſpectus diſtractus paſſúſque hebeſcat, ſi adductis & cõniuentibus in vni-

uerſum deprõptus acutius videat. Quòd tamen angulũ informat exiguum, efficit neceſſariò, vt exiguæ litere ſcribantur.

LXVI.

Quamobrem ſi quis nocturno tempore propè tranſeat, & oculos admoueat, lõgius videt, quàm ſi manſerit erectus?

Vtrum quia perſpicuum terminatũ, & ſi minus luminis capiat nõ errãte, diutius tamen illud retinet, quod per aliquam diſtantiam illuminare poteſt, ſicque viſui confert ad videndum? *Alber. Magnus 2. de Anima, tracta. 3. ca. 4.*

An quia lumen, quod ex ſtellis in aëre eſt diffuſum, reflectitur à terra reflexione imbecilli, & ſic diſtantiam aëris terram ambientis illuſtrat.

An quia obſcùri vapores, aërẽ obtenebrantes, non prope terrã, ſed in aëre remotiori ſupernatãt, quo fit vt in aëre plus viſum impediant, quàm per terram?

LXVII.

Propterquid, qui malum aliquod operantur, oculis & vultu diſsimulare nequeunt? quod & poëta ſentit.

Heu quàm difficile eſt, crimen non prodere vultu?

Vtrum quia, vt Palæmoni & Phyſioni videtur, oculus eſt nuncius cordis, ſicut animæ ſpeculum, in quo omnia refulgẽt

&

& emicant?

Quinto de Generat. animalium cap. 2. An quia corporis particula infirmiſſima, & laxior, refertáque meatibus eſt? Quo fit, vt omnis alteratio quæ ex corde exordium ſumpſerit: quod, vt Peripateticis videtur, omnis ſenſationis motus atq; cogitationis principium eſt: ad oculos illico proficiſcatur.

L X V I I I.

Quamobrem oſcitantes, aut ſpiritum reddentes, accipientéſve, minus audiunt?

Vtrum quia extremum ſenſorij auditus, ad partem ſpiritalẽ terminatur? quo fit, vt quatiatur, moueatúrq; vna cum ſpiritali inſtrumento, quoties illud ſpiritũ *Par. 11. primo, Proble. 2* mouet: mouetur enim cùm mouet. An quia multus ſpiritus inter oſcitandũ, aures etiam intrinſecus ſubit, vt motio vel ſenſus percipi poſsit, quá trudit ad aures maximéq; poſt ſummũ? Strepitus autem vel aër, vel aëris affectio eſt, igitur cũ interiore remittitur, exteriori illi occurrẽti efficitur, vt motus interioris ſtrepitus, motum exterioris retorqueat atq; offuſcet.

L X I X.

Cur nihil ſuæ generationis & corruptionis, ipſum poteſt eſſe ſui cauſa?

An quia perſiſtere oportet ei quod mouetur, & generans ei quod generatur: aliquod

aliquod autem prius ſeipſo eſſe impoſsibile eſt?

LXX.

Cur mulierum corpora laxata ſunt & mollia, piliſque careütia, & minora corporibus maritorum?

Vtrum quia fluxus menſtrui excremēti? Nanq; cũ illo ſuperfluitates ex quibus pili naſcuntur, profluunt, & ex quibus caro & corporis affectus repleri poſſent, quare etiam corpora minora obtinent. Inde etiam proficiſcitur, vt earum venæ latentiores ſint, quàm in maribus.

LXXI.

Cur dum aliquid horrendum cogitamus, terrore concutimur?

Vtrum quia cogitatio & intelligentia rerum, virtutem atque valentiam obtinet? Nam (vt inquit Plato) rationes vtiq; cum iis rebus quas exprimunt, cogitationem quandam habere videntur. Species ſiquidem calidi aut frigidi aut rei delectabilis vel conſtriſtantis, talis exiſtit, qualis natura rerum, ſicut Philoſophi protulit ſententia. *In lib. de morib. animaliũ.*

An quia ad compreheſionem alicuius horrendi, reuocatio caloris ad interiora conſequitur: quo fit, vt partes exteriores frigeſiant, & tremore quatiantur?

LXXII.

Cur mare in ſua natiuitate primò caput emittant, fœminæ verò pedes?

Vtrum quia partes in maribus ſuperiores, maiores ſunt: in mulieribus autem inferiores? Natura ſiquidem marium calida eſt: calidi verò eſt, ſuperiora mouere. Quo fit, vt ſuperiora in maribus maiora ſint. Mulierum verò natura frigida: & frigidum ad inferiora tendit. Quo fit, vt inferiora mulierũ maiora & grauiora ſint, & ideo grauantibus magis partibus tendunt ad lucem.

LXXIII.

Cur mulierum multitudo ſub aliquo duce ſine tumultu duci non poteſt?

6. de Natura animal. c. 19. An quia natura earum inſtabilis eſt? Eadem ſiquidem ratione Philoſophus aſſeruit paſtores capris non inſtituere ducem: quippe quia earum natura non ſtabilis, ſed lubrica atque mobilis eſt. An quia mulier natura garrula eſt, & maledicentior, & mordatior: quærula præterea, anxia, & magis deſperans, quàm vir atq; imprudentior & mendacior? *6. de Natura animalium cap. 2.*

LXXIIII.

Quamobrem raphanus digeſtioni, aliarúmque rerum maximè confert, cùm tamen ipſe indigeſtus remaneat?

Vtrum

Vtrum quia ſubſtantia eius, ex diſſormibus partibus conſtat? Sunt nanq; in eo particulæ quædã tenues digerendis cibis ſatis accommodatæ, quibus reſolutis remanent particulæ denſæ, quæ actionem caloris digerentis ſubterfugiunt.

L X X V.

Quam ob cauſam campana ſonante, ſi baculo aut clauo quieſcente tangatur, ſæpe frangitur?

Vtrum quia tunc quidam tremulus motus in ea gignitur? quo fit, vt omnes eius partes extra naturalem poſitionem conſtituantur: quem motum momento deperdere impoſsibile eſt. Admoto igitur impedimento, particulę extra propriũ ſitum manenti, duorum alterũ neceſſe eſt contingat: vel quod motus momẽto diſpereat, vel quod pars illa cedat per ſui fracturam. Primum autem fieri non poteſt, quapropter neceſſariò aliud ſequitur.

L X X V I.

Cur citoniæ ante cibum ventrem comprimunt, poſt cibum verò ſoluunt?

Vtrum quia ſui ſtipatione infirmum ſtomachi orificium claudunt obturántque? Quapropter ante cibum aſſumpta, ventris profluuium coniungunt ſtringúntque: ſi verò poſt cibum occurrant, partes ſuperiores ventris eadem ſti-

patione comprimunt:quo fit,vt partium ſuperiorum comprehenſione totus cibus extrudatur & profluat:idẽ etiam in conſimilibus fructibus euenit.

LXXVII.

Cur ſcindentes ligna facilius ſcindunt ſecundum ſemitam longitudinis, quàm ex tranſuerſo?

An quia in ligno aliquę particulæ oblõgæ intenduntur?quemadmodum villi in animalibus, quæ per directum progrediuntur: quo fit vt in ſciſsione ipſa vna pars aliam ſibi propinquam trahat.

LXXVIII.

Cur haſta percuſſa ex vno extremo faciliùs peruenit ſonus ad aurem alicuius in alio extremo directè conſtituti, quàm ad aurem alterius magis propinqui,hoc percuſſo à latere exiſtentis?

Vtrum quia, vt dictum eſt, in ligno meatus quidam oblongi ſunt per directum extenſi, & aëre replentur: illi autem ex tranſuerſo, aut à latere non progrediuntur? Quapropter percuſſa haſta aut trabe in vno extremo,aër in prędictis meatibus latitans recipit ſonum.Cùm autem liberius exire nequeat ſonus, facilè defertur ad aurem in alio extremo conſtitutam è directo:à latere autem meatus illi non progrediuntur: quare ſonus ille

modò

modò percipi nequit ita diſtinctè.

LXXIX.

Propter quam cauſam tempeſtate noſtra non ſunt viri in vnaquaq; facultate celeberrimi?

An quia, vt ſapientibus videtur natura hominum diminuta & imbecillis eſt & vt Solino videtur, corrupta ſucceſsiue, noſtri proles temporis per naſcentium detrimenta? An quia à principibus viri virtute præditi paruipenduntur: virtutis autem ſublato præmio, nullus eſt qui virtutem amplectatur? An aliter reſpondebo mundum qualibet ætate perfectum eſſe, nullûmque eſſe momentum, quo hîc, quæ ád ſui decorem, perfectionem, atque integritatem attinẽt, careat? Non enim totius habitabilis terræ perfectio nobis innoteſcit. An ita naturá comparatum eſt, vt ſemper poſterius de ſuo tempore conqueratur?

LXXX.

Pr pter quid apud principes adulatorum plurimum valet authorita ?

Vtrum quia, vt Plutarchus retulit autoritate Platonis, ſeipſos diligũt? Nimius enimuerò & immoderatus ſuiipſius amor adulatores admittit, illíſque cedere cogitur. An quia, vt noſtra fert ſententia, carent lumine mentis? Nam & in volu-

crum &cœleſtium genere, animalia ſunt quæ propter ſuæ naturæ prauitates, fœtidis gaudent, quorum etiam intuitum dies excæcat, nox illuſtrat.

LXXXI.

Cur philoſophi noſtræ tempeſtatis, magna ex parte ſunt deprauatis moribus?

Vtrum quia vilipendio ſunt principibus? Aut, vt ratio videtur, quapropter philoſophiam ipſam falſis criminationibus proſequuntur, credentes ſe talia præmia referre, quia philoſophiæ fuerũt obſequuti: quare à virtute ad vitia deficere cõpelluntur? An fortè quia errore ducti, credunt totam philoſophiæ veſtem ſibi vendicaſſe, arreptis quibuſdam ab ea pãniculis? Quare à nobis rectius ſophiſtæ quàm philoſophi nuncupantur? Hercules. Philoſophorum intereſt, infracto animo eſſe in vtraq; fortuna. Malè quippe philoſophantur, qui philoſophiæ deditì ſunt, vt à principibus honorentur: & eorum deſiderium non à natura dirigitur, ſed errore & impetu falſæ credulitatis impellitur.

Cur irati in principio expalleſcunt, poſtea à verò rubent?

An quia ex appetitu vindictæ propter rem contriſtantem, calor & ſanguis ad

præcordia reuocantur: quare neceſſe eſt partes exteriores palleſcere? Vbi verò decreuerunt executioni mandare quòd appetunt, calor etiam ſanguinis ad partes exteriores progreditur: quare ab eis tunc maximè timendum atque cauendum eſt.

LXXXIII.

Cur habentes raros dentes & paucos ſunt breuioris vitæ?

Vtrum quia argumento ſunt generationis primordia fuiſſe debilia? nanq; ſi informatiua virtus cõſtitiſſet, & materia fuiſſet obdiens, talis raritas minimè in dẽtibus appareret. An indiciũ eſt hoc, dẽſum eſſe os capitis, quo cerebrum inualidum eſt: quare minus ſit ſpirationibus opportunũ, ita vt celeriter putreat, vt quod ſua natura humidum ſit? Nàm & cætera, cùm non mouentur atque exhalant, facilè corrumpuntur. Quo etiã fit, vt homo capite piloſo maximè ſit, & diutius quàm fœmina viuat, futurarum ſui capitis beneficio. An quia cibum malè conterũt? Cibi autem illa minutatim diuiſio facit, vt calor faciliùs conficiendo expediat.

LXXXIIII.

Cur ſerpentes ſplene & teſtibus carent?

Vtrum quia cruribus carent, idcirco

ſplene carent:teſtibus verò,ob ſui corporis longitudinem?

L X X X V.

Cur ſerpentes præ cæteris eiuſdem generis animantibus, caput vertere aduerſum, reliquo quieſcente corpore, valent?

An quia inſectorum modo, ſtructura volubili conſtant, & vertebras cartilaginoſas & flexibiles habent? Euenit igitur ſerpentibus neceſſariò hac de cauſa. Melius verò vt ita vitare poſsint quæ ab aduerſo noceant:cùm enim prælōgo ſint corpore, & pedibus careant, inepti ſunt ad conuertendum tunc, dum contrà ea quæ à tergo incuruant: nihil enim, vtilitatis eſſet, ſi caput erigere quidem poſſent, iram agere nequirent.

L X X X V I.

Cur chamæleo variis coloribus immutatur, & multiformis efficitur?

De part. animaliū li.4.c.10

Vtrum quia, vt Philoſopho videtur, omnium ouiparorum pedeſtrium tenuiſſimus eſt, quippe qui omnium maximè inopia ſanguinis rigeat? Cauſa ad mores animæ eius referenda eſt: præ nimio nanque metu multiformis efficitur, metus enim eſt, reſtringere per inopiam ſanguinis caloríſque.

LXXXVII.

Quamobrem crura, femora, ſuræq; hominis carnulenta ſunt, cùm cætera animalia non modò viperea, verumetiam quæ cruribus conſtant, vacua carne hæc habeant?

Neruoſa enim, oſculenta, ſpinoſa, rigida. Vtrum quia homo ſolus animalium erectus incedit? Vt igitur facilè ſuſtinere ſuperiora poſſet natura corpulentiam parti ſuperiori dempſit, inferiori addidit. Itaque nares carnoſas fecit, & femora & ſuras.

LXXXVIII.

Cur animalia multum pinguia, citò ſeneſcunt, citóque intereunt?

Vtrum quia parum ſanguinis habent, cum copia ſunt abſumpta ad pinguedinem? Quæ autem parum ſanguinis habent, hæc ad interitum ſunt opportuniora. Interitus quædam ſanguinis inopia eſt, quódque parum poteſt affici, tamen à frigore quolibet, tum à calore facilè poteſt.

LXXXIX.

Cur ſolus animalium homo, erectus incedit?

Vtrum quia natura calidiſsimus eſt? An quia, vt Philoſopho videtur, eius natura atque ſubſtantia diuina eſt? Offi- *2. de Partibus. cũ*

 cium

ment. 7. cium diuini eſt intelligere atque ſapere,
*lib.*4. quod nō facilè eſſet, ſi vaſta corporis moles accederet. Pondus enim tardiorē reddit & mentem & ſenſum communem.

X C.

Cur caro oſſi contigua, ſuauior eſt guſtui?

De part. animaliū cap. 8. Vtrum quia per compenſationem contrarij recipit temperiem? Natura ſiquidem carnis calida & humida eſt, oſſis verò frigida & ſicca eſt. Quare ex extremis contrariis medium prouenire neceſſe eſt.

X C I.

Cur inter comedendum loqui vetitum eſt?

*De Part. animaliū lib.*3 *ca.*3 Vtrum quia ante gulam per quam cibus & potus deuoratur, arteria poſita eſt ad quam ſpiritus ad pulmonem proficiſcitur: hæc autem à cibo vel potu ingrediente infeſtatur? Attamen natura ad hoc mollita eſt minorem linguam ſiue lingulam, quæ arteriam operiret: hæc autem aperitur dum loquitur. Quare cibus in eam facilè ingredi poteſt: quo fit vt ſtrangulationes, tuſſes, facilè inuitentur. An quia locutio cibi debitam impedit contritionem? Quo fit, vt cibus non congruè digeratur.

X C I I.

Propter quid vinum aqua commiſtum, ali-

quo modo citius inebriat?

Vtrum quia aqua citius vinum diſcurrere facit? Eadem ſiquidem ratione muſtum, teſte Auicenna, citius inebriat, quàm vinum: quia pars aquæ ei commiſta ipſum penetrare facit. *In 1. Sen cap. 8.*

XCIII.

Quam ob cauſam magnates, & in maximis dignitatibus conſtituti, plerunque podagræ articulorum doloribus infeſtantur? *Auicena Sen. in 3. ca. de Regimin.*

Vtrum quia diuerſis cibariis ad ſatietatem ventres ingurgitant? Atque medicorum ſententia, nihil deterius eſt, quàm diuerſa cibaria ſimul aſſumere, & poſtea magnam eius, quo comeditur & bibitur, temporis moram in comedendo apponere. Audit enim poſtremo adueniente cibo, primum iam aliquo modo eſſe confectum, quare citius cibationis particulæ confirmitates non retinentis, inde crudi & mali humores oriuntur per articulos decernẽtes. An propter vini puri exuberationem, & ob otium immoderatum exercitiúmque incongruis temporibus factum? An propter venereum vſum intenſum, qui virtutem digeſtiuam maximè proſternit? Hercules. His maximè timendum eſt, vt diuinè Plotinus aſſeruit, ne extirpeſcant, vt & nobis videtur, ne *Galẽ. in 1 Aphor. 28. Comment. & Auicẽna*

etiam

in Sen. 24.trac. 4.c.1. etiam bruta fiant, quandoquidem gulæ & ventri pecudum & ſtirpium more, obnoxij deditíque ſunt.

XCIIII.

Cur ſubita morte occupatur, qui nimia & immoderata craſsitiæ ſunt obſiti, & præſertim in prima ætate?

Galen. 1. Particu. Aphor. cõmen. et Auicẽ. in Sen. 74.trac. 4.cap. 1. Vtrum quia venæ eorũ ſunt anguſtæ? quare à cõpreſsione pinguedinis obturãtur, vt ſpiritus liberè diſcernere non poſſit: quapropter calor innatus extinguit, cùm etiam aëris refrigerationem non capiant. Vnde medicorum ſententia, maximè illis timendum eſt, ne venæ rumpantur, aut calor naturalis ſuffocetur.

XCV.

Cur in corporibus valdè pinguibus phlebotomia difficilis atque ſuſpecta eſt?

4.de Natura Animal.ca. 9. Vtrum quia venas exiles latentioréſq; habent? An quia pingue quodlibet exangue eſt, vt Philoſopho videtur?

XCVI,

2.de Partib. Animalium. cap.7. Cur ſit Ariſtotelis ſententia, ſenſibiles virtutes in corde ſunt conſtitutæ, ex cerebri tamem poſterioris læſione, memorię: ex anterioris verò, imaginatiuæ: ex mediis autem impoſito, cogitatiuæ accidit deprauatio?

Vtrũ quia cerebrũ à natura inſtitutum

eſt

eſt,vt cordis calorẽ refrigeret?quo fit, vt diuerſis ſui partibus, diuerſimodè virtutibus,organis in corde exiſtentibus deſeruiant. Non enim vna & eadem menſura caloris omnis animæ actus profluit.

XCVII.

Cur plerunque contingit, vt filij qui non legitimo thoro concipiuntur, ſolertiores, parentibúſque magis ſimiles progenerentur?

Vtrum quia virtutes animæ parentum ipſo in coitu ſunt vehementer intentæ? Tales enim maximo amore ſe proſequũtur: quare cùm eorum affectus non diſtrahantur, neque fœtus natura variabit: ídque maximè veritatem continet, vbi cum tranquillitate animi copulantur. Nam coëuntibus cum timore & ira ſeu triſtitia, plerunque filij diſsimiles gignuntur.

XCVIII.

Quam ob cauſam, cùm mors natura contingat, hominibus quàm cæteris animalibus terribilior eſt? 2. de Partibus animal. c. 10

Vtrum quia natura hominis, vt Philoſophi fert ſententia, non ſolùm viuendi, ſed etiam bene viuendi rationẽ obtinuit? Solum quippe hominum genus, ex animantibus nobis cognitis, diuinitatis eſt particeps: cæteris autẽ animantibus, ſola viſus

Natural. hiſtoriæ. cap. 4. viſus cura eſt, in quo, vt Plinius inquit, ſponte naturæ benignitas ſufficit, vni quidem vel cunctis præferenda bonis, quod de gloria, de pecunia, ambitione, ſuperq; morte non cogitant. Quare cùm hominum genus nobiliori vita priuetur, dum occidit, grauis & permoleſta ſibi præ cæteris mors eſt. An quia cætera animantia circa præſentia verſantur, ſolus animalium homo futura proſpicit?

X C I X.

Cur ſi mors natura euenit, vltimum terribilium eſſe cenſetur?

Vtrum, vt Philoſopho videtur, quia vltimum eſt, nec quicquam bonum vel malum preterea mortalibus videtur eſſe. An quia inſequimur naturam, quę neceſſitatis eſt origo: non autem naturam formæ, & finis, à qua eſt boni ratio, quam cuncta appetunt? An fortè illis vltimum terribilium mors eſt, quia ita viuere inſtituerunt, vt ſe immortales eſſe cogitarent? An illos maximè terrore quatit, qui prauis moribus vitam peregerunt? At qui virtute vixerunt, illis quippe mors moleſta non eſt, quod etiam Poëta ſenſit.

La morte e fin d'vna pregion oſcura,
Agli animi gentili, agli altri e noia

Ch'anno poſto nel fango ogni lor cura.

An qui violenta & immatura morte occupantur, maximè triſtantur? Quippe qui ſenio confecti interierunt, ſine dolore ferè & terrore moriuntur. Senū quippe natura eſt, ſicut lucerna extinctioni parata. Et, vt diuinus inquit Plato, inter omnia mortis genera, mors quæ natura prouenit, leuiſsima & cum voluptate potius, quàm cum dolore contingit.

C.

Quam ob cauſam cùm homo ſit natura terminus, aliorum comparatione breui vita à natura donatus eſt? de quo etiam Poëta conqueritur?

Viuere cornices multos dicuntur in annos.

Cur nos anguſta conditione ſumus?

Vtrum quia noſtris illis conditoribus de noſtro genere conſultantibus, rerum caducarum perfectio, duratione temporis minimè menſuratur? Accidere enim inanimatorum corpora, multò quàm hominū, ratione prę ſtātiora eſſe. Et, vt Philoſopho datur cernere, præſtat breui tēpore lætari vehementer, quàm longo leuiter. An quia natura de poſsibilibus facit, quòd melius eſt ſemper? Quod fieri autem non potuit, vt humani corporis conſtitutio, & diuturnitati, & animæ ope *De Part. anim. lib. 4. c. 9. et lib. 2. de cœlo. tex. 34.*

operationibus conueniret. Nam ſapientum authoritate, aliud temperamentum requiritur, primò vitæ, & aliud primò, vitæ operibus. Vtrum diuturnioris, ſed deterioris: an breuioris quidam vitæ, ſed melioris efficerent, viſum fuit, vt diuinus inquit Plato, vitam breuem meliorémque diuturniori & deteriori eſſe omnino anteponendam.

C I.

Quamobrem nudum & inermen hominem natura primò genuit?

An quia natura nihil irrationabiliter, neque fruſtra fecit? Cùm autẽ homo prudentiſsimus ſit, rectè plurimis inſtrumentis vti poteſt. Manus autem non eſt vnum inſtrumentum ſed multa. Quare non bene ſentiunt, vt Philoſophus aſſerit, qui inquiunt hominem nobilem, ſed deterrimè omnium animalium cõſtare: nudum enim atque inermem creatum referunt. Cætera animalia tamẽ commune auxilium retinent, ídque nullo pacto permutare poſſunt: at homo pro ſui arbitrio, arma permutare poteſt. Manus enim & vngula, & cornu, & haſta, & enſis, & quiduis aliud genus armorum eſt. Cùm igitur homo intellectu & manu à natura donatus ſit, de ſua nuditate & condi

conditione conqueri non poteſt. An materię nobilitas,ex qua corpus humanum fuit conſtitutum,cornibus aut aliis conſimilibus inſtrumentis non erat idonea?

C I I.

Quæſiuit dominatio veſtra, propter quid vinum poſitum in vaſe conſtituto in aqua, ſalenitro commiſta maximè refrigeſcit?

Dixi cum aliis, hoc fieri per antiperiſtaſin,viam,per quam contrarium à contrario intendi ſolet. Verùm quia, teſte Philoſopho, veritatis cauſa philoſophorum intereſt,nedum aliorũ,verumetiam propria dicta emendare, ſicut mihi datur cernere, iſta ſolutio non ſatisfacit. Nam primo de Genere & corruptione, actio fit meritò contrarietatis. Et tertio Phyſicorum,& nono Metaphyſicæ:omne quod agit,agit in quãtum eſt in actu, & non in quantum eſt in potentia. Et hoc eſt principium per ſe notum, & ab omnibus conceſſum.Manifeſtum eſt autem, quod ſalenitrum non eſt actu calidum. Nam de ſenſibilibus qualitatibus rectus iudex eſt ſenſus tactus:à potentia autem calida, quomodo antiperiſtaſis prouenire poſsit,non video. Ideo aliter dicendum puto, quòd ſalenitrũ eſt actu frigidum,& aqua ibi commiſta, eſt vino

frigidior. Magis autem frigidum minus frigidum magis refrigerat. Medici cauſam afferunt, ſalenitrum eſſe potentia calidum. Comparatio eſt humani corporis nõ abſolutè natura. Reubarbarum bene hominem calefacit, ſed equum frigefacit. Medicina enim eſt de humano corpore, vt de ſubiecto: & ad hoc non aduertebant.

CIII.

Cur pleriſque hominum philoſophia viſa eſt res mirabilis & diuina?

Vtrum quia ſicut corporis medicina, ita vt inquit lucidiſsimus Themiſtius, animæ philoſophia perfectio eſt? An quia philoſophiæ ſtudium noſtrum erga Deum, obſeruantiam pietatémque multum adauget, & tanquam concalefacit? Nam cognitis his, perfectéq; facit Deus in admirationem, commendationémq; ſui, omnium animos atque corda conuertit: hanc autem admirationem propenſa charitas, fides ac ſpes certiſsima conſequuntur. An quia mirabiles quaſdam (vt Philoſophus inquit) voluptates ſui certitudine & ſinceritate parit? An quia nos ſimiles Deo reddit? An quia per eam, (vt Senecæ ſententia tulit) vnus homo contrahitur liber?

Cur

CIIII.

Cur tyranni literatos viros odio proſequuntur?

Vtrum propter morum diſparitatem? Enimuerò ita fortuna tulit, vt ſemper ab improbis moribus laceſsita iniuriis ſapientia fuerit. An quia verentur, ne ſeditionem in ciuitatibus ſua doctrina aut authoritate moliãtur? An quia literis culti, ſæpe eos ſuggillare, & mores eorum taxare conſueuerunt? Nam, vt inquit Plato, poëtæ quippe vim maximam, inter vtranque partem habent, & ad laudandum & vituperandũ. Quare vnuſquiſq; cui fama curæ eſt, maximè ſibi cauere dicitur, ne poëticum hominem infenſum habeat. Quod maximè Minois exilio confirmat: quippe qui cum Homeri & Heſiodi authoritate laudatiſsimus fuerit, cuiuſdam tantùm poëtæ odio fama apud homines increbuit, ipſum rudem durúmq; hominem extitiſſe. Et an quia tyranni plus ſe virtute præditos diuitiis ſuperare credunt, quàm ipſi ab illis, literis, doctrina, ſæpe ſuperantur? Proinde euenit, vt anima quæ mutuam quandam compenſationem, diuinarum literarúmq; paritatem expoſtulat, coniungi ac conciliari non poſsit.

ALEXANDRI APHRODISEI SVPER

nonnullis phyſicis dubitationibus ſolutionum liber, Angelo Politiano interprete.

PRoblematũ alia ſuapte natura credibilia ſunt & nota omníſque ambiguitatis & quæſtionis expertia. Quis enim, quæſo, mentis compos dubitet, cur volatilibus pennas natura ſit elargita? Quiuis enim prudens dixerit fomenti gratia, quaſi veſtimentis primò circũdata: tum ob ſpeciẽ, quemadmodũ greſsiblius quoq; animãtibus dati ſunt villi, ſerpentibus cortices, ſquamæ aquatilibus, aut teſtę, velut iis quę teſtacea nuncupãtur. Cur præterea aliis quidem cornua, aliis autẽ aculeos, aliis acutos vngues aut roſtra, aut eiuſcemodi quippiá tribuerit? Hæc enim omnia, velut agnatis quibuſdã haſtilibus, quo ſeſe ipſa ab injuria tuerẽtur armauit. Cúmq; omnes natura fructus omniáq; ſemina tũ ad generandũ, tum ad genus excipiendũ fabricata forent, corticibus ea, aut corporibus

quibuſdam

quibuſdã mollibus,aut lignũ, aut cutem imitãtibus,cõmuniuit, & quaſi intra ſcriniolũ occuluit,vt rigoris, aut caloris, aut animantiũ etiã quorundã iniuriã deuitarent. In pleríſq; autẽ ne ipſum quidẽ inuolucrũ reliquit inutile,ſed idoneũ cibatui parauit. Plantas verò ipſas frõdibus, cortice, cæteríſq; ſimilibus, pinnarũ, villorúmq; vice cõueſtiuit:vt quas præuiderat immodico frigore aut æſtu offendi poſſe,& labefactari:quin & earũ quaſdã etiã ſpinis quaſi ſpiculis armauit, quibus animantiũ iniuriam propulſarent. Florúmq; varietate partim ad ſpeciem atq; ornatum coronauit:partim vti vice præconum inſtantem fructum paritudinem prẹmonſtrarent. Igitur qui nota hæc dilucidáq; ſibi poſtulãt explicari,ſunt proculdubio mente capti.Qui autem ambigunt an ſit igni inſitus calor,ij tangendi non habent ſenſum. Qui dubitãt vtrum natura ac prouida ratio cõſulat iis rebus quæ oriuntur,& accidũt:quíq; ordinem, motum, poſitum,ductũ,colores,cẹteráq; his ſimilia non credunt, ſupplicio digni ſunt. Hæc itaq; ſuapte natura nota ſunt. Alia rurſus inexplicabilia penitus, ſoli cognita Deo ſcilicet illorum eſſentiæ autori. Nam artifex,qui ſit opus aliquot ſoler

tius machinatus, omnes illius actus tenet cauſas. Qui verò eius operis ſit imperitus, cauſas quoq; ipſas penitus ignorat. Inexplicabiles autem quæſtiones huiuſcemodi ſunt: cur quibus alæ aut plantæ, aut latera titillantur, rident: cúrve nonnullis cùm marmora atteruntur, aut ſecantur, cùm ſtridet ferrum, aut limatur, ipſo cōfeſtim auditu dētes obtorpeſcunt.

Cur dentium ſtuporem, qui è frigidis pomis proueniat, Portulaca tamen quæ & ipſa frigida eſt, ſanat. Neque ſunt contrariorum contraria medicamenta, ſed ſimilia. Aut cur Magnetes lapis ferrum tantùm attrahit, déque eius ſcobe viuificatur: ſuccinum verò tantùm folia arida ac feſtucas aggregat, eíſque adglutinatur. Et Leo ſolùm gallinaceum pauet. Villaris autem gallina edito ouo, feſtucis vndequaque corpus purificat. Coturnices Veratro, quod toxicum homini eſt, veſcuntur, Sturni Cicuta. Scammonia flauam bilem trahit: Colocyntha verò, & Agaricum, & album Veratrum Euphorbiúmque, & cœcus Cnidius pituitam: nigrum autem Veratrum, & Epythymum, nigram bilem. Quibuſdam verò ſedatur venter iis quæ perpurgant: contrà verò iis, quæ ſedant, perpurgantur.

tur. Tum alio alius cibatu magis delectatur, cúmque facilius concoquit. Quis autem ignorat marina Torpedinem, vel per ipſam lineam torporem in corpus adigere? Multum autem, ſi manus contineatur, contra torpedinem valere? Infinita denique huiuſcemodi enumerare poſsim, quæ ſola experientia cognoſcuntur. Quapropter & à Medicis proprietates arcanæ appellantur. Quod enim de horum proprietate affertur, arcanum propemodum eſt ad cauſam afferendam. Prauè enim quidam ſolutiones horum proponunt quamplurimas, quæ inutiles penitus improbabiléſque ſunt. Dicunt enim purgatoria, quæ calidiſsima ſunt humores trahere: quod proculdubio falſum eſt. Oportet enim quodcunque eſſe calidum, idem & purgatorium eſſe. Nunc autem Piper cùm ſit calidum, nòn trahit ſed concoquit, ſolidátque. Eodémque modo & Maſtiche & Aloë. Dicimus itaq; non reciprocari ſermonem. Nam ſi quocunq; aluus ducatur, id habitum quidem calidum, vim autem vacuefaciendi habet: non continuò tamen quicquid eſt calidum, vim quoq; habet ducendæ alui. Dicunt autem & Strutiochamelum ferrum concoquere:

non proprietate quidem aliqua,ſed caliditate: quod profectò abſurdum. Leo nanq; qui hoc animanti calidior eſt, ferrum tamen non coquit. Neq; verò apud medicos tantùm proprietates quædam ſunt,ſed apud philoſophos, item ac grámaticos: vt ea,quæ pathi,hoc eſt affectus appellantur vſibus adnotata. Quocirca de iis duntaxat quærendú, quæ medium quendam locum obtinent: neq; ad cognoſcendum ancipitia ſunt,& ſub explicationem cadere poſſunt. Quę enim falſa dicuntur, ea ſunt omnibus nota: quæ veritatem præ ſe ferunt, horum nota ſunt alia & conſpicua, alia obſcura & inexplicabilia: partim verò mediæ cuiuſdá ſunt naturæ, quorum nunc expoſitionem aggredimur. Omne autem problema, aut ex habitu ipſo ſoluendum, aut ex coagmentatione, aut exactione, aut è conſenſu erga aliquod ſimile, aut è colorè, aut per ſenſus deceptionem, aut per nominis participatum, aut qua eius rei vires magis minúſq; agant, aut qua durius quídq; rariúſue ſit: aut maius, aut minus, aut à tempore & ætate & conſuetudine, aut eſſentiæ ratione, aut ex accidenti, aut ſimilium rerum conditione: qualia quæ in problematis dicuntur. In-

uenies

uenies igitur, ſi has tibi præponas formulas, quacunque de re ambigatur, vocare in diſputationem poſsis. Quoniam verò haud iis tantummodò acquieſcendum eſt, quæ ad vniuerſum feruntur, ſed tanquam manu ducendus qui eruditur, age, iam ſolutiones ipſas aggrediamur.

I.

CVr Homerus homines à canicie temporum, Poliocrotaphus appellauit?

Quoniam vt plurimum inde cani incipiunt, quòd priora capitis humiditatis pituitatíſque plus habent, quàm poſteriora.

II.

Cur tantùm priora capitis calueſcunt?

Quia mollia laxáq; ſunt. Cùm igitur capillus ob naturalem ſiccitatem careat alimento, facilè iis partibus defluit: haud enim facilè hæret velut in occipitio, quippe quod & ſiccius ſit, & conſpiſſatius.

III.

Caluitium autem à ſiccitate ortũ habet, Hinc fit, vt qui criſpo ſunt capillo, quòd ſiccius caput habeant, citius calueſcant: ſerius caneſcant, ſiccitate conſumente excremẽta pituitatis. Sunt & vigiles præter cæteros. Somnus enim ex hu-

miditate oritur. Arguměto ſunt infantes humidi pariter & ſomniculoſi atq; excremētoſi. Et humidi affectus, & ebrioſi, & qui crebrius lauātur, minus quoq; excernunt per meatus, vt per nares, per os, per oculos. Qui verò molliore ſunt capillo, vt quibus eſt humidum caput, eis contrà euenit. Rarius enim aut nunquā caluefcūt. Sed & vitio generis caluitiū accidit: & podagra, & alij quidam affectus cognatione generis excipiuntur. Citius autem caneſcunt, ſomnolentíq; ſunt atq; excremētoſi. Cani autem albi: imitātur enim pituitæ colorem, vnde ipſi ortum habēt. Sunt interdum propemodum aureoli, cùm vitellina bilis pituitæ ſit immixta.

IIII.

Cur ſenes excrementoſi & vigiles?

Excrementoſi quidem ſunt, quoniam ætate frigidiores imbecillioréſque cùm ſint, minus concoquunt, multáque per meatus excrementa contrahunt. Cùm verò ſolidis ipſis corporibus ſicci ſint, vigiles quoque ob idipſum ſunt. Infantes enim & foraminum contextu, & ſolidis ipſis corporibus humidi ſunt.

V.

Cur pueri qui & humidi natura ſunt & excrementoſi, canos tamen minimè producunt?

Quoniam,

Quoniam humidi calidíq; ſunt. Pituita autem humida eſt ac frigida: ſinciput quoq; habent quaſi cuteum & rarũ, quo ſuperflua excernantur. Id ætate dureſcit, fitq́; oſſeum, & denſeſcit. Vnde & ſuturas ei natura poſtmodũ tribuit, per quas ſuperuacui vapores efflarentur. Solutio ex habitu & coagmentatione corporis.

V I.

Cur fœminæ ac ſpadones ocyus caneſcunt?

Fœminę quidem, quòd & natura ſunt frigidæ, & minus exercentur, pluráque ob id excrementa contrahunt, ac tum præcipuè, cùm earum iam menſes quieuerint. Spadones verò, quòd ſemen iam non edunt, ſed excrementum quo ſemen gigni debuit, per vniuerſum corpus, vnà cùm ſanguine diffundunt: id autem pituitátis naturam habet.

V I I.

Sed cur pilis carent?

Fœminæ quidem, quia frigidæ ſunt, denſóq; habent corporis meatus: frigus enim cõdenſat. Hinc fit, vt quà pili erumpant, via nulla ſit. Spadones autem, quia & humidi ſunt, & ſupra modũ excrementoſi: hac enim ratione fit, ne locis humidioribus herbæ pullulent: neq; itẽ ſiccis & lapidioſis, vt quę caluitium imitentur.

Cur

VIII.

Cur ſpadonibus vt plurimum pedes diſtorquentur?

Quoniam ob eam,de qua diximus,ſuperuacaneam humiditaté, partes corporis viuidas molléſq; habent, atque in id imbecilles,quapropter cú totius corporis onus crura non ferát,torquētur,vt ſi pondus arundini iniicias, flectitur. Nam quòd durũ ſiccúmque eſt,idem & validũ eſt & actioni remittitur:quod autem humidũ ac molle id actioni reſiſtere nequit: eſt enim imbecillum. Argumento ſunt & ligna & coria & vimina, atque item homines. Balneis enim & poculis debilitantur,victus norma modicè deſiccantur ,validioréſq; ad agendũ euadunt.Quo efficitur, vt ſpadones muliebres quodámodo ſint atq; imbecilli : ſimilitérq; vinolenti, vt quibus pituitatis plurimum inſit. Nã cùm frigidi ſint,contrarium inducere affectant. Vinum autem ſuapte natura calidum eſt. Aethiopes verò,vtpote naturæ ſiccioris, capillo ſunt criſpo, macillenti, muſculoſi validi ad opus.

IX.

Sed cur voce acuta ſunt?

Rurſus enim humiditatis copia implés aſperá arteriam,eá coarctat:hinc ſpiritus

per

per anguſtum means,vocis acuitatẽ efficit per latum,vt in viris granditatem. Argumento eſſe poſſunt foramina tibiarũ. Abundare autem illos humiditate manifeſtum eſt,quòd leues ſunt, quódque iis in muliebrẽ modũ mammæ increſcunt, palpebráſque habent turgidiores ſúntq; tenui capillo & incano.

X.

Cur nonnulli ſpadones rem veneream modo aliquo affectant,atque interdum amant?

Quia multi circa pubertatem execti teſtes,confractiuè fuerant,ſúntq; velut imperfecti ſpadones,quidam verò calidiori ſunt iecore ac ſeminalia vaſa magna habent. Imaginantur itaq; vſum:quod verò cupiunt,minimè peragunt, verẽda enim ipſa marcent. Nam qui ea inflat ſpiritus, perpetuò defecit:is à ſemine ortus,per ſeminales meatus,iis de partibus ferebatur quæ circa lumbos ſunt:vt in pueris cõcreti ſeminales meatus occæcati ſunt.

X I.

Quare cùm tres humores ſimplices vniforméſq; ſint,non tamen tres vniformes ægritudines ſimplicéſque progenerant,ſed plures?

Duplices enim in vnoquoq; accidunt, perpetuæ, ſcilicet & interciſæ : quia non ex ipſis tantùm humoribus morborum differen

differentia proueniunt,ſed & à locis. Calidus enim & tenuis humor, acutam,breuem,atque ardentem gignit febrim:frigidus autē & craſſus,obtuſam & longuā. Sic & lignorum,quæ quidem ſunt calida & aridiſsima, velúti lauri,tæde, & oliuæ ingentē excitāt flammā citiúſq; exuruntur:viridia verò & humida humilem & fumidum ignem edunt:ſeriúſq; exuruntur. Rurſus ſi locus quidem ipſe ſpatioſus ſit atq; amplus,citius ac maximè accēdit humorem, quoniam cùm ſimul ſit coaceruatus,vnà omnis penitus putrefactus accēditur.Siverò tenuis ſit et anguſtus cùm vniuerſum minimè capiat humorem,ſed particulatim, quia non ſimul omnis ſit, putreſcat: febrim quidem exilem excitabit, ſed quæ diutius ardeat. Admiſce igitur humoris naturā ac locum omnémq; earum febrium differentiā inuenies,quæ ex humorum putrefactione proueniant. Si enim in magnis cōceptaculis, vt in venis puta, & in arteriis ,flaua bilis putreſcat,cùm calida ſit ardentiſsimam, acutam, & breuem accendet febrim, qualis eſt quę ardor appellatur. At ſi in paruis venis & arteriis, quæ circa cutem ſunt, putreſcat pituita frigida, languidam & diuturnam efficiet febrim,vt quam quotidianam

tidianam dicuut. Præter extrema quoque ipſa permutatur. Quòd ſi in paruis cōceptaculis flaua putruerit bilis, febrim facit minorem breuémque, ſed longiorem tamen aliquanto, quàm eſt ardor, vt tertianam, aut ſimpliciter acutam. At ſi in magnis enceptaculis pituita putruerit, breuiorem aliquanto faciet, quàm eſt quotidiana. Similiter & nigra bilis, ſi in magnis putreſcat venis. quoniã vno tempore vniuerſa quodammodo exuritur, breuem faciet febrim, per quartos: ſi autẽ in paruis, diuturniorem quartanam. Concurrunt enim frigidus humor & craſſus, & alterationi minimè idoneus, atq; anguſtus locus, qui vniuerſam ſimul bilem exuri conſumíque non ſinit.

XII.

Cur nonnullis, vbi pudore aſſiciuntur, ſudant alæ?

Quia maximè raris ſunt meatibus. Natura autem auocans ab eo ſeſe, quod ſit honore aut reuerentia dignum, modicè vnà cum ſanguine maximas in venas arteriáſque fugit, eáque repleta diſtillant. At gaudentibus euenit, quoniam remittitur, rareſcítque corpus, maximè verò alæ.

Cur

XIII.

Cur timentes pallent?

Quoniá natura noſtra,eáq; vis cui cor pus eſt curæ, nihil ab externis pati vult. Atq; vt nos intra domos confugimus,ita & ipſa ſecuritatis ſatagẽs, in corpors inti ma,quoad eius fieri poteſt ſe cõiicit. Atq; & ſanguinem,quem pro cibo,vehiculóq; habet,eum ſcilicet,qui optimus ſit,ſecum trahit. Is autem eſt ſanguis, qui roſeo cutem purpureóque colore inficit.

XIIII

Sed cur iidem tremunt?

Quoniam animalis virtus conſenſu naturæ neruos deſtituit,quos prius ſerua bat:ij verò corporis partes tremoris expertes fuerunt,hinc fit,vt & venter ijs ſol uatur, & mingant de improuiſo. Nam qui muſculi excrementorum meatus obſtruunt,tunc imbeciles facti, ſuperuacanea remittunt.

XV.

Cur quos pudet,rubent?

Quia natura ſua ſponte, conſcientia quadá, quod honore ſit dignũ reuerita, quaſi nobilis puella,modicè ſeſe in corpo ris intima cõtrahit. Mouetur autẽ vna ſe cú ſanguis ac funditur : vnde etiam cutis ſanguinis colore inficitur. Alij ſanguinẽ

à na

à natura obtẽdi, quaſi velamen dicunt, quemadmodũ & nos à natura velut admoniti, manum faciei prætendimus.

XVI.

Cur nonnulli metu extincti?

Quoniam fugiens ſupra modum naturalis virtus, ſéque in corpus intimum vnà cum ſanguine recipiens, inſitum viuificúmque calorem eum, qui propter cor gignitur, confeſtim ſuffocat, atque extinguit: quare & corruptionem inducit. Hac enim ipſa ratione & oleum, cum plurimum ac ſubitò in lucernæ flammã inditur, eam extinguit: habet autem ſanguis qui eſt in corde, proportionẽ ad lucernæ flammam. Quoſdã & immodicus dolor ratione eadẽ examinauit. Reſoluitur enim inſiti caloris internus motus, vt operculo obtectus ignis extinguetur.

XVII.

Cur multos vinolentia exanimat?

Quia rurſum vini copia naturalem viuificámquel virtutem caliditate ſuffocat. Præcipuè verò hoc iis accidit, qui inſitum calorem exiguum atque imbecillum poſsident. Quod enim & plurimũ eſt & validum, reniti magis poteſt, ſpacióq; temporis copiã coquit: quemadmodum & flammæ copia maiorem quoque

olei infuſionem tolerat.

XVIII.

Cur ſenes tremunt?

Quia rurſum naturalium virtutum nerui, ac particularum muſculi, cùm ſufficientem motiuam virtutem minimé capiant, haudquaquam pariter ad tolerandum corporis onus annitũtur. Fit autem tremor, quoniam corporis pondus particulam deorſum trahit, animalis autem virtus ſurſum: hoc cùm & fiat ſucceſione, & continenter, tremorem ciet: hinc etiã cernui ingrediuntur, atque ad humum vergunt, quorſum eos natura detrudit: hinc & baccillorum adminiculo pro tigillis ſuſtentantur obq́ue hanc ipſam virtutum imbecillitatem ſtercus de improuiſo vrinámque deiiciunt.

XIX.

Cur piper & ſinapi integra ſi deuores, ventrẽ minimè excalefaciunt: ſi trita, excalfaciunt?

Quia quæ virtute tantùm, non autem & actu ſuas habent qualitates aliquo extrinſecus indigent adiumento? vt virtutem in actum producant. Ipſa igitur tritura attenuata, atque in intimum corpus per meatus penetrantia, tum à ſua inſita caliditate commota, agũt hoc pacto. Eadémq; ratio eſt & cęterarum qualitatum.

Sunt

Sunt autem ex iis quæ per qualitatem agunt nonnulla, quæ actu ipſo qualitatem habẽt, vt aqua potabilis, ptiſana, lac. Humida enim & frigida ſunt, neque vllo extrinſecus indigent miniſterio ad refrigerandum atque humectandum: ſed ſtatim propriéque agunt. Similiter & ſal & terra & eiuſmodi: ſicca enim ſunt natura & virtute, & aſpectu & actu. Mare enim & ſalſugo, & viua aqua humida ſunt, & imaginatione & aſpectu: ſicca autem & virtute & actu. Lini verò ſemen, & panis ſicca imaginatione & aſpectu: humida verò ſunt virtute & actu.

X X.

Cur nonnulli noctu nihil vident, die vident?

Quoniam videndi ſpiritum craſsiorem habent neque qui aëra pertranſire vſque ad viſibile poſsit: noctu verò craſſeſcit, quoniã ſolis abſentia refrigeratur. Vel (vt alij dicũt) quoniam interdiu à tenui calidóq; aëre attenuatur, noctu verò dẽſatur In fele autẽ & hyena & noctua contrà accidit. Interdiu enim nihil cernunt, noctu exactè cernũt. Habent enim vidẽdi virtutẽ tenuiſsimã, maximéq; perſpicuã: quæcùm noctu modicè craſſeſcat, ſuſpiciẽdo obiectui idoneo fit, interdiu autem atque

in claro lumine vehementer attenuata reſoluitur,atque diſpergitur. Vnde & leones,qui eiuſmodi fetè ſunt, per ſolem ingredi nequeunt, & ignem interdiu cernentes fugiunt.Eſt & eorũ videre pupulã vehementer ſplendidam,habéntque humida oculorum maximè perſpicua.

X X I.

Cur repentinum vehemẽnſque gaudium non nunquam exanimat?

Quia vitalis virtus &inſitus calor cũ immodicè extríſecus fertur,egeritur,atq; reſoluitur: vnde & ſudant & rubent quoniam ſanguis adeſt. Inſitus enim calor atque ipſe ignis, tum caliditate, tũ quòd loco ſuo demigrat,ſurſum verſus mouetur, rurſum verò pabuli appetitu deorſum. Vtrolibet autem horum motuum pereunte,ipſe corrumpitur.

X X I I.

Cur dolentes & amantes & iraſcentes ſuſpirant admodum & frequenter?

Quoniam dolentium anima ad ipſam doloris cauſam conuerſa eſt:cupientium, ad id quod cupiunt : iraſcentium ad id quod iram iis concitat. Igitur intenta anima ad id quo mouetur, negligit, & quodammodo obliuiſcitur motiuam pectoris muſculis virtutem præbere.

Cor

Cor itaq; ipſum, neq; pectoris dilatatione aërem accipiens, ideóq; neq; per flatum, atq; refrigeratum, neq; item contractione excernentes ſingultifica excrementa, quæ de ſanguinis exuſtione gignuntur, dum ſuffocationem metuit, animam cogit, atq; admonet, vt quamplurimum muſculis motum præbeat, maiorémque inſpirationem atq; expiratione efficiat, maiorē quoq; vim frigidi aëris accipiat, maiorémq; vim excrementorū effutiat, vt quòd exiguæ crebræq; reſpirationes facturæ fuerant, idem maior vna efficiat. Vnde & Grecū nomen ſuſpirio ex anguſtia pectoris priſci dederunt, ſuſpirāt autem diutius & frequenter, quoniā in id ſemper quò mouetur, cōuerſa eſt. Natura autē cogit eam, vt aliquando plus motiuæ virtutis muſculis pectoris per cor immitat: quod autem in pectore reſpiratio, idem in corpore perſpiratio eſt, quæ per arterias fit. Similis autē eſt inſpirationis dilatatio, expirationi autem contractio. Sub pulſus verò nomine dilatatio contractióque comprehenditur.

XXIII.

Cur Iſicium difficile concoquitur?

Quoniam leuitate ſua humido pabulo intra aluum innatat, ídque per mediam:

neque ſeſe ad eius corpus applicat, qua applicatione concoctio fit. Cùm circa gulam redundat, cuius officium appetitus eſt, non coctio. Extra verò corpus ſi in aquam indatur, innatat, neq; demergitur quia dum carnes interuntur, leuem concipit ſpiritum qui corpus in altum expuit, humidíſq; innare cogit: hinc & lentus eſt, quoniam ſpiritus eſt particeps.

XXIIII

Cur antequam balneum ingrediamur, calidum mingimus: cùm diutius in balneo ſuperſedimus, frigidum?

Fit hoc nimirum, quaſi ad alterius cuiuſpiam comparationem: Emiſſa enim vrina tepidæ qualitatis eſt, ac modicè calida. Extra igitur balneum, quoniam frigidum eſt corpus noſtrum, quæ vrina emiſſa eſt, velut ad corporis comparationem, calida eſt. In calido autem quoniam multò magis corpus quàm vrina calefit, frigida vrina videtur: quamuis aliquo modo calida ſit: verúmque id eſſe vel ex eo apparet. Ei enim qui balneum ingreditur, vt calfiat, ſi calidum ſolium ingreditur, quæ calida eſt aqua, admodum feruida videtur: ſi autem iam excalfactus ingrediatur, non itidem ei feruida videtur.

Cur

XXV.

Cur loca maritima ſodientes, dulcem aquam inuenimus?

Nmirum quoniam in mari quæ tenuior ſit aqua, dulcis eſt, quæ craſsior, ſalſa. Tenuis igitur aqua per terræ meatus influens, in ipſa occulitur terra, quam deinde fodientes inuenimus. Dulcis eſt autem, quoniam per brumam in aëra tollitur. Craſſa verò aqua exiccata emundatáque fit ſal. An in littoribus quę meatus laxiores habeant, ſalſa inuenitur aqua. Excolatur enim eo etiam craſsior maris aqua.

XXVI.

Cur putealis aqua per brumam calida, per æſtatem frigida eſt?

Quoniam quidque ſemper contrarium vt inimicum fugit. Frigidum verò, & contrarium calido eſſe, & ipſum corrumpere, manifeſto apparet. Igitur quoniam calor per æſtatem aëra occuparit, fugit frigus in intimam terram, atq; ob id aquam frigefacit. Per brumam verò quoniam frigus in aëre plus pollet, rurſus calor in intimum defugit, aquámque excalfacit. Contraria enim eodem in loco ac tempore ſimul manere contra naturæ legem eſt.

XXVII.

Cur breui ſtatura homines proceris vt plurimum ſunt prudentiores?

Quoniam conſtipata atque compacta illis eſt anima in vniuerſo corpore: proceris verò in longitudinem diſtentare ſoluitur. Quapropter Homerus Vlyſſem breuem ac prudentem: Aiacem verò procerum ac ſtolidiorem deſcribit.

XXVIII.

Cur minus prudentes cùm ingrediuntur, ſeſe veluti ſuſpendunt?

Quia vt inualidus gubernator haud in rectum nauim agit, ita marcidior anima, corpus.

XXIX.

Cur ſtolidorum quamplurimi, prudentes gignunt liberos, ac robuſtos?

Quia ſtolidiores in coitu voluptati magnopere ſuccumbentes, animam habẽt corpori magnopere immerſam. Quo efficitur vt eorum ſemen quãplurimæ virtutis tum rationalis, tum naturalis particeps, prudẽtiores, qui naſcantur, efficiat. Prudentioribus autem atq; iis præſertim qui ſunt eruditi, ſecus omnino accidit. Prudentiæ enim vis, aliquid eorum ſemper, vel in re ipſa venerea reputans, quæ ſunt extrinſecus neceſſaria: ideóq; ſuſpen

ſior

ſior efficit, vt quod ſemen defluit, quamplurima careat naturali virtute. Hinc ſoluendum, cur ſtolidi atque ineruditi liberos gignant corpore robuſtos, eruditi contrà imbecillos.

XXX.

Cur f. rarum ſtercus haud ita malè olet?

Quia ſicciori miniméq; ſuperuacaneo vtuntur nutrimẽto, maximéq; exercẽtur. Quin & dorcadum & aliorum quorundam animalium ſtercus, velut aromatum quodammodo imitatur odorem. Hominis igitur ſtercus peſsimè omnium olet, quòd ij & vario & humido veſcuntur nutrimento idq; etiam ſupra ſatiem & intempeſtiuè, & cùm minime indigent, tum minus exercentur, minúſq; quàm cætera animantia caloris habent. Quare cùm neque planè concoquatur neque ob copiam perfletur, ſed veluti commarceat, mali eſt odoris.

XXXI.

Cur ſinapi cateráque id genus acria, cuti impoſita vlcerant: deglutita verò, aluum iam non vlcerant?

Quia prius demutantur ea, & concoquuntur, quàm agant. Præterea reſoluitur à (credo) nimia corporis humiditate. Item cùm ſuprà cutem ponuntur, tempo

ris ad agendum plus habẽt, quoniam eo cõſpiſſatior eſt,éſtq; prætereà imbecilla. At quod intimum eſt,& laxiores meatus habet,& validius eſt.

XXXII.

Cur qui dolent, quíque gaudent, ridentes lachrymant?

Qui quidem dolẽt, meatuũ qui ſunt in oculis ſpiſsitudine, eorum exprimunt humiditatem: qui autem gaudent, raritate meatuum, humidũ effundunt. Quibuſdã verò in oculis, iis qui anguſtiores meatus habent, in neutro lachryma exprimitur.

XXXIII.

Cur hordeacea farina cùm ſit frigida, reſoluit pituitates?

Siquidem omne frigidum condenſat, ac reſolutionem impedit. Equidem puto non quia refrigeret, ideò reſoluere, ſed quia eiiciat: vim enim eiiciendi, atq; humores diuidendi poſsidet. Súntq; plurimæ eiuſmodi ſpecies ſibiipſis contraria agentes: non illæ quidem prima ratione, & ſeſe ipſis ac præcipuè, ſed ſecunda, & ex accidenti: vt Apium, quod quidem eſt calidum, febrim diminuit. Non qua id quidem calidum eſt, ſimile enim ſimilia auget, ſed qua ex venis eiicit morbiferos humores, vímq; habet prouocandę

vrinæ.Itémque Iris, & Hyſſopus, lateris morbo ,quæ & pleuritis dicitur, confe-rũt:quãui: enim calida ſint,tamẽ eos humores incidunt, qui pituitam intra eam membranulam gignunt, qua coſtæ ſubcinguntur Et aqua calida circunfuſa rigorem ſoluit,qui Tetanus dicitur, quíq; ex lentis frigidíſque humoribus generatur. Soluit autem non propriè, ſed ex accidenti,per medium aliquod, hoc eſt,per inſidentẽ caliditatem. Si igitur ſua ſponte nullius medij interuentu agant, propriè dicuntur.primáque ratione agere,ſi medij agant interuentu, non autem ſeſeipſis,ex accidenti tum agere,pérque ſecundam rationem dicuntur.

XXXIIII.

Cur mingẽtibus accidit,vt & flatum edant?

Quoniam cùm veſica vrinæ plena eſt, turget,premítque, & coarctat directum inteſtinum.Dum itaq; exinanitur,incluſo inteſtinis ſpiritui exeundi occaſionem præbet.Quidam verò conſenſum quendam harum inter ſe particularum eſſe ad deiectionem arbitrantur.

XXXV.

Cur qui oſcitantem videant,& ipſi oſcitant?

Quia natura animantium, maximéq; ratione carentium ſimilitudinum quendam

damconſenſum itémq; affectum habet. Atq; ita fit, vt meiente aſello, cæteri item meiant, cum ſint, vrina repleti.

XXXVI.

Cur lippus ſanum lippitudine afficit, ſanus verò lippum haud quaquam ſanitate afficit?

Quia oculi humecti ſunt & molles, atque affectibus expoſiti. Tum quia ſanitas ex habitudine modica, vitium ex immodica accidit. Quod igitur modicum eſt, facilius ab immodico mutatur ac vertitur, quàm contrà. Ergo & lippitudo, quæ immodica quædam habitudo eſt, facilè ſanitatem, vtpote modicam demutat. Fit autem mutatio, naturali corporum inter ſe conſenſu.

XXXVII.

Cur numiſma & pomum in aqua, maiora quàm ſint, videri ſolent?

Quia affuſa iis aqua, concolor fit, aſpectúmq; decipit, quaſi maiora ſint. Tali enim ratione & Sol & Luna, & quæ erraticæ ſtellæ dicuntur, cùm iuxta ortus aut occaſus limitem ſpectantur, ampliori corpore videntur. Sua enim qualitate circunfuſum ſibi aërem afficiunt.

XXXVIII.

Cur triangula procul cernentibus rotunda putantur?

Quia

Quia cum aſpectu procul angulos videre nequeat, vtpote acutos, eos ignorat, quibus ob aſpectus deceptionem ſubductis rotunda putantur. Idem in remo accidit, qui ſub aqua perfractus apparet.

XXXIX.

Cur ligno procul vapulante, ictum continuò videmus ſonum ſeriùs exaudimus, quamuis vnà cum ictu & ſonus fiat?

Quoniá viſum ſubtiliorẽ auditu acutiorémq; habemus. Ictú igitur viſus, vtpote acutior, anticipat. Auditus aút, vt qui craſſior eſt, ſonú tardius cóſequitur. Hac ipſa ratione ſoluendú eſt, quod in nubiú inter ſe cóflictu brumæ tẽpore, vbi ictus oritur eius quẽ tonitrum dicimus, eiúſq; ignitio quem fulgetrã vocamus, vt in iis quæ pyrecholá, hoc eſt, igniuoma dicútur prius fulgetrã cernimus, atq; ita poſtmodú tonitrus exaudimus: licet cóflictu ipſo prior tonitrus, poſterior fulgetra, aut vnà ſaltem ambo oriantur: & hic igitur viſus, vtpote ſubtilior, auditum præuertitur, atq; ita fulgetram prius videmus. Tum & auditus tonitrum ſentit, vt qui craſsior, atque ad conſequendum tardior eſt.

XL.

Qui fit vt cùm nuda facie reliquo amicto corpore ſimus, in maximo tamen frigore reliquum

quidem

quidem corporis rigeamus, faciem minimè?

Conſeutudine: aſſueuit enim facies aëri tolerando. Maximè verò nos conſuetudo aduerſus omnes affectus communit.

X L I.

Cur flaua bilis quæ per vniuerſum vitæ tẽpus ea tunica, quæ bilis veſica dicitur, cõtinetur, cuiúſq; corpus maximè affectibus expoſitũ eſt, minimè ipſam corrodit: at ſi vel ad exiguũ tẽporis in de[?]ẽ, cuius eſt corpus ad patiendũ minimè aptum ingruerit, ſtatim eum exeſum reddit?

Quoniã ita eſt à natura inſtitutũ, vt eo tantùm in corpore inhabitet, ideóq; minimè ipſum lædit. Magnum enim remedium contra dolorẽ naturæ nomen eſt, millæq; alia poſsim tibi exempla afferre. Decẽ in matrice mẽſes infans permanet, nullum põderis ſenſum prægnãti prębẽs. Spiritus autẽ leuis in eum incidens, dolorem cõtinuò acutum citat, qui & tentionem & intolerabile efficit põdus. Aſpera arteria vnius eſt ſpiritus receptaculum, in eam ſi mica aut p[ar]ticula deerret, ſuffocationẽ aut vehemẽtem efficit tuſsim. Id niſi natura ipſa præfiniſſet haudquaquam fieri vel ad minimum poſſet.

X L I I.

Cur nonnulli cùm balneum ſitientes intrant, abſq; ſiti exeunt: nonnullis verò contrà accidit?

Sicc

Sicciores quidem blanco veſcunt, ſtatímque ſedát: ſitis enim à ſiccitate prouenit: præſertim ſi nō penitus à ſiccitate reſoluantur. At qui vuidiores ſunt, minimé que ſitibundi, ſi diutius immorentur ſub calido præſertim aëre, atque intra aridam contignationem, reſoluta per ſudores humiditate, ſitibundi efficiuntur.

XLIII.

Cur radicula commeſa, alij fœtidum eructant, alij minimè?

Quorum quidem aluus ac ſtomachus ſuperuacaneis maliſque humoribus iiſq; ad pituitatem vergentibus minimè exuberat, eorum purus eſt ructus, at quibus exuberat, fœtidus. Radicula enim calida eſt, humorúmque craſsitudinem incidit atque attenuat. Ex humoribus autem ſpiritus excitat, eóſq; per ructum effutit. Sic & cœnum quieſcens, nihil olet: motum verò & conturbatum grauem halitum efflat. Qui verò radiculam ipſam, grauis naturæ, ac fœtidæ qualitatis eſſe autumant quoniam ea, cùm extra corpus ſit, diutiúſq; ſeruetur, grauiter oleat, proculdubio falluntur: omnes enim qui ea veſcerentur grauem ructum edere oporteret.

XLIIII.

Cur in maximis rigoribus digiti, ac ſumma corpo-

corporis nigreſcunt & decidunt?

Quoniá extremum frigus abigit, atq; retrudit inſitum calorem ſub intimum corpus: atq; ita ſumma corporis liueſcũt quidem primò, tum nigreſcunt, & quodãmodo cadauerãtur. Decidunt autem, quoniam natura reliquo intenta corpori agglutinat ſibi quod ſanum ineſt: quod verò iam periit, dimittit à ſeſe, atq; extrudit. Summa autem præcipuè afficiuntur, quod neq; admodum carnoſa, & minus calida ſunt. Nam & ſtirpium ea præcipuè foliorum defluuium bruma patiuntur, quæ minus calida natura ſunt, atque ob id imbecilliores atq; rariores. Qui verò dicunt, ſtatim à principio inſitum calorem, à frigore quaſi ab aduerſario fugientem, in intimum corpus peruadere, tum ſeſe colligentem & quaſi inſtaurantem, ceu reſumptis viribus, in eas rurſus particulas, magna repentè copia, auxilio accurrere: atque ita, vel quia repentè, vel quia maxima caloris vi, eodem remigrarit, ſumma corporis exurere, quia in his reſidens magis congregetur, ij proculdubio falſum autumant.

X L V.

Cur qui ſumma corporis rigentia igni admouent, vt calfaciant, vehementer dolent?

Repen

Repentina videlicet qualitatis mutatione. Plurimum enim frigus in plurimum calorem demutát. Quicquid enim immodicè repentéque fit mala videlicet habitudine, id naturæ cruciatum affert. Quicquid autem bona habitudine & modo,& ſecundum naturam repentè immutatur, id naturam magnopere delectat:conſiſtit autem in habitudinis modo humanum corpus, multóque magis, quàm cæterorum animantium.

XLVI.

Cur qui piper aut magnum panem comederunt, ſingultiunt?

Eſt verò proportio & cum iis quæ extrinſecus aut ingrauāt, aut dolorem incutiunt:Piper enim flauáq; bilis proportionem cum ſpinis habēt:pituita autem, & panis cum grauiſsimo lapide. Qui aluum minimè excremētoſam, ſenſibilem, calidámq; ſunt nacti, ij ocyſsimè Piperis acrimonia mordicantur,ſtomachum excitant ad id, quo dolent, excernendum ac perſequendum: atq; ita quem ſingultum dicimus, effutiunt:qui verò frigidiorem nacti ſunt ſtomachum, maioremq; in eo pituitatis vim habent:minúſq; ſentiunt,ij tardius ſingultiunt.Idémq; iis accidit, qui magnum repentè panem deuo

rarint:panis enim copia ac magnitudine degrauantur. Neque enim ſuas partes ceſſare natura patitur, vbi quicquā adſit quod ſe lædat. Piper igitur qualitate acri id efficit, ſecundum proportionem pungentis intrinſecus bilis. Panis autē quantitate ponderis, velut & pituitæ copias intrinſecus degrauans, ſingultum efficit.

XLVII.

Cur qui in vnguibus affectus exiſtunt, vehementer cruciant?

Quoniam nerui qui per digitos tenduntur, peculiaribus excrementis vngues gignunt: quemadmodum & dentes in gingiuis fiunt. Cùm itaque ſenſibilis neruorum virtus in extrema progreditur, inque iis collecta, veluti in conuallem profluens aqua, congregatur, atque copioſior exiſtit, proculdubio quo magis affectum ſentit, magis etiam cruciatur.

XLVIII.

Cur deuorato repentè magno pane, retentio ſpiritus ſingultum reſoluit?

Quoniam ſtomachum premens, atq; in anguſtum adurgens, id agit, vt & qui in eo cibus conſtipatus ſit, exprimatur in ventrem, atque ita exoneratus ſingultum ſiſtat.

XLIX.

Cur deuorato pane ſingultientes (vbi quid triſte audiunt) non ſingultiunt?

Quoniam in id animum intendunt, quod triſtitiam afferat: quo efficitur, vt mouendo pectori, minus ſit intenta. Rurſum igitur cùm non erumpat ſpiritus, verùm copioſior cogatur, ſingultum ſiſtit, vt & antè didicimus.

L.

Cur imagines propè quidem planos colores, procul autem ſtantibus partim concauos, partim deuexos oſtendunt?

Quoniam videndi vis in longo interuallo extẽditur, atq; reſoluitur: quo fit vt intima colorum exactè planéq; non cernat: ſed candidos quidem colores deuexos, nigros autẽ concauos videat. Candidũ enim, cùm ſeſe ſplendido admouit, extrinſecus ſplendeſcit: nigrũ verò vtpote tenebroſum, intrinſecus. Artiũ verò aliæ materiã transformant, vt cùm ſtatuarius æneum equum, aut bouẽ, aut aliud eiuſmodi animal fundens, aut cudens hominem fingit, aut aliud quippiam, mutata ſcilicet de ſpecie in ſpeciẽ materia æris. Aliæ additione agunt, vt ceræ aut luti fictor. Aliæ dẽptione, vt qui ſculpẽdo animal fabricantur. Aliæ coagmentatione

& inſertione, & glutinatione, vt in domo, vt in nauigio ædificando, in tela, in fabrili opere. Aliæ habitudinis alteratione fiunt, & per profundum quodammodo: quemadmodum natura è ſemine animantia procreat. Aliæ habitudinis ſimul alteratione & adiectione corporis, quemadmodum natura particulas enutriendo auget. Aliæ verò mixtione colorum & corporum adiectione, vt pictura.

L I.

Cur ſit frigida aqua neruis inimica, calida amica non eſt, imò verò & ipſa inimica?

Si enim tale quippiam noxium, contrarium porrò vtile eſt. Contraria enim in idipſum eodem modo agere nequeũt. Prima igitur ratione, ac per ſe calidum, quod eſt calidum, infeſtum neruis ſimpliciter non eſt, ſed qua calidum & humidum eſt. Qui autem neruos habent læſos, eorum nerui, quia plurimum ſenſus habent multæ intenſionis, multæq; aſtrictionis indigent ſunt enim ſuapte natura ſicci. Humiditas autem, vtpote contraria, emollit, remittitq; ipſos, ac putrefacit. Calidum verò ipſum ſuapte natura minimè noxium eſſe patet. Calidi enim olei vtilis hauſtus, quia aſtrictionis quoque vim continet.

LII.

Cur ſi poma nocent, quoniam frigida ſint atq; humida, aqua tamen quæ eiuſdem habitudinis minime nocet?

Quia ſubtilior eſt aqua pomis, citiúſq; excernitur: quo fit, vt nõ adeò lædat; imò verò corporis particulas modicè intẽdit.

LIII.

Cur quæ difficilem habent concoctionem, craſſóq; ſunt humore, multò faciliùs concoquuntur & bubulæ carnes, quàm quæ & faciliori ſunt coctione, & minus craſſo humore, vt ſaxatiles piſces?

Quidam id conſuetudini tribuunt: nonnulli habitum quẽdam naturalem, atq; arcanum, neq; explicabilem in cauſã eſſe putant. Quidam verò immodica aliis caliditate, quæ concoctibiliora ſint, quàm par eſt, vtpote mutabiliora, ſumma incendij vi concremari dicunt, atq; corrumpi: quæ autẽ concoctioni minimè idonea ſint, vtpote difficilia mutatu, cũ non admodum mutentur, concoqui tantũm. Sic enim & paleæ, vt quæ ſuſcipiendis affectibus aptiores ſunt plurimo igni in cinerem abeũt. At quernis lignis non item accidit, vt quæritè comburantur.

LIIII.

Cur dolentium ſuperficies palleſcit?

Quia natura(vt diximus)ad intimum corpus vna cum ſanguine penetrat. Sanguis autem is eſt, qui ipſam calfacere ſuperficiem ac rarefacere ſit ſolitus.

L V.

Cur in Aegypto, quæ eſt calidiſſima regio, frigidum vinum gignitur?

Eadem ratione. Rurſus enim ad vitium radices defugit frigus, eáſq; frigeſacit. Sunt enim vites multò quàm cæteræ ſtirpes ſuſcipiendis affectibus aptiores.

L V I.

Cur calida aqua puteo indita frigidiſſimam reddit aquam?

Quoniam quod in puteo frigus eſt, calidę repugnat. Cúmq; eam frigoris abundantia ſuperet, calorem ipſum omni copia proſequitur. Atq; ita multa cum frigiditate per calefacientem aquam influit, eámq; hoc pacto admodum refrigerat.

L V I I.

Cur vbi exiguum animal in oculos inuolat, ſtatim altero clauſo oculo extruditur?

Quia videndi ſpiritus iam per occluſum oculum exire non poteſt, vt iam didicimus, ſed collectus in ſeſe, magnáque in apertum oculum copia contendens implet ipſum, & tumefacit, & quaſi extrinſecus promit, atque ita pellitur extrudi

truditúrque infectum.

LVIII.

Cur colaphis icti ignem cernunt?

Quia videndi ſpiritus ictu attenuatus magnoperè igneſcit atque in aëra egreſſus, talis cernitur qualis iam euaſit. Idem euenit cùm duos ſimul lapides, aut cùm ferrum ferro atteras. Interceptus enim aër magnopere attenuatur, atque ignis fit. Idem quoque in nubibus accidit.

LIX.

Cur non omniũ attritu lapidũ ignis excutitur?

Quia pleriq; cedentes nimiũ ſunt, nimiúmq; leues, & quaſi meatibus fungoſis. Neq; enim pariter percuſſus aër attenuatur: quippe qui neque vehementer ob leuitatem percutitur, & fugit, receditq; intra meatus. Non ergo pariter totus percutitur, atque igneſcit. Idem & lignorum euenit attritu. At verò à ſole atque aqua ignis creatur, quoniam infracti ad vitrum Solis radij, velut etiam in ſpeculis euenit, magis igneſcunt, rurſúmq; ad ſupera reflectuntur.

LX.

Cur prurientes feruida gaudent?

Quoniam pituita, cuius craſsitudine ac frigiditate pruritus oritur, cutis ſenſum obtundit.

LXI.

Cur iidem balneis gaudent?

Quia calor pituitam fundit, cámque vngues reſoluunt.

LXII.

Cur magis humeri pruriunt?

Quoniam anticis partibus frigidiores ſunt, ideóq; plus habent pituitę. Quo fit, vt ſenes, qui frigidiores ſunt, pruritu magis afficiantur.

LXIII.

Cur facilior ſcalarum deſcenſus, quàm aſcenſus eſt?

Quoniam in deſcenſu corporis pondus deorſum verſus ſuapte vi fertur, & quodammodo deſcendentē adiuuat. In aſcenſu verò laborat vis, corporis pōdus ſurſum verſus attollens. Sic enim & lapis faciliùs deorſum, quàm ſurſum fertur. Quòd enim graue eſt, deorſum fertur.

LXIIII.

Cur infantes vt primùm eduntur flent?

Quia ſenſus eorum atq; natura veluti peregrinatur. Nam è calido mollíque ipſius matricis corpore in aëra frigidum exeunt. Fortaſſe tamen & à lumine exterrentur, non (vt quidam aiunt) quòd anima cœleſtium regionum extorris terrenum corpus inhabitet, atque ideò fle-

re in

re infantes cogantur.

LXV.

Cur apes, & formicæ, & muſcæ, omniáque inſecta oleo pereunt?

Quia reſpiracula anguſta habent. Oleum verò, vtpote lentum eorum reſpiracula obſtruit: atq; ob id pereunt. Idem & ſerpentibus & iis contigit, quæ mali odoris ſunt.

LXVI.

Cur flantes calida refrigeramus, frigida calfacimus?

Quoniam reſpiratio calida fit, exiens autem ſpiritus eorum qualitatem reſoluit. Calida verò refrigeramus, quòd eorum calidam qualitatem mouemus ac reſoluimus.

LXVII.

Cur quæ carnes noctu ſub plenilunio fuerint, putreſcunt?

Quoniam tunc aër calidus ab eo atq; humidus fit: quæ habitudo ad putrefaciendum maximè facit: vnde efficitur, vt ſi modicus ſit calor atque humor, concoctio fiat: ſi immodicus extinctio: ſi calor præualuerit, exuſtio. Luna quoque quatuor nacta habitus videtur. Media enim humida & calida quodammodo eſt. Plena calida quodammodo & ſicca.

Quo tempore deſinit, ſicca & frigida. Cùm luminis omnino eſt expers, frigida eſt & ſicca. Eſt enim & Solis expers radiorum, quia tunc calidi ſunt.

LXVIII.

Cur dolore affecti pallent?

Quia rurſum natura eius, quòd ſeſe angit reminiſcens, paulatim ad intima defugit vnà cum ſanguine eo qui cutem depingat: minus tamen in iis, quàm in metuentibus euenit.

LXIX.

Cur gaudentes rubent?

Quia natura ſponte ſua delectanti ſeſe occurrit, qui extrinſecus ſit, vt nos amico liberíſque ſolemus. Eam verò & ſanguinis affectatur, is qui (vt ſuprà diximus) cutem ſuo colore roſeam reddit. Pallor autem à contrario accidit.

LXX.

Cur in ſopore nocturno cùm ſubitò oculos aperimus, lucem videmus?

Quia videndi ſpiritus collectus inter dormiendum atq; adauctus, repentinus, plurimúſq; per tenebras erumpit, cúmq; ipſe ſit lucidus, inſtar luminis cernit.

LXXI.

Cur verentes oculos deiiciunt?

Quia animi ſpeculũ ſunt oculi. Nam

& ani

& animi affectus per oculos cernimus,vt dolorē,irā,pudorem:quoniā verò non ſuſtinet animus contra id quod ſit honore dignū,intueri cōſcientia quadam,ideo aliquandiu oculorum muſculos demitti cogit,idq́ue velut ſeſe opperiens efficit.

L X X I I.

Cur auris omne humidū tolerat,excepta aqua?

Quoniam cùm frigida ſit, ad audiendi neruum continuò fertur. Frigidum verò omne neruis infenſum. Rurſum: Cur antequam vehemens excitetur vētus quędam veluti ſtellæ excurrentes eum præmonſtrant,aut quaſi fulgere, maximéq; per ſurdum?Nimirum quia cœperat quidem prius moueri: nobis autem, qui & craſſa,&duri ſenſus corpora nacti ſumus, nondum manifeſtus apparet.Supernum igitur aëra, vtpote magis tenuem, magíſq; æthereum perflās in ignem conuertit, atque ita eius partes ſcintillantes videmus:vehementior autem deinceps virtus craſsiorem hūc aëra, qui ſit circa terram,mouet,atque ita ſentitur.

L X X I I I.

Cur qui ventus anguſta loca inflat,vehementer eſt,quàm qui laxa?

Quia colligens ſeſe vnum in locum,intenditur in ſeipſo,ſitq; maior, increſitq;,

& vehemẽtior euadit. In locis autẽ latioribus explicatur, atq; diſpergitur, fitq; lãguidior imbecilióṙq;. Hoc idem in calore accidit in qualitatibus, & in aquis.

L X X I I I I.

Cur aliqui longinqua, quamlibet magna minimè videntes, propinqua tamen quamlibet minutiſsima cernunt, quos & myopas, hoc eſt luſcinos, vocant, quia conniuentes videant?

Equidem arbitror videndi ſpiritum tenuem iis eſſe ac purum: qui cùm procul abeat, reſoluatur, neque obiecta attingere poſsit. Vix autem propinqua cernit, propter tenuitatem ac puritatem. Sunt & qui minutiſsima procul cernunt, vt ſenes quidam. Hi igitur contrà quia vidẽdi ſpiritum craſſum, eundémq; multum nacti ſunt, neceſſe habẽt, vt is per longiuſculam quodammodo viam moueatur, eóq; pacto attenuetur, atque ad viſibilia ſuſcipienda idoneus fiat. Sic ergo duo inter ſe oppoſita ſoluuntur.

L X X V.

Cur præter omnia animantia ſoli canes poſt coitum vinciuntur?

Quia anguſtos habet meatus collum matricis, coles autem in re venerea inflatur, neque ſtatim exit tum, quia ſemen glutinoſum eſt. vtraque enim iis nimia

ſiccitate

ſiccitate accidunt. Siccum enim cogit coarctátque particulas, atque humida condenſat.

L X X V I.

Cur ſoli canes per æſtatem rabie laborant?

Propter ſiccę habitudinis pręceptioné, natura enim ſicci ſunt, magíſque in æſtibus. Excalfactæ igitur eorum humiditates, atque exſiccatæ inflammantur, tum vniuerſa eorum habitudo: eóq; pacto inſaniunt velut phrenetici: vnde & eorũ ſaliua veneni eſt inſtar, atq; ſiccißima. Inflammari autem cõſtat, vel frequenti anhelitu, vel igneis oculis vel oris hiatu, qué ad protrahendũ aëra apertum ſemper habent: vel quòd eorũ cauda ob ſiccitatem incuruatur, atque macreſcit. Rabidi verò fiunt præcipuè qui ſiccißimi ſunt. Sunt & qui Caniculæ ſydus influxu quodam ſuo rabiem iis afferre dicant.

L X X V I I.

Cur qui repètè, atq; inuiti excæcãtur, minus cruciantur, quàm qui per electioné excæcantur?

Quoniam qui de improuiſo, ij aliò conuerſum habent animũ ſenſúſque omnes inæqualiter ſuſcipieté. At qui per electionem, ij cùm ſciant quid paſſuri ſint, animum ſemper in ipſum quo inciditur corpus intentum habent: quare cùm ſenſum

æqualiter

æqualiter ſuſcipiant,magis in ipſa ſectione cruciantur. Solutio quæſtionis, à conſenſu quà magis.

LXXVIII.

Cur qui onera baiulant: cantantes ambulant, eodémque modo qui trahunt?

Quia modulatione rationalis anima oblectatur: quo fit vt in eam conuerſa, minus ipſum ſenſum ſuſcipiat: vnde efficitur, vt non tãtopere onus ipſum ſentiat. Hac ratione ſolue, cur in funeribus tibiæ ac tympana adhibentur, cur ad dolẽtes, aut lugentes, aut ęgrotantes mos obtinuit, vt hominum conueniat multitudo, diuerſóſque inſerant ſermones: vergens enim ad verba animus, calamitates minus ſentit. Quapropter & ſenica oblectamenta variáque eius genera ab antiquis excogitata ſunt, vt animi diſtraherentur.

LXXIX.

Cur Aethiopes febricitantes vt plurimum extinguuntur, & lippientes vlcerantur?

Calidiſsimi ſunt atque ſicciſsimi, & quaſi elementorum quædam iis reſolutio accidit: & quod humidi exiguum iis ineſt conſumptum atque corruptum, efficit, vt & cætera elementa reſoluãtur. Fugit enim calor cibi penuria. Exurgit frigus caloris abſentia. Regnat & ſiccitas

humi

humiditatis interitu. Atque ob id ipſum cadauera frigida ſiccáque ſunt. Vnde & diuinus Homerus haud ignarus duo quidem elementa effugere, vtpote tenuia & leuiſsima, duo verò in extinctis corporibus permanere, ait, Sed vos ô cuncti, tellus ſiatis & vnda: ſiccitatem ille nimirum ac frigiditatem intelligit. Vlcerantur autem in lippitudinibus eorum oculi, quoniam ſanguis ex inflammatione fit bilioſus multáque acredine oculos per fluctum corrodit.

LXXX.

Cur in conuiuiis contrà rationem poculis vtuntur?

Inſipientes enim exiguis, expleti magnis poculis bibunt. Videtur id proculdubio ridiculum, ſed neq; præter rationem tamen fit. Vt enim frequētius ad mēſam poſsint perpetuóq; bibere, incipiunt quidem à paruis poculis, deſinunt autem à maioribus. Parua enim pocula non tam queunt excatiare, quàm abundantior potus. Si igitur à maioribus incipiāt, frequēter id facere, vt in iis delitiis aſſolet, non poſſunt. Natura præterea ipſa immenſis illis, capaciſsimiſq; poculis, veluti re quapiam peregrina turbatur, ſeque ab his auertit. Paruis autem paulatim aſſueſcēs,

copiam

copiam quoq; ipſam poſtmodum feret.

LXXXI.

Cur qui aqua intercute laborant, cùm pleni aquá ſint, ſitiunt ſemper?

Quoniam & ipſum humidũ ſalſum fit: quippe quòd minimè permeet; ſed putreſcat, atq; os alui excicet. Quin & febriculas tenues habẽt. Præter hæc autẽ quãtò venter tumidior fit, tantò reliquũ corpus, quum minimè ſua ratione nutriatur, ſiccius euadit, vnde etiam marceſcit. Plurimum enim nutrimentum in aquam abit, ipſúmque adauget morbum.

LXXXII.

Cur in conuiuiis priuſquam cibum capiamus, aut repleamur, anguſtè accumbimus, poſt repletionem verò, atque ante conuiuij finem laxamur, neque iam vrgemur?

Quoniã cùm à principio vehementem ciborum appetitum accũbentes habeant in ea quæ intus hoc eſt quæ in mẽſa ſunt, cõcurrunt ſimul vniuerſi atque repentè. Poſt cibi verò ſatietatẽ alius deorſum vergit, alius in obliquum, alius item modo quouis alio ſedet, neque ſupra modum in ea, quæ intus ſunt vergunt. Atque hoc pacto, vbi expleti cibo ſumus, relaxamur. Præter hoc autem & quia omnes à principiò, cùm comedunt in pectus, atque in

latitudi

latitudinem corporis cubant, euenit, vt anguſtè accumbamus.

LXXXIII

Cur quocunque loco pilos habemus, cani gignuntur, præterquam in axillis?

Quia is locus calidus eſt: arteriis enim ſcatet & venis tum rarus, atq; ob id pitùitatis excremēta perpetuò excernēs: hinc fit vt perpetuò ſudet.

LXXXIIII.

Cur ſi pituita frigida eſt, & craſſa, & lenta, ſimiliterque nigra bilis frigida & craſſa, ſed multò quàm pituita minor quartana tamen diuturnior eſt, quàm quotidiana?

Quia pituita tametſi frigida, copioſior eſt, humida tamē eſt: humidū verò facillimè alteratur atq; immutatur. Nigra verò bilis, frigida & ſicca: quo efficitur, vt difficillimè alteretur aut immutetur. Decipiūt itaq; in ipſa ſimilitudine frigiditatis, & bilis reddūdātia: reliquā verò cōtrariā qualitatē occultant. Præter hæc, pituita magis naturæ conſentanea eſt, quàm nigra. Vnde & cùm quis ſanus fame extinguitur natura pituitam ipſam in nutrimentū vertit. In febri igitur quotidiana, quicquid vtilis pituitæ offendit id omne in nutrimentum conſumit. Quod autem inutile eſt, putreſcens febrim accēdit.

LXXXV.

Quare cùm quatuor ſint humores, qui inter dum putreſcunt, tres tantùm febres, non autem quatuor exiſtunt?

Quia ſanguis ſecundum naturam eſt & nutrimentum corporis: is exuberans repletionem tantùm facit: corruptus autẽ, non iam ſanguis remanet: mutatur enim excalfactus in flauam bilem. Reliqui igitur humores exũdantes quidem morbos pariunt, maximéque circa cutem, vt ſerpentia vlcera, & cancros, dupléxque genus vitiliginis, alphos videlicet, & leucas: putrefacti autem febres.

LXXXVI.

Cur ſi in duobus aduerſis parietibus geminæ ſint è regione feneſtræ, quas vehementior perflet ventus, altera tantùm clauſa, iam per alteram nõ intrat vehemens ille & plurimus ventus, qui ſpiret, velut vtraque aperta accidebat?

Quia aër qui mouetur, hoc eſt ventus, corpus eſt: altera igitur clauſa qui per alteram intrarat aër, locum domus replet. Cúmque corpus ſit, non iam reliquum aëra, qui corpus quoque ſit ingredi ſinit. At ſi feneſtra reſeretur, qui locum occuparat, exitum nactus, locum ingrediendi & alteri dat, idémque rurſus per obiectam feneſtram erumpens alium altera

ingredi

ingredi ſinit ídque continenter fit: clauſa verò aduerſa feneſtra, non iam amplius accidit.

L X X X V I I.

Cur amantium extremæ partes modò frigidæ ſunt, modò calidæ?

Quoniã vbi dolore affecti ſunt erga amicam, eáq; ſe deſperãt potituros, inſitus calor vnà cũ natura in intima penetrat, quo fit vt extremæ partes frigeſcãt, obq; idipſum & pallent, & triſtes euadũt. Contrà verò cùm aut bona ſpe ab amica ſunt affecti, aut cùm vehemẽter iraſcũtur, tùm innatus calor ad cutẽ vergit vnà cũ natura, fiúntq; calidiores & rubicũdiores. Obque hãc ipſam cauſam pictores, Amorem nunc triſtem pingũt, & quieſcentẽ: nunc volentem, & ridentem: puerum verò notabilem, quia cupido vehemens quidem eſt, non tamen diuturna, & perpetua. Diſpoſitio enim perpetua eſt, vt in legitimis amicis, aut in patre erga filiũ, aut in vxore erga virum. Amor autem non perpetuus eſt. Vt plurimũ enim circa ignotos accidit. Diſpoſitio quoque modica ſtabiliſque eſt. Amor autem vehemens eſt, inſanienti ſimilis. Facem verò habere fingunt, atq; eſſe pinnatum: quia amantium animi ſuſpenſi tollũtur, ſúntq; mutabiles

ceu volucres. Tũ cordi inſitus calor ſemper iis exardeſcit, inceſſabili videlicet, vehementíque cura erga id quod cupiunt. Tenet autem dextra gladium, ſiniſtra autem pharetram, & quàm plurimas ſagittas quoniam à principio quidem ex vno oculorum radio amor oritur: vnà enim & videt & cupit: vt verò primùm capit, perpetuos emittit amãs radios in id quod à ſe cupitur. Is autẽ radius ſagittæ ſimilitudinẽ habet, quòd cũ amãs in corpus iaculatur. Sũt verò intra pharetrã ſagittę quoniã occultos emittant radios qui amant. Vt autẽ euẽtus ignẽ, ſic conſuetudo amorẽ accẽdit: nõ enim propriè ex ipſa amor oritur. Si enim hoc eſſet, proculdubio oporteret ex cõſuetudine ſemper amorẽ gigni. Amoris autẽ ortus repentinus eſt. Eſt verò nudus, quia abſq; medio deſiderium in manifeſtóq; euenit. Neque enim per alterũ quippiam amat quiſquam, ſed neq; clàm, neq; quam ignorat. Quapropter & ſtatuarij honoris gratia nudos interdũ deos regéſque effingunt, vt qui iudicare velint, adapertum illud virtutis eorũ ac mentis extra omne clancularium vitium exiſtere. Nõ eſt vnus amor, ſed plures: ſeu quia diuerſi rerum ſunt amatores: aliter enim atque aliter amant, quemadmodum

modum & diuinus Plato ait, Amorem multorum capitum belluã eſſe: ſeu quia ſub multos,vt idem ait, amores idem cadit. Matrem verò habet Venerem, hoc eſt cupiditatem, Veneris enim ſimulachro cupiditatem effingũt. Fertur autem amor Erinnyn furiam amaſſe, videlicet; quia multi iniquè amarunt, impiiſquè ſunt cupiditatibus affecti, quemadmodũ & à meipſo in ſecundo Allegoriarum libro oſtenſum eſt, quem in confictas de diis hiſtorias compoſui.

LXXXVIII.

Cur in peſtilentia alij pereunt, alij minimè?

Hoc nimirũ ex habitudinis conuenientia accidit. Nã ſi quis malis humoribus plenum corpus ſit nactus, ei profectò inſpirans is aër, qui ſit putredinis effector, & quod exiguum vtilis humoris inſit, facilè corrumpit. Quo fit vt corrupto iis humore vniuerſo, & inſanabiles affectus, & quàm plurimi exoriantur, eóq; pacto occidant. Quòd ſi neque multa qui habeat excrementa, & bonis abundet humoribus, is aut nihil, aut parum, omnino à peſtilenti aëre offenditur. Attrahi verò ab ea, quam diximus, conuenientia, id quod agendi ſit cauſa, vel externæ materies oſtendunt. Quercus enim haud quaquam

affectibus idoneæ, neque eiuſmodi ſunt, quæ facilè ignem comprehēdant. Multò autem magis idoneæ arūdines ſunt, magíſq; igni excipiēdo expoſitę; ſed & ſtuppa multò iis magis. At ſi quis madidā capiat ſtuppā, viridéſq; arūdines, quercum verò aridiſsimā eligat, vel eam ſulphure ſpargat, quod minimè idoneum erat, cōprehēdendis ignibus id maximè idoneū reddiderit, ſi igni admoueat. Hoc item exemplo & queſtionem aliam ſoluere potes. qua ratione eueniat, vt laſsitudo diurnam potius febrim gignat, quàm aut eā quæ ex putredine fit, aut eam quæ habitualis dicitur. Dicimus enim euenire id ex diſpoſitionis præceptione. Habebat enim naturales ſpiritus, humoréſque minimè ſuperuacuos. Solida verò omnia ſiccisſima ſunt, & cauſa in ea incurrit. Et cur Solis ardor aliis ſomnum excitat, aliis non item. Quoniam cui multa in capite pituita inerat, ea effuſa caput humeſcit, atque inde ſopitur. Qui autem ſicco ſit capite, cùm magis id magíſque exciceetur, peruigilio afficitur.

LXXXIX.

Cur Sol nigrum quidem hominem, linum verò candidum reddit, cerámque emollit, limum durat?

Propter

Propter diſpoſitionē rurſum patientis materiæ, Humores enim omnes, excepta pituita, cùm ſunt præter modum excalfacti, circa ipſam cutem nigri apparent. Linum verò aut nitro, aut ſalſugine infectum, cùm Sol eius ſordes abſumat, albeſcit. Rurſum verò cùm ex eadem cera humiditatem eliciat, quæ in eius intimo ſit, euenit, vt emolliat, At verò in limo omnem Sol humiditatem, quæ & plurima ſit, & in ipſa ſuperficie redundet, depaſcitur, atque ita eum deſiccat, durúmq; efficit. Si ergo circa id quod patitur, & agens vertitur, magno nobis vſui eſſe poteſt. Si enim pietate animum armemus, corpus ciborum modeſtia exornemus: vita autem non poſsidente, ſed iis contenta quę ſunt victui opportuna, noſmetipſos ſtabiliamus: tum omnes vitæ moleſtias, quoad fieri poſsit, euitabimus, neque nos agenti mala idoneos præbebimus, vt id quod patitur, agat quicquam ſi quis videlicet eſt, aut dæmon, aut ſtella, aut alia quæpiam extrinſecus cauſa.

X C.

Cur icterici difficilè deiiciunt, & deiectio iis alba eſt?

Quia flaua bilis toto eorũ corpore diffuſa eſt, quod & oculi indicant, & cutis

color:neque ad inteſtina iam confluit,vt prima naturæ lex exigit,atque ita ſtercus nō colorat:neq; ſua atredine deiectiuam inteſtinorum virtutem irritat ad euacuā dum ſtercus,proptérq; idipſum medicina,qua,vt artes cæteræ,naturā imitatur, vbi in ægritudinis periculo corpus verſatur, ægrotanti virtuti auxiliatrix adeſt. Nā quia ſtercus deiicitur, bile irritante, atq; eius expulſionem inteſtina prouocante, & muſculos: ipſum verò ſtercus molle lubricúmq; eſt ob lentos illos humores,qui in inteſtinis ſunt, eíque adiacēt,meritò etiam clyſter pro bile mel habet, quod eiiciendi vim habet: item nitrum,quod & vim habet eiiciendi, & inteſtina ac muſculos ad expulſionem citat:hydrolæum verò,hoc eſt oleum aqua dilutum,ad humectandū molliendúmq; ſtercus,quòd ſit à febri deſiccatum.Scire autem oportet nunc ſua ſpōte naturam, ac ſine medici ope agere, vt in ægritudinum iudiciis, vt in concoctionibus. Eſt enim tunc medicus velut ſpectator quidam & arbiter, & iudex duorum aduerſariorum morbi & naturæ. Nunc verò per ſolum agit medicum, vt in articulorum iniectione:Nunc verò per medicum ſimul agitur & naturam,vt ſordidis con-

cauiſ

cauíſque vlceribus. Medicus enim ſordibus vlcus perpurgat, iis quæ ad eiuſcemodi purgationem pertinent: tum cæcis illis mentibus relaxationem præbet: reſecat enim quicquid iis eſt pro operculo, vt ſic dixerim, eóſque obſtruit, vt purum ſanguinẽ acquirant. Natura verò per vlceris meatus purum ſanguinem ſuggerit, qui à nutrimentis ſit creatus, eúmque ad carnis generationem transfert. Is rurſum à deſiccantibus venenis condenſatus, idonea caro fit.

X C I.

Cur ij qui ſebri continua laborarunt, poſt iudicij tempus, quam criſim vocant, nigerrimam aliquandiu cutem habuerunt?

Quoniam ex flaua bili continua accidit, quæ in ipſo ægritudinis rigore peruſta, in nigram demutata eſt. Atque ita in ea quam diximus criſi, à natura ipſa ad cutem repulſa tinxit ipſam: quemadmodum in vitiliginibus alba quoque eſt cutis: eius autem humoris craſsitudine difficile eiuſmodi color reſoluitur.

X C I I.

Cur nigra bilis ad mammam aut ad crus accedens, corroſionem operatur: in his verò qui melancholici vocantur, cùm in ipſum confluat cerebrum, id tamen non agit?

Quia in mamma quidem multæ magnæque inſunt venæ, propter lactis generationem, atque ob id bilis copia eò confluit. Similiter & in crus multa bilis deducitur: quippe quæ ad inferna feratur. At verò in cerebrum, tum quia supernè eſt, tum quia minutas habet venulas exigua quædam bilis aſcendit, quæq; pungendi tantùm, non autem corrodendi vim habeat. Frigidum præterea atque humidum eſt: quo efficitur, vt modo aliquo nigra bilis habitudini aduerſetur, ipſámque emolliat. Quæ igitur propriè nigra bilis eſt, ea corrodentem in mamma cancrum gignit: in crure verò chironium vlcus, & quod nomades à depaſcendo vocant: in cerebro autem ferinam melancholiã. Quæ verò non propriè nigra bilis fit, ſed melancholicus humor, & feculentus, fluxionem tantùm, & tumorem, qui cancrum imitetur, ſed minimè corrodat, placidámque melancholiam gignit.

XCIII.

Cur in iis qui inteſtinorum difficultatibus laborant, papyrum conglobant, eáque in anum iniecta proſunt?

Quia concurrentibus muſculis ſedis humectata papyrus muſculos ſua relaxatione excitat. Idémque in hypophoris

agit, quæ in vlceribus concurrunt. Relaxatis igitur muſculis, ſtercus velut deſtitutum deiicitur.

XCIIII.

Cur quæ vaſa à Græcis baucalia dicuntur, cùm aqua replentur, ſonum quendam ſibi proprium edunt, à quo & nomen vaſis eſt factum, velut alia ſunt apud Græcos nomina ſonorum fictitia, vt in aqua phloesbos, & in aluo borborygmos & cætera?

Quia cùm vas eiuſmodi inane eſt aquę, aëre impletur, corpore videlicet tenuiſsimo. Cùm ergo inditur repentè in ipſum aqua, ſua grauitate aërem perſequitur, vtpote tenuē, atq; excludit. Simul enim manere in caucalio, quoaduſque repleatur, nequeunt. Eſt enim à philoſophis demonſtratum non poſſe duo corpora eundem locum tenere eodem tēpore. Cùm ergo aër repentè ſurſum per anguſtias extruditur, ſonus neceſſariò exoritur: neque is vnus, ſed plures: quædam enim veluti pugna inter ambos incidit. Aqua enim deorſum aërem præmit, aër verò ſurſum aquam: hoc cùm ſucceſsione fiat, accidit, vt frequenter ſonus fiat.

XCV.

Cur in vaſis, quæ à Græcis harpagia quaſi raptoria dicũtur, digitus eorum ori iniectus non

finit

ſinit aquā fundo effluere, eleuatus autem ſinit?

Quia cùm ex ore digitus eleuatur, aër ingrediens trudit aquam deorſum, quo ſuapte natura fertur, atque ita per foramina fundi exit. Propter hoc ipſum omnia mechanica inſtrumēta per aërem & aquam conficiuntur, vt horonomia, cleps ydræ, vocúmque imagines, quæ de ſtatuis reſultant, atque alia iis ſimilia.

X C V I.

Cur & vinum & aqua alieno tempore febricitantibus data, phrenitem efficiunt, hoc eſt, duo intèr ſe contraria: frigida enim eſt aqua, calidum verò vinum.

Dico igitur vinum ipſum cùm ſuapte natura ſurſum feratur, exurere cerebrum vna cum febri. Perturbatur itaque vehementer à principio animæ inſtrumentum, æthereus quodāmodo ſpiritus eſt, vímque ipſam prudentiæ idem agere cō-pellit. Inde verò hoc patet, multi quippe etiam ſani plurimo perpetuóque meri potu, vtentes, mentis impotes fiunt. Aqua verò ipſa velut obſtruens corporis meatus, per quos videlicet reſoluuntur ij ſpiritus, qui à putrefactis humoribus oriuntur, eóſque craſsiores reddens id agit, vt plus ob id ipſum putredinis febríſque reſultet. Sæpe verò & aqua ab im

modica

modica febri deuicta, eius pabulum fit. Quemadmodũ in furnis vſu venire videmus: qui enim ignem accendere volunt, exigua quadam aquula ignem irrorant.

XCVII.

Cur mulieres acuta ſunt voce itémque & ſpadones, & pueri?

Quia humiditatis abundantia, arteria eis in amplum minimè protenditur. Caliditatis enim officium eſt meatus in amplum relaxare. Vt ergo anguſta tibia acutum edit ſonum, ſic & aſpera arteria. Dicunt autem nonnulli mulieres acuta eſſe voce, quia conferat in paritudine clamare ad pariendi facilitatem, quod proculdubio falſum eſt.

XCVIII.

Cur infantes æſtate ſiderantur?

Quod vulgus æſtu laborare eos dicit. Febricitant enim tenui quadam profundáque febricula, iíſque oculi excauantur, fiúntque vigiles, & imbecilles. Nonnulli verò & fluxu ventris laborant, quia infantes paſsibiles ſunt, magnámque vim pituitæ in capite habent, vt dictum eſt. Igitur in æſtibus pituita ſupra modũ excalfacta ac putrefacta febrim accendit: vnde & cartilagines cerebri igneſcunt, atque ob id vigiles ſunt. Ignitio autem per arterias

terias ad cor deſcendēs, & viuificum ſpiritum reddēs ignitū,febrim ſine putredine accendit. Cū verò ex febri multa bilis procreetur,euenit ea ratione,quam ſuperius explicauimus.vt bile aluum atq; inteſtinæ mordicāte:vētris reſultet fluxus. Eſſe autem eius cauſam radicémq; affectus in cerebro patet, quoniā capiti refrigerantia admouētur,eáq; vtpote ignitionem extinguētia proſunt. Laborāt tamē hoc ipſo etiā adulti:quibus ſcilicet in capite pituita,aut exiguum flauæ bilis coaceruatum ſit,& putreſcat. Per ipſam igitur inſpirationem, pérq; ignitum quodammodo aērem ſpiritus igneſcunt.

X C I X.

Cur rotunda vlcera difficilè curantur?

Quia ex bile acri,quæq; vim corrodēdi habeat,oriuntur. Nam quia guttatim cō fluat,& corrodat; rotundum vlcus facit, propterq; idipſum exurēdo, deſiccādóq; idonea reddunt medicamēta. Atque hoc quidē pacto medici. Naturales autem & philoſophi euenire id dicunt, quia nullū ſit principium,vnde vomica incipiat. In circulo enim neq; principium, neq; finē accipere eſt: atq; ob id dicunt, cùm eius figurę vlcera ferro à medicis incidantur, in figuram aliam demutari.

Cur

C.

Cur aliquem ad locum vel neceſſariò proficiſcentes, cùm tamen eò peruenerimus, vlterius aliquando progrediamur?

Quia animum ſæpe in rem quampiam habemus intentum, eóque inclinatum & conuerſum, neque penitus ſenſibus imminentem, vt quæ iis propria ſunt cognoſcat. Velut igitur locum videntes, non vident. Neque enim præſto is eſt, qui ſenſibilia iudicet.

CI.

Cur mel omnibus dulce, ictericis tamen guſtantibus amarum videtur?

Quia bilẽ amarã habent, quæ per totũ corpus, pérq; ipſam linguã redũdet. Mel igitur cùm comedũt, fit vt quieſcens humor cõmoueatur. Guſtus deinde ipſe, cũ iam bilis amaritudinem ſenſit, imaginationem parit, vt mel amarum putetur.

CII.

Cur vehementer iraſcentibus oculi ignei fiũt?

Quia ita feruor eſt eius ſanguinis, qui fit circa cor, calidíq; ſpiritus. Hic igitur, vt pote ſubtilior, ſupernè fertur, pérque oculos, qui perſpicui ſunt, tranſparet, habéntque vapores ſanguineos aſcendentes. Vnde & facies rubra iis apparet. Huius rei non ignarus Homerus, inquit,

Inſtar

Inſtar erant ardentis lumina flammæ.

C I I I.

Cur infuſa ſerpentibus aqua eos expellit?

Quia natura frigidi ſunt, & ſicci, & neruoſi, & exigui ſanguinis, fugiúntque immodicam frigiditatem. Eſſe autem illos huiuſcemodi habitudine vel hinc colligitur. Latebras enim hyeme quærunt, terræque intima, vtpote calidiora. Occidente autem ſole, vt plurimum rurſus aërea, vt frigidum fugiunt, rurſúmque æſtate, quoniam terræ intima frigida ſunt, inde fugiunt, inque locos calidos demigrant.

C I I I I.

Cur ouum ſi aſſetur, rumpitur: ſi in aqua bulliat, minimè?

Quia cùm igni eius humiditas appropinquat, immodicè calefit, & exuritur, pluréſque ob id ſpiritus gignit, qui cùm ob loci anguſtiam exitum quærãt, rupto putamine diffugiunt. Idem quoq; agunt in doliis & in fictilibus nouis, cùm muſtũ efferuet. Multa præterea flãma oui putamẽ aſſatione diſrumpit. Id quod & fictili bus vaſis ſupra modũ aduſtis accidit. Vnde naturaliter vulgò ouum, cùm aſſandũ eſt, aqua præmadidant: aqua enim calida ſuaptè mollitie humiditates paulatim

effun

effundit,ac per raritudinem reſoluit.

C V.

Cur in coitus voluptate homines quodammodo oculis conniuent,atq; huic aliquid ſimile & in cæteris ſenſibus patiuntur?

Quia deuicti ab affectu voluptatis, magis eam quodammodo conniuentibus oculis comprehendunt. Non enim eleuantur, ipſúmq; extrinſecus animum vnà cum ſenſibus ad aëra protrahunt, quo efficiatur,vt corporeos illos affectus minus ſentiant.

C V I.

Cur nonnulla licet vniformia medicamenta, vim tamen contrariam habent, quemadmodum experientia ipſa indicat?

Maſtiche enim eiicit, reſoluit, & intendit,acetum autem & calfacit,& refrigerat. Quia inſunt iis indiuidua, minimáque corpuſcula per interpoſitionem, non confuſionem. Vt arena humectata conglobatur, vnúmque corpus effici videtur, re vera autem multa ſunt minutiſsima in arena corpuſcula.Quòd ſi hoc verum eſt, haud eſt abſurdum in aliis, aliíſque maſtiches particulis contrarias virtutes & qualitates occultari, neque inter ſe confundi, quia natura eis tantùm corporibus legem illam inſeruit.

C V I I.

Cur cùm pedis digitum offendimus, inguem tumeſcit?

Quia ſemper natura, quæ ad corpus pertinebant prouidens, ſolet accurrere velut auxilio his partibus, quæ dolore laborent: quoniam verò vtiliſsimum omnium humorum, & nutrientem, & cognatum, ipſum videlicet ſanguinem pro vehiculo habet, neceſſarium eſt, vt cùm ea ad pedis digitum vnà cum ſanguine deſcendat, impleantur eæ venæ, quæ maximè cum inguine ſunt, eæq; partes quæ circum vaſa ipſa ſint, atque adenes à Grę cis appellentur: quippe quę rotunda ſunt corpora. Immodica igitur conſtipatio inflammationem eleuationémque efficit, appellatúrque id inguen, ex ipſo loco denominationem mutuatum.

C V I I I.

Cur natura auibus neq; veſicam vrinæ receptaculum, neq; renes elargita eſt?

Quia multa indigebant humiditate, vt oriri pennæ atque increſcere poſſent. Eámque ipſa volandi exercitatione conſumunt. Neque omnino quidem mingunt. Cùm verò bibunt, ſtercus immodicè humidum deiiciunt.

Cur

CIX.

Cur pueris in veſica calculi gignuntur, ſenibus verò intra renes?

Quia anguſtos in renibus meatus pueri habent. Terrenus verò humor & craſſus violentia anguſtiarũ ab vrina extruditur tum è renibus ipſis, tùm ex cócepta culis, quæ Lunæ formã habent, in ipſam vrinæ veſicã. Ea cùm latos habeat meatus, exeundi locũ vrinæ præbet, humori verò ipſi, vnde calculi gignũtur, inſidẽdi, ſuóq; more cõſpiſſandi. At verò in ſenibus contra euenit. Laxos enim renium meatus habẽt quo fit, vt vrina exire, & terrenus humor inſidere cõgelaríq; poſsit.

Color autem calculi humorem quoq; oſtendit, à quo ortum habeat. Solutio ex compoſitione ſitúque membrorum.

CX.

Cur ſi caliditate calculus congelaſcit (calidi enim ſunt pueri) ſimilíque ratione fit in ſenibus: neque enim tanta concedenda eſt frigiditas, quanta in glacie niuéq; ſit, extremo enim frigore renes demererentur: non contrariis tamen ad frigiditatis ſolutionem, verùm ſimilibus vtimur, hoc eſt calidis, vt petroſelino, fœniculo, & eiuſmodi?

Dico igitur accidere, vt exuſtione, torrefactionéq; nimia calculus in arenulas

exteratur. Quemadmodum in teſtis, in fictilibúſq; vaſis,cùm ſupra modum torrefacta fuerint, arenæ proueniunt. Fítq; hoc pacto, vt exigui lapilli vnà cum arenulis facilè inter meiendũ effluant. Euenit quoq; nõnunquam, vt frigida epota, facilè calculus extrudatur,renibus videlicet protentis, ipſum fluxu nimio per excernendi virtutem deiicientibus. Euenítq; præter hoc, vt immodicus renium ardor,cuius cauſa calculi congelaſcunt,à frigida extinguatur.

C X I.

Cur in renibus, inq; vrinæ veſica eſt vlcerum difficilis curatio?

Quia vrina,cùm ſit acris,exulcerat cicatricem,quam opportuna medicamenta obducunt. Magis autem in veſica intra inſanabilia ſunt, quòd intra eam permanet vrina,in renibus autem defluit.

C X I I.

Cur in ſoliis calida aqua commota, calidior nobis, noſtrúmq; feré adurens corpus videtur?

Quia deſcendentibus nobis appellens aqua,& ipſa patitur, hoc eſt, cùm noſtrũ ipſa excalfaciat corpus, & ipſa à nobis quodammodo refrigeratur. Didicimus enim, quæcunq; in generatione corruptionéq; agãt,ea quoq; ipſa proculdubio pati.

pati. Quoniam igitur aliquo refrigerata pacto, non iam ſimiliter excalfacit, manifeſtum eſt aſſueſſe iam nos, neque ipſam iam caliditatem ſentire, queadmodum à principio, quoniam immodica eius caliditas à nobis diminuatur. Si ergo calidam mouentes, eámq; quæ cuti adhæſerat, tranſmittamus: aliáque calida aqua ſyncerior accedat, nondum videlicet, aut agens, aut à cute ipſa patiens, ſuámque caliditatem immodicam ſeruans, meritò nobis calida, exurénſq; videtur, quatenus & ipſa agens patiatur, ſuámque remittat caliditatem, quemadmodum ille prior. Atque hoc per ſucceſsionem fieri poteſt: quandiu enim calidam mouemus, tandiu ſemper ad nos accedens re vera ipſa calida videtur: quamobrem id vulgus naturali motu, cùm vult in ſolio corpus magis excalfieri, mouet continenter aquam, quoad vult.

CXIII.

Qua ratione ſi quicquid mouetur, ſeſe ipſo calidius ſit: maximéq; in calido aëre & loco: aër tamen cùm verberatur atq; mouetur, frigidior nobis tactu videtur, idq; vel maximè per æſtatem, quo tempore Solis calor multò ardentior eſt?

Hoc videtur contrarium ſuperiori eſſe.

Calida enim aqua calidior nobis ſolicitata videbatur. Hoc autem loco frigidior calidus videtur aër, cùm & mouetur & ſolicitatur. Dico igitur vſu hoc venire, vt quod in re quapiam plus eſt, aut qualitate, aut virtute vincat quidem id & vertat quod minus eſt: modicè verò & ipſum quod fortius eſt contrà patiatur. Calida igitur aqua, cùm calida vehementer eſt caleſcenti adhærens corpori, & ipſa contrà refrigeratur, neque iam eandem qualitatem ſeruat. Qui nos igitur circũdat aër, æſtate modica, cùm ſit calidus, ad aquæ calidæ ſimilitudinem, ingruens in corpora, à nobis ardentibus ob calidum anni tempus, calfit quodammodo, atque ipſi nos contrà calfacit. Quod & lineæ agunt veſtes quæ cùm frigidæ prius eſſent, mox à nobis calfactæ noſipſos poſtmodum calfaciunt.

Cùm igitur aërem ſolicitamus, tranſmittitur è corpore, qui à nobis præcalfactus aër fuerat, alter autem nondum excalfactus accedit, qui nobis frigidus videtur. Idque per ſucceſsionem fit.

CXIIII.

Cur quæ in pupula oculi vlcera fiunt, cùm exoleuere, alba videntur, quæ verò extra pupulam in nigro oculi, non item?

Quia

Quia per ſolam pupulam videndi ſpiritus exit,qui & perſpicuus eſt & lucidus. In albedinibus igitur iis,quæ leucomata dicunt, cùm cicatrix meatus conſpiſſet eius tunicæ, quæ cornea ſpecie eſt, iam non videndi ſpiritus exit: quo fit,vt magna deinceps copia contractus cicatricem illuſtret,eámque calidam oſtendat. Quoniam verò ex viſus condenſatione ſpiritus non exit,euenit,vt non videant.

CXV.

Cur paleæ & calidam aquam, & frigidam niuem,hoc eſt aduerſus inter ſe qualitates conſeruant?

Quia palearũ natura manifeſta qualitate caret, vnde & à nonnullis ἄποια, hoc eſt qualitatis expertes appellantur. Cùm igitur facilè ſuapte natura confundi,commiſceríque poſsint,ocyſsimè quibus adhæſerint conferunt; eorúmque ipſæ confuſionem ſuſcipiunt. Collato enim ſibi calido calfiunt,ídque ipſæ contrà recalfaciunt,atq; conſeruant, ſimiliterq; frigefactæ à niue,eámq; ipſæ refrigerantes, frigiditatem eius conſeruant: quemadmodũ & cera & oleum quæ facilè confundi poſſunt, ſúntq; item qualitatis experſia, conferunt eorum qualitati,

quæ cum ipſis admiſcentur, quippe quæ & eorum fuſionem accipiant.

CXVI.

Cur bruma per ſudum clariora videntur ſydera?

Quia & à ventis & ab imbribus vel qui nos circũdet aër, vel qui altior ſit motu ipſo extenuatur, & quodammodo expurgatus puriorem ſydereorum corporum conceptionem, multóq; faciliorem, vlteriorémque progreſſum viſui præbet. Quod & in puris perſpicuiſq; fluuiorum aquis manifeſtò apparet. Multò enim puriora clarioráq; videntur quæ in iis corpora inſunt. At in craſsis & cœnoſis aut nullo modo, aut confuſa tranſparent.

CXVII.

Cur ſæpe inter meiendum horremus?

Quia acris bilis defluens atq; vrinæ veſicam mordicans, vniuerſum quoq; irritat corpus, atq; excitat ad eius particulæ conſenſum, vt deiiciendi vim modicè offerat. Atq; ita qui horror dicitur, effici ſolet. Hoc verò pueris maximè accidit: multò enim plura ob nimiam ſaturitatem excrementa ſunt nacti.

CXVIII.

Cur noctu dolores magis intenduntur?

Quia anima ſecum ipſa otioſa nõ iam

aut

aut viſui,aut auditui,aut aliis huiuſcemodi ſenſibus intendit,neq; quicquam agit, neque ad externas actiones prouocatur: quo efficitur, vt multò plus corporearũ perturbationũ tangendi ſenſu ſuſcipiat. Paucæ etenim per noctem animales operationes exiſtunt, quales ſunt reſpiratio & cogitatio. Animum verò, cùm ad externa per ſuas operationes protrahatur, corporeas perturbationes minus experiri manifeſtò apparet,quãdo in luctibus in aduerſis valetudinibus,inq; cæteris huiuſcemodi accidẽtibus amicorũ congreſſiones ac narratiunculæ eorum qui ſint affecti perturbationes alleuant atq; ſolantur. Animaduertere autem naturam quidam in ſuis operationibus minus interdiu agere,vt in ciborum concoctionibus,in humorũ permutationibus,in ſanguinis euocatione,in pullulandi,nutriendi concreſcendi, ſimilitudinis,aliorúmq; his ſimilium operatione. Animam verò magis agere in ſuis actionibus, vt in quinq; ſenſibus, in motibus particularum corporis,in imaginatione, in cogitatione & memoria. Contrà verò noctu: magis enim agit natura, minus anima.

C X I X.

Cur vitrum per brumam, cùm quid vehe-

Quia plurima frigiditate ex circumeunte aëre, toto ſuo corpore affectum eſt. Cùm igitur repentè calidam non præcalfacto vitro indimus, cum caliditas contrariam ſibi frigiditatem proculdubio perſequitur. Illa autem vnà cum ſpiritu ipſo repentè fugiens confractionem eorum corporum efficit, quæ intra vitrum ſunt. Dandum enim eſt ineſſe & in vitro exiguos meatus, qui ſubtiliorem aëra contineant, quos tametſi oculis ſenſúq; non aſſequimur, natura tamen ipſa, réque vera ineſſe non diffiteamur. Alij verò dicunt, quod vehementer ſit frigidum, id areſacere atq; exaſperare vitri corpus: vnde efficiatur, vt quæ ſubtilior in eo pars ſit, ſiue is humor, ſiue aër ſit, extrudatur, & velut igneſcat: vnde etiam confractioni corruptioníque idoneum euadat, quemadmodum & aridiſsima ligna. Sic enim & Hippocrates aiebat venas à frigido rumpi. Quod igitur vehementer eſt calidum, id eiuſmodi vitri corpus inueniens, multò id magis areſaciens, ruptionémque eius efficit per fractionem. Si ergo præmollitum fuerit, tum modicè præcalfactum nequaquam lædetur, quemadmodum & athletæ cùm ſunt luctaturi,

oleo,

oléo, à magiſtris, quos pædotribas vocāt, præmolliunt: & qui vocem exercent, vt reſpirationis partes molliant, præaniſſant. Etenim cùm frigiditas in patentes illos meatus incidit, facilè vnà cum ſpiritu profugit, & vitri mollities caliditati cedens haud facilè per fractionem ſubit. Eſſe autem in vitro meatus, vel è vaſis teſtaceis patet, in quæ ſi aquam indas, atque hos pice linas, exudent tamen humor. Videre eſt autem & fumum de vitri corpore per brumam erumpentem, cùm in ipſum aquam infuderis, & vitrum confractum, extrinſecúſque applicatum ei liquori, qui ſit intus, qualitatem ſuam præbere.

CXX.

Cur pueri, maximéque infantes haud ita facilè luxantur vt viri?

Quia ex mollitudine corporis ſolo terræ cedentes, reſoluunt eius tenſionem ac duritiē, vt vlterius agere non poſsit. Viri igitur cū duro ſint corpore, quòd aut terræ duritati, aut lapidi reſiſtunt, intenſionem percuſsionis adaugent, lapidémque ipſum cogūt in ſeſe, vt pote duriores, agere. Hac eadem ratione & ſpongia cedens non frangitur, vitrum verò, aut teſta, aut quod aliud eiuſcemodi durū corpus caſu confrin

confringitur. Hinc progrediens è ſimilitudine dicere poſsis, cur venti motus vehementior quercũ quidem deiicit, arundinem non deiicit? Quoniam quercus, vtpote dura robuſtáq;, & ingens, vento reſiſtens eius vim intendit: arundo verò, vt quæ mollis leuiſque ſit, & exigua, cùm venti flatibus huc atque illuc cedat, eius vim reſoluit. Eodémque pacto luctator aduerſario renitens, vim eius adauget: cedens verò aliquando, cúmq; eo ſe vnà circum agens huc atque illuc, citius eius tenſionem ſoluit.

C X X I.

Cur infantes nutricis canticum audientes vagitum ſiſtunt, mox verò etiam dormiunt?

Quia ſubſtantia muſicæ, quemadmodum & ſcientiæ, artéſque cæteræ animo ſit inſita, quemadmodum & igni calor eſt inſitus quomodo & Plato ait, Reminiſci animum noſtrum ſcientias, non diſcere. Audiens igitur animus huiuſcemodi canticum, qua quidem reminiſcitur, quieſcere infantes cogit, quà verò oblectatur, in ſomnum allicit. Nam cùm labe corporis minimè ſit infectus, ſcientias quaſi perſpicuas habet, coinquinatus verò in corpore in illarum modicam obliuionem delabitur.

Cur

CXXII.

Cur nutrices, cùm ſomnum infantibus alliciunt, eos mouent?

Vt humores motu fuſi cerebrũ moueãt.
Idem tolerare tamen nõ poſſunt adulti.

CXXIII.

Cur nonnulli ebrij gemina vident?

Quia oculorum muſculi plus minúſve repleti, atque eo ipſo languidi oculos, alterum ſurſum, alterũ deorſum torquent: fit, vt oculorum radij eodem pariter non tendant, ſed in diuerſa loca atque corpora, atque ita alteruter oculorum priuato cernendi vtens officio, duplicem efficiat viſum. Id eſſe verum vel inde apparet: qui enim digito alterum oculum terunt, ſenſimque ſurſum trudunt, gemina videre coguntur.

CXXIIII.

Cur qui natura ſtrabones ſunt, gemina non cernunt?

Quia oculorum peruerſionem non illi quidem ſurſum deorſúmve, ſed dextrorſum ſiniſtrorſúmq; habent, qui cùm eum poſitum ſortiti ſint, qui in rectam lineã moueatur, duos radios in idem corpus cõcurrentes habent, qui & vnum colorem, qualitatémque ad oculos referunt, quem & ei ſuſcipiant.

Cur

C X X V.

Cur pubeſcentes pueri hirquiunt circa annum quartumdecimum?

Quia tunc quæ per humana corpora natura meat, plurimã ac repentinam ætatis mutationẽ efficit. Cuius rei fidem operatio facit. Videre eſt enim fœminarum quidem augeri mãmas propter lactis collectionem, tum ea loca, quæ circa coxam ſunt, intra quæ permanere fœtus poſsit. Virorum verò pectus atque humeros, quibus impoſita grauia corpora ſuſtineãtur. Teſticulos præterea intra quos & gigni & permanere ſemen poſsit, Membrum quoque genitale, vt exire ſemen facilius poſsit. Vniuerſum præterea dilatatur corpus, quod & membrorum mutationes indicant, & quæ ſolutiones circa annum quartumdecimum fiunt, & vocis aſperitas, quæ branchus, hoc eſt raucitas appellatur, ſumpta videlicet trallatione ex hircorum voce, in eum modum clamantium. Nam cùm aſpera arteria, à principio dilatetur, accidit, vt quà magis, quà minus dilatetur: ſitque intus eius corporis ſuperficies velut inæqualis, vſque ad ipſum guttur: ſpiritus itaque per parteis illas exiens, ac veluti offendens propter viæ inæqualitatem,

vocem

vocem quoque inæqualem, efficit & aſperam; & quodammodo raucam. Idem & iis accidit, quibus in aſperam arteriam diſtillationes defluunt. Fit enim defluente humiditate, vt leuis intrinſecus membrana inæqualitate repleta, inæqualem ſpiritus exitum efficiat. Talem verò ſcito eſſe & hircorum aſperam arteriam ac guttur, humiditatis videlicet abundantia, itémque eorum qui plurimo olei potu vtantur. Atque illi quidem frequentibus intensíſque clamoribus, atque arteriæ aſperitate vocem quoque inæqualem habere putantur. Gruibus verò, atque iis omnibus volucribus, quibus aſpera vox ſit, arteriæ à natura totæ aſperæ datæ ſunt. Poſt verò pubertatis annum hirquire pueri deſinunt, quia aſpera arteria tota planéque dilatatur, ac naturalem æqualitatem accipit.

CXXVI.

Cur epotum oleum ciet vomitum, maximéq; flauæ bilis?

Quia cùm leue ſit, quódque ad ſupera feratur, nutrimenta ad ſtomachum prouocat, eáq; eleuat, atq; ſuſpendit. Atque ita ingrauatus ſtomachus eiectiuam virtutem ad vomitum citat, atq; in primis

ſlauam bilem, quippe quæ & leuis & ſubtilium ſit partiũ, atq; ita faciliùs ſurſum feratur. Ferri verò oleum ſurſum re ipſa patet. Cùm enim humido cuipiam admiſcetur, ſuperiorem in locum excurrit.

CXXVII.

Cur ſolum oleum minimè humidis admiſcetur?

Quia cùm lentũ ſit atque in ſemetipſo conſtipatum ſecari in parteis indiuiduas, atque eo pacto reliquis humidis admiſceri non poteſt. quamobrem, neque tum in humum funditur, citò eam ſubit.

CXXVIII.

Cur oleum quidem atque aqua frigore conſtringitur, vinum verò, acetum & garus minimè?

Quia cùm oleum qualitatis ſit expers, confuſioníq; idoneum, citò friget, atque ita vehementer, vt extrema quoque frigiditate frigeat. Aqua verò ſua ſponte frigida facilè cùm ſemetipſa frigidior ſit congelaſcit. Garus autem, vt pote ſubtilium partium & calidus, haud citò friget. Eodémque modo & vinum. At acetum, vtpote ſubtiliſsimarum partium, congelationem non tolerat.

CXXIX.

Cur contraria qualitatibus idem efficiunt?

A frigido

A frigido enim pariter atque a calido humidum conſtringitur: nix enim & ius frigiditate congelaſcunt: cataplaſmata verò & veſicæ calculi caliditate. Fit quidem id, ſed diuerſa actione. Calidum enim depaſcitur, conſumítque humiditatis copiam. Frigidum verò denſitate nimia obturans ſordidã humiditatem exprimit, quemadmodum & ſpõgia manu preſſa, quam intra meatus aquam habet, abiicit.

C X X X.

Cur ſæpe horror ceſſauit, cùm quid formi doloſum incidit, vt fragor, quem iis audierit qui laborat, vt cùm repentina aqua deiicitur?

Quoniam ſępenumero humoribus tẽpore digeſtis, atque attenuatis naturalis omnis calor vehementer ſimul, ac repẽte acute in corporis intima fugiens, morbifi cum humorem conſumẽs reſoluit. Idem & theriaca facit, eorúmq; quàm plurima, quæ calida ſiccáque ſunt ſpecie, cùm poſt concoctionem ſumuntur.

C X X X I.

Cur qui ſe circumagunt, neque id agere tamen conſuerunt, vt plurimum decidere ſolent?

Quia animalem ſpiritum, qui ſit in cerebro, cõturbari cogunt cúmq; humiditatibus vnà conuolui. Is deinde cùm minus

idoneus ad animalem vim ſuſcipiendãm, ſenſitiuã videlicet atq; motiuam efficiatur, nõ ſinit actionẽ in muſculos neruóſque permanere. Quo fit, vt corporis pondus, vt quod neq; vehatur, neq; ſuſtẽtetur ab anima feratur ad terrã, ad quã vergit: proptérq; idipſum & tenebras vidẽt, quoniam videndi ſpiritus cõturbatus ſit, neq; pariter atque ſenſus reliqui operetur. At his qui ſenſim circumagi conſuerũt, rarò id accidit. Facit enim cõſuetudo, ne quaſi peregrinæ inter ſe ſint anima atq; natura, ſed tempore quodãmodo concilietur: quod enim paulatim continentérq; fit, ſenſum latet: atque vbi plurimum euaſit, iam nõ, vt peregrinum, in ea incidit, quæ eum ſuſcipere conſuerunt.

C X X X I I.

Cur vitrei ſpecula valde ſplendent?

Quoniã albo plũbo intrinſecus liniũtur cuius natura lucida eſt, quæ cùm vitro, quod & ipſum ſplẽdidũ eſt, admiſceatur, multò magis lucet, ſuóſq; radios per vitri meatus trãſmittens, duplicat quod in ſuperficie atq; extra vitri corpus eſt, atque inde magnopere fit lucidum.

C X X X I I I.

Cur in ſpeculis, ítque perſpicuis aquis noſipſos videmus?

Quoniam

Quoniam qualitas aſpectus ad ſplendida corpora migrans ex reflexione rurſus per oculorum radios ad ſuiipſius ſpectaculum remigrat. Migrare autem qualitates à facie, neque eſſe id abſurdum, & ij oſtendunt qui iuxta arbores manent, quòd viridi aſpectu eſſe conſuerunt. Viridis enim qualitas, viridiũ foliorum ad ipſam faciem demigrat. Similiter & in aquam fluentem migrans, eam quoque viridem oſtendit.

CXXXIIII.

Cur puræ ſpeluncæ, & altiſſima loca atq; pura vocis imaginem gignunt ac remittunt?

Quia & hæc quoq; loca ex reflexione ictum remittentia ſoni imaginem edũt: Verberat enim vox aërem, aër verò locũ, qui quo magis verberatur, eò magis verberat, eoq; vehementiorem vocis efficit ſonum. Humida verò loca, & veluti molliora, ictui cedẽtia, cũmq; reſoluẽtia, imaginem minimè edunt, pro qualitate autẽ & quantitate ictus ac vocis redditur qualitas, quantitáſque eius imaginis, quæ Echo appellatur. Hanc prauè nonnulli deã quædam eſſe fabulantur: alij Pana dicũt eius amore captum, quod proculdubio falſum eſt. Vir enim quidam ſapiens fuit, qui primus & cupiit, & perueſtigauit eius

cauſam vocis intelligere:atq; vt qui amãt neq; potiuntur,iniquo animo ferũt eodẽ & ille pacto, donec eius ſolutionẽ cauſæ inuenit,ægrè habebat. Quemadmodũ & Endymiõ qui primus Lunę curſum inuenit,vigilãs noctes eiúſq; curſum animaduertẽs,& motũ inquirẽs interdiu dormiebat. Fabulãtur igitur amatũ eſſe à Luna, eámque ad ipſum dormientẽ acceſsiſſe, quia ſuiipſius cauſę ſolutionẽ philoſopho quaſi tradidit. Quin & paſtorẽ fuiſſe tradunt,quòd in deſertis puris,atq; altis locis eius motũ ſuſpiciebat. Et ei compactã fiſtulam tribuunt, quòd loca edita vt plurimũ perflantur,vel quod figurarũ conſonantiam inquirebat. Similitérq; Prometheus cùm ſapiens eſſet,ſyderéæq; aquilæ cauſam perueſtigaret, naturámque eius ac ſitum,cúmque diſcendi cupiditate veluti exederetur, tum demum quieuit. cum ei Hercules dubitationem omnem ſua ſapientia ſoluit.

C X X X V.

Cur aqua ſtans,quæ in ſuperficie, non autem in profundo terræ ſit, lapide per eam iacto, multos circulos efficit?

Quia iactus eius intentione à quauis ſui corporis parte procul aquam lapis perſequitur,aque ita circulus fit, quouſq; videlicet

videlicet pertinet iactus deſcenſio. Quòd ſi immodica ſit intenſio, & circulus maior ſit deſcendens autem vſq; ad terrã lapis, ipſámq; deinceps aquam corpore trahiens, multos meritò circulos efficit. Primò enim ſuperficiem aquæ mouẽs diducit, tum per ipſam perpetuò deſcendens ad profundum, rurſus diuidens aquã & alium efficit circulũ. Atq; hoc per ſucceſſionẽ fit, donec lapis conſtiterit, ac requieuerit, Quoniã verò lapidis intenſio eo deſcendẽte paulatim remittitur, neceſſe eſt poſteriorem quemq; circulum priori cõtractiorem eſſe quoniã & à lapide ſimiliter ictu ipſo aqua diuiditur.

CXXXVI.

Cur riſum multi è liene oriri putant, aſſerentes non ſimiliter riſu videri affectos quibus lien vitiatus, vt quibus integer ſit, imò verò illos magnopere triſtes eſſe?

Equidem ex accidenti arbitror nõ propriè riſus cauſam in liene conſiſtere. Nã ſi valeat trahit ex iecore fecoſum omnem & melancholicum humorem: quo fit, vt cùm purus defecatúſque ſanguis, cùm per vniuerſum corpus, tum in cerebrum permeet, naturam ſimul animámque oblectet, atque inſtar vini eas exhilaret, & in tranquilitatem ducat,

atque ita riſus ab ea moueatur.

CXXXVII.

Cur mulæ non pariunt?

Quia è diuerſa animantiũ ſpecie cõſtat, tum differentium qualitate & natura ſeminum immixtio aliud quiddã gignens, præter id quod eſt prius, & eorum quæ genuerit naturam abolet. Quemadmodũ & cãdidi nigríq; admixtio extremorum colorem abolens, colorẽ alium, qui eſt fuſcus, generat, qui nihil extremorũ omnino eſt. Generatrix igitur qualitas oboliſta eſt, & formarum aptitudo.

CXXXVIII.

Cur qui natura ſurdi, iidem & muti?

Quoniam quæ non audierunt, dicere exprimereq; nõ poſſunt. Quidã verò medicorum dicunt vnam eſſe neruorũ coniugationem, quæ ad linguã, quæq; ad aures pertineat: quo fit, vt affectuũ quoq; cõſenſus iis accidat: Qui autem ex accidẽti ſunt muti, ſurdi omnino non ſunt: localis enim oritur neruorum paſsio.

CXXXIX.

Cur q ieiuni diutius fuere, ſũpto mox cibo rigẽt?

Quia cibi ſumendi interuallo, bile redundant, atque ita accidũ humorem coaceruant. Poſt cibum igitur particulæ illæ corporis refotæ bilẽ ab ſe in cutem abigunt

gunt, atque ita rigor oritur, bile videlicet particulas ipſas mordicante, atque ad ſe porſequendum excitante.

C X L.

Cur ſues ſurſum ſpectantes, ſilent cùm baiulantur?

Quia ſupra cætera bruta ad humũ ſemper vergunt. Fœtore enim delectantur, eúmque requirunt. Ergo in repentina illa aſpectus mutatione veluti peregrinę ſunt atq; hoſpites, plurimóq; luminę attonitæ ſilentium perferunt. Quidam dicunt aſperam arteriam, quæ anguſto meatu ſit, reſupina ipſa figura coire.

C X L I.

Cur ſues ſimo delectantur?

Medicorum quidem ſententia eo naturaliter delectantur: habent enim maximum iecur, in quo & cupiditas ineſt. Ariſtoteles autem roſtri amplitudinem in cauſa eſſe putat: habet enim reſoluentem ſeſe olfactum, & cum fœdere veluti confligentem.

C X L I I.

Cur conualeſcentibus vlceribus, & pituitæ ceſſante pruritus oriuntur?

Quia ſanata & conſolidata pars reliquias perſequitur humoris, qui contra naturam ineſt, quíque vlcus effecerat,

atque ita per cutem exiens, ſeſéque reſoluens pruritum efficit.

CXLIII.

Cur qui affectus alterum tantùm oculum infeſtant, grauiores diuturnioréſque ſunt?

Duabus cauſis, quoniam fluxio ad vnũ oculum tantùm coaceruatur: quicquid enim in plura diducitur, fit ſeipſo imbecillius minúſque agit, quóque id magis fit, eò inefficacius euadit. Vel quia cùm ſeſe ſanus oculus in ſuis actionibus mouet, & ægrotum oculum toties moueri cogit, ſcimus autem maximum cuiuſuis ægrotæ partis medicamentum in quiete ipſa conſiſtere.

CXLIIII.

Cur homo magis frequentiúſq; & vehementius, quàm bruta ſternuit?

Quia copioſiori magíſq; vario alimento, potúq;, idq; vltra ſatiem vtitur, quod cùm minimè concoquat, vt par eſt, multum congregat ſpiritum, ob multam humiditatem: is ergo, vtpote ſubtilis, ad cerebrũ aſcẽdens, cogit frequẽter ad excretionem excitari, ſternutamentúmq; efficit. Sonus igitur fit, quia per narium anguſtias vehemens ſpiritus meat, vt per ſedem ventris crepitus, per ſtomachum ructus, per guttur vox, per aures ſonitus, ſimili

militérque per inteſtina immurmuratio illa,quæ borborygmos appellatur.

CXLV.

Cur mortuorum capilli vnguéſque ad tempus aliquod augentur?

Quia marcente carne,quæ partes circa eorum radices occuluntur,nunc apparẽt, atq; decipiunt,imaginationémq; afferũt quaſi creuerint. Alij re vera dicunt augeri,quia hæc ab excrementis ortum habere ſoleant.Cadauera autem in excrementa quàm plurima à principio propter accedentem putredinem reſoluuntur: hæc autem & per meatus & per corporis extrema vnà cum corpore ipſo exeuntia ſupradictorum ortum adaugent.

CXLVI.

Cur in digitis manuum potius quàm in pedibus vitiliginum ſpecies eæ, quas leucas vocant, oriuntur,puerı́ſque magis quàm perfectis?

Quia ortum ex pituitæ excremẽto habent. Pituita autẽ pueri,vtpote edaces ac pigriores,magis abundant. Pedum verò vngues motu deambulationéq; magis exercentur,excrementáque reſoluunt.

CXLVII.

Cur pili in pedibus haud citò caneſcunt?

Eadem ratione.Pedes enim frequenti intenſáque ambulatione quod in ſe de-

curreꝛit pituitatis excrementum reſol-
uunt id autem canos gignit. Pubes au-
tem & ipſa ſerò caneſcit,quia natura cali
da eſt,atque in coitu pituitam reſoluit.

CXLVIII.

Cur quàmplurima animantia caudas motăt, cùm notos agnoſcunt,leo verò etiam latus verberat,cùm iraſcitur,eodémque modo taurus?

Quia tergi medullã ad caudam vſque pertinentem habent,quæ in ſe motiuam animalémq; vim continet. Anima igitur quod ſibi notum eſt agnoſcens,veluti ma nu aliqua,vt in hominibus euenit, caudã motare cogit, quæ manifeſtò oſtendat eius intra ſe vim occultam ineſſe, quæ quod oportet agnoſcat. In leonum verò ac taurorũ excandeſcentia cõſentit natu-ra animæ,eámque vehementius moueri cogit, quemadmodum & homines ma-nus ipſi ſuas, aliámve corporis partem ſæpe irati verberant. Cùm enim nequeat anima quod ſe lædat vlciſci, ſtatim alio ſibi modo ſolatium excogitat, ſuúmque affectum ictu percuſsionéque curat.

CXLIX.

Cur ſi exuſta & ſicca hordea vlceribus equorum imponantur,non iam albus cicatricibus pilus,ſed reliquo concolor innaſcitur?

Quia eiiciendi vim habent, abſter-

gúntque & reſoluunt inſidens pituitatis excrementum, atque inutilem omnem operationem, quæ propter vlceri cruditatem, proptérque eius partis imbecillitatem coacta fuerit.

C L.

Cur in hominum vlceribus pilus haudquaquam inuaſcitur?

Quia hominum cutis ſpiſſa eſt, argumentum pilorum tenuitas ac mollities. Cùm verò cicatrix cute ipſa ſit conſpiſſatior, meatus occæcat. Equis autem quod ad comparationem pertineat, rarior eſt argumento craſsior pilus, quapropter minime iis meatus totus in cicatricem occluditur. Subſidentia verò & congregata excrementa, cum per tenues illos meatus, qui ſuperſunt, erumpant, concreſcunt, & pilum gignunt.

C L I.

Cur quos dipſas momorderit, ſitíq; ſint intolerabili affecti, eis epota theriaca (quæ ſicca calidáq; eſt) ſitim ſedat, non autem magis incendit?

Dico igitur, non qualitatis ratione ſitim ſedare ſed mutuo quodam conſenſu ac ratione naturali. Id eſt huiuſmodi antidotus quæ plurimis ex herbis componitur, quæ conſenſum aliquē cū ſingulis corporis partibus habent, velut dictamū pro

prie

prietatem quandam aduerſus cor habet, ipſúmque confirmat, & ſeruat: eupatorium verò cum iecore, ſcolopendrium cum liene, petroſelinum cum ventris orificio, hyſſopus verò cum ſepto & cum pulmone, helenium verò cum renibus, ruta cum collo, gentiana cum cerebro, ſeſeli autem cum veſicca vrinæ. Vnumquodq; igitur horum mellis dulcedine allectum trahit quod ſibi proprium ad tutelã eſt. Inter quæ omnia ſunt & viperarum immixtæ carnes, quæ naturalem quendam mutuum affectum habent, quam antipathiam dicunt: aduerſus quoduis venenoſum animal, corruptibilémque virtutem. In ſingulas igitur partes diſtributa affectum illum qui corruptionem minetur, agere non ſinunt. Repugnant enim, ceu legitimi quidam milites, qui pro ſua ipſorum patria arma ceperint.

*

ADDIDIMVS HVC EX PLVTARCHI PROBLEMATIS ſelectiora quædam, ſimul vt hæc noſtra vndiquáq; copioſiora eſſent, ſimul ne tot paginæ nobis vacarent.

Quid eſt, quòd Luperci canem immolant?

Luperci autem ſunt, qui Lupercalibus per laſciuiam diſcurrētes pellibus obuios cædunt. An quòd genus quoddā luſtrandæ ciuitatis eſt, & quo menſe illa fiunt, Februarius dicitur, & diem quo pellibus occurrentes verberant, Februarum & Februarium vocant, quo verbo purgatio ſignificatur? Cane autem omnino, vt ita dicam, Græci vtebantur: & multi etiam nunc in purgationibus canem iugulant. Proſerpinæ quoque catulos cum cæteris purgamentis efferunt, & eos qui expiandi ſunt catulis expurgant, hoc piaculi genus περισκυλακισμόν, id eſt circuncatulationem appellātes. An quòd lycos, lupus Latinè dicitur, λυκαια verò lupercalia,

&

& lupo canis eſt hoſtis, & idcirco Lupercalibus cæditur? An quòd Lupercis canes oblatrantes moleſti ſunt? An quia Pani ſacrificium facit: Pani autem propter greges amicus eſt canis?

Quid eſt quòd Septimontio vehiculis iunctis vti cauebant, & nunc etiam qui vetera non contemnunt cauent?

Septimontiũ verò diem feſtum agunt Romani, quòd cùm ſeptimus collis vrbi attributus eſt, ſépticóllis Roma facta eſt: An, vt quidã Latini accipiunt, quòd vrbs nondum ſuis partibus penitus coniuncta erat? An hoc quidem ad Dionyſium eſt? Magna verò re effecta, conſtituta ciuitate, quòd vrbem iam augeri, & quaſi vlterius progredi deſiiſſe exiſtamarent, cùm ſeipſos, tum verò iumenta, quibus fuerãt vſi, quiete affecerunt, & communi feſti otio frui voluerũt. An quòd cùm omnes dies feſtos ciuium præſentia ornari ac celebrari ſemper voluerunt, tum illum præcipuè, qui propter ciuitatis habitationem ageretur? Quapropter ne vrbem, cuius dies feſtus ageretur relinquerent, eo die vehiculis vti permiſſum non eſt.

Cur in furto, aut eiuſmodi aliquo flagitio deprehenſos, furciferos appellant?

An hoc quoq; maiorum noſtrorũ diligentia

gentię certiſsimum ſignum eſt? Nam qui ſeruum alicuius ſceleris aut improbitatis conuiciſſet, duplex lignum, quod currui ſubiicit attollere iubebat, & vt cōſpiceretur viciniam obire, vt fidem in poſterum ei non haberent, & ab eo cauerent. Hoc lignum Græci σταυρὸν, Latini furcam nominant à qua furcifer denominatus eſt.

Quid eſt, quòd boui qui cornu petat, fœnum in cornu apponunt, vt occurrentes caueant?

An quia propter repletionem ac ſatietatem, inſoleſcunt & boues, & equi, & aſini, & homines, vt ait Sophocles? Tu verò ferues, quaſi pullus cibi copia: venter etenim tuus & malè inſoleſcit. Ex quo Romani M. Craſſum fœnum in cornu habere dictitauerūt, & qui cæteros in Republica lacerabant huc tanquam munitum ac prouidum, & iniuriam perſequentiſsimū fugiebant, quamquam poſtea rurſus dictum eſt, Cæſarem Craſſo fœnum detraxiſſe. Primus enim illi in Republica reſtitit Cæſar, & eum contempſit.

*

BIBLIOTECA ... EMANUELE

FINIS.

Lugduni,
APVD THEO-
BALDVM PA-
GANVM.
1557.

Digitized by Google